

5 / 72

**Eesti
kommunist**

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EESTIMAA
KOMMUNISTLIKU
PARTEI KESKKOMITEE
ÜHISKONDLIK-POLIITILINE
AJAKIRI

KÄESOLEVAS
NUMBRIS:

EESTI RAHVUS UUES
AJALOOSES INIMESTE
ÜHENDUSES

MAJANDUSE EDENDAMISE
TÄHTIS TEGUR

«PRAVDA» 60. AASTAPÄEVAKS

SOTSIALISTLIKUST
VÕISTLUSEST «ILMARISES»

ARUTAGEM
TEENINDUSPROBLEEME

KOHALIKE NÕUKOGUDE
TÖÖKOGEMUSI

PROPAGANDISTILE JA
ÕPPIJALE

EKP KESKKOMITEE
KIRJASTUS
TALLINN

NR. 5 MAI 1972
XXVIII AASTAKÄIK
ILMUB 12 NUMBRIT AASTAS

Eesti NSV
Teaduslik
Raamatukogu
III
Teaduste Akadeemia

SOTSIALISTLIK EESTI RAHVUS KUI UUE AJALOOLOSE INIMESTE ÜHENDUSE ORGAANILINE OSA

A. VADER,
Eesti NSV Ülemnõukogu
Presiidiumi esimees

Aastasadu unistasid inimkonna paremad pead sotsiaalse harmoonia ühiskonnast, vabaduse, võrdsuse ja vendluse ühiskonnast. Kuid alles Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mis kuulutas oma eesmärgiks mis tahes sotsiaalse ja rahvusliku ikke hävitamise, avas tee sellise ühiskonna loomiseks. Sotsialismi võiduga ja arenenud sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisega NSV Liidus muutus see ühiskond reaalsuseks. «Sotsialismiehitamise aastatega», ütles L. I. Brežnev NLKP XXIV kongressil, «tekkis meie maal uus ajalooline inimeste ühendus — nõukogude rahvas.» Seda ühendust iseloomustavad uued, harmoonilised suhted klasside ja sotsiaalsete kihtide, rahvuste ja rahvusgruppide vahel — sõpruse ja koostöö suhted.

Nõukogude rahvas on printsiipsiaalselt uus internatsionaalne inimeste ühendus. See on kogu NSV Liidu töörahva — tööstus-, põllumajandus- ja kultuuritöötajate, füüsilise ja vaimse töö tegijate sotsialistlik liit, kõigi nõukogude rahvuste ja rahvusgruppide sotsialistlik liit. Nõukogude rahvas kui uus ajalooline ühendus kujunes välja tootmisvahendite ühiskondliku omanduse baasil, majandus-, sotsiaal-poliitilise ja kultuurielu ühtsuse, marksistlik-leninliku ideoloogia, tööliklassi huvide ja kommunistlike ideaalide alusel.

Uue internatsionaalse inimeste ühenduse tekkimise ja tugevnemise on tinginud sotsialistlike rahvuste järjekindel üksteisele lähenemine, materiaalsete ja vaimsete väärtuste ja kaadri intensiivne vahetamine, kogu rahvaste elulaadi internatsionaliseerumine. Samal ajal toimub iga sotsialistliku rahvuse igakülgne arenemine internatsionalistlikul alusel. Nagu deklareeris NLKP XXIV kongress, taotleb partei ka edaspidi kõigi sotsialistlike rahvuste edasist õitsengut ja nende järkjärgulist üksteisele lähene- mist.

Uue ajaloolise inimeste ühenduse — nõukogude rahva — orgaanilise koostisosana areneb sotsialistlik eesti rahvus. Ta kujunes välja Eestis toimunud sotsialistlike ümberkujunduste käigus, tugevnes ja arenes sotsialismi võiduga ning kommunismi ülesehitamise edusammudega. See protsess ei kestnud kuigi kaua, sest seda kiirendasid nõukogude rahvaste sõpruse ja vennaliku koostöö õhkkond, kõigi NSV Liidu sotsialistlike rahvuste tihedad ja mitmekülgsed sidemed, nende vastastikune mõjutamine ja rikastamine.

Sotsialistliku eesti rahvuse kiire tekkimine ja arenemine on seletatav tema sotsiaalse ja klassilise koosseisu homogeensusega. Kui eesti rahvus kodanlikul perioodil koosnes antagonistlikest klassidest, siis sotsialistliku ajastu eesti rahvus koosneb sõbralikest klassidest — töolistest ja talupoegadest — ja haritlaskonnast.

Esmakordselt oma ajaloo jooksul on eesti rahvus tõepoolest ühtne, monoliitne. Kodanlikus ühiskonnas ei olnud ega saanud olla rahvuse ühtsust, sest seda takistasid kapitalistlikud omandussuhted ja neist tingitud teravad klassivastuolud. Sellepärast ei olnud kodanliku Eesti politikaanide suured sõnad «rahvuse ja rahvuslike huvide ühtsusest», «rahvuster-viklusest» jms. mitte midagi muud kui töörahva petmine.

Eesti rahvas veendus omaenda kogemuste najal, et rahvuse ühtsus on võimalik ainult sotsialismi tingimustes ning et ühtne rahvus võib olla ainult sotsialistlik rahvus.

Sotsialistlikule eesti rahvusele on omane huvide ja eesmärkide ühtsus, kõigi klasside ja sotsiaalsete kihtide maailmavaate ühtsus. Nagu kõigil nõukogude inimestel, on tal sellised suurepärased iseloomujooned, nagu ustavus kommunismiüritusele, sotsialistlik patriotism ja internatsionalism, suur ühiskondlik-poliitiline ja tööalane aktiivsus, ekspluateerimise ja sotsiaalse rõhumise, rahvuslike ja rassiliste eelarvamuste vihkamine, klassi-solidaarsus kõigi maade töötajatega.

NLKP Keskkomitee otsuses ettevalmistustest NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaks on öeldud: «Iga vabariigi töötajad moodustavad nüüd paljurahvuselise kollektiivi, kus rahvuslikud iseärasused on orgaaniliselt ühendatud internatsionaalsete, sotsialistlike, üldnõukogulike joonte ja traditsioonidega.» Need sõnad käivad täiel määral ka sotsialistliku eesti rahvuse kohta.

Minevikku on kadunud inimene, kes pidas oma kodumaaks ainult väikest Eestit — lapikest maad Soome lahe ja Peipsi järve vahel. Tema asemele on tulnud inimene, kes peab kodumaaks kogu ääretut Nõukogude-maad. Hästi ütles selle kohta Eesti NSV teeneline kunstnik A. Pilar, kes külastas kunstnike grupi koosseisus nõukogude Kaug-Ida: «Üksteist tuhat kilomeetrit kodupaikadest eemal viibides tundsime end nagu kodus. Ja kuidas see võiks teisiti olla? Suur on meie kodu- ja meie isamaa, mis liidab ühtsesse perre oma lapsed — paljumiljonilise nõukogude rahva!»

Minevikku on kadunud inimene, kes mõtles ainult endale, oma saatu-sele. Tema asemele on tulnud inimene, kes näeb oma elu mõtet ühiskonna teenimises, kes teab hästi, et tema isikliku heaolu parim ja kindlaim tagatis on sotsialistliku majanduse areng, ühiskondliku rikkuse kasv. Eesti talupoeg, kelle kiindumust oma maalappi erakordse kunstilise jõuga kirjeldas A. H. Tammsaare oma romaanis «Tõde ja õigus», mõistab tänapäeval ühismaaharimise prioriteeti ja tähtsust. Nüüdisaja talupoeg ei tunne enam uhkust isiklikus kasutuses oleva maatüki üle, vaid kolhoosipõllu üle, mitte oma lehma, vaid kolhoosikarja üle. Eesti töötajate auasjaks on muu-tunud tubli töö ühistootmises. Hool ühiskonna heaolu eest on saanud rahvalikuks traditsiooniks. Sellest annavad ilmekalt tunnistust küm-ned tuhanded ordenid ja medalid ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presii-diumi aukirjad, millega nõukogude võimu aastate jooksul on autasustatud tuhandeid Eesti paremaid töötajaid. Meie vabariigis on 81 sotsialistliku töö kangelast, neist 44 põllumajandustöötajat. Edusammude eest rahvamajan-duse ja kultuuri arendamisel autasustati Eesti NSV-d vabariigi 25. aasta-

päeval Lenini ordeniga. Kaheksanda viie aasta plaani eduka täitmise eest autasustati 1970. aastal Lenini ordeniga ka vabariigi pealinna Tallinna.

Minevikku on kadunud inimene, kelle silmaring ei ulatunud kaugemale oma rahvuskultuurist. Tema asemele on astunud inimene, kelles armastus eesti kultuuri vastu on ühendatud elava huviga kõigi sotsialistlike rahvuste kultuuri vastu, soov muuta omaseks kõik see, mis neis kultuurides on väärtuslik, omandada kirjanduse, filmide, laulude ja kujutava kunsti abil, teiste rahvuste esindajatega isikliku suhtlemise kaudu nende elukogemusi, osa saada nende vaimuelust, kommetest ja traditsioonidest.

Rahvuskultuuride omavahelisest läbipõimumisest ja vastastikusest rikastamisest annab tunnistust eesti keelde ja eesti keelest tõlgitud raamatute hulk. Nõukogude aastate jooksul on eesti keelde tõlgitud ja trükitud üle 1200 vene klassikute ning tänapäeva kirjanike teose kogutiraažiga 18 miljonit ning 285 teiste vennasrahvaste kirjanike teose kogutiraažiga üle 4 miljoni. See on tõeline internatsionaalne raamatukogu! Sellesse varamusse kuuluvaid raamatuid on kõigis eesti peredes.

Alles nõukogude võimu ajal ilmus A. H. Tammsaare «Tõde ja õigus» nagu paljud teisedki eesti klassikute teosed vene ja teiste NSV Liidu rahvaste lugejate ette, kandis nendeni eesti rahva mõtteid ja lootusi, tundeid ja tavasid. Eesti ilukirjandus on saanud laialt tuntuks kõigis liiduvabariikides. Ainuüksi vene keeles on aastatel 1940–1971 välja antud 456 eesti autorite raamatut kogutiraažiga 19,7 miljonit. Nende hulgas on palju tänapäeva eesti nõukogude kirjanike teoseid.

Väga ilmekalt avaldus kultuuride vastastikune rikastamine nendel päevadel, kui tähistati varalähkunud Juhan Smuuli 50. sünnipäeva. J. Smuulile pühendatud kirjandusõhtul Tallinnas ütles tuntud ukraina kirjanik, Ukraina Nõukogude Kirjanike Liidu esimees Oless Gontšar: «Sõpruse ja vendluse teed mööda tuli ta ka meile, Ukrainasse, muutudes miljonitele ukraina lugejatele üheks meie maa armastatuimaks kirjanikuks... Eesti sai meile lähedasemaks tänu Smuuli loomingule, tänu teiste suurepärase eesti kirjanike teostele. Ukrainas tõlgitakse meelsasti eesti autorite teoseid. Ja siin, teil, suhtutakse samuti tähelepanelikult ukraina kirjanike loomingusse. Selles näeme meie vennaliku sõpruse, nõukogude rahvaste paljurahvuselise pere ühtsuse ilmekat avaldust.»

Kõik see kõneleb nõukogude rahvaste kultuuride vastastikusest lähenemisest ja läbipõimumisest, annab tunnistust sellest, et eesti kirjandus on vabanenud kodanliku aja rahvuslikust enesessulgumisest ja piiratusest ning on nüüd paljurahvuselise nõukogude kirjanduse koostisosaks.

Suurt abi osutavad teised vabariigid Eesti NSV-le teaduse arendamisel, teadusliku ja pedagoogilise kaadri ning rahvamajanduse spetsialistide ettevalmistamisel. Sõjajärgsetel aastatel on feistes vabariikides lõpetanud aspirantuuri rohkem kui 60 kõrgemate õppeasutuste õppejõudu; viimase 5 aasta jooksul on teiste vabariikide õppeasutustes kõrgema hariduse omandanud 844 spetsialisti, kes nüüd töötavad mitmesugustel Eesti NSV rahvamajanduse ja kultuuri aladel. Samal ajal töötavad paljud noored spetsialistid, kes on saanud kõrgema või keskerihariduse meie vabariigis, edukalt NSV Liidu teistes piirkondades.

Minevikku on kadunud inimene selliste iseloomujoontega, mida aastasadu kujundasid isoleeritud, kinnine elu, raske töö, ebakindlus homse päeva suhtes, sotsiaalne ja rahvuslik rõhumine. Selle asemele on tulnud

vaba tööd tegev, elurõõmus, seltsiv inimene, kes on täis optimismi ja usku kommunismi õilsatesse ideaalidesse, inimene, kes on valmis sõprust pidama kõigi rahvuste liikmetega.

Sellele vaimsele protsessile aitab palju kaasa internatsionaalsete sidemete arenemine tootmissfääris. Meie vabariigis on palju ettevõtteid, kus töötavad kümne-kahekümne rahvuse esindajad. Igapäevases läbikäimises vahetatakse töökogemusi ning õpitakse tundma üksteise kultuuri- ja olme-traditsioone. Nii kujunevad välja nõukogude inimestele ühised jooned.

NSV Liidu rahvaste lähenemisele aitab aktiivselt kaasa vabariigi ettevõtete koostöö vennasvabariikide vabrikute, tehaste ja teaduslike asutustega. Näiteks on trikootaazitootmiskoondis «Marat» loonud tiheda kontakti üheteistkümneme vennasvabariigi sõsarettevõtetega. V. I. Lenini nimeline Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaat on otsesidemetes 18 teadusliku uurimise instituudiga väljaspool vabariiki. «Volta» tehases toodetavate elektrimootorite konstrueerimisest ja täiustamisest võtavad osa Harkovi, Leningradi, Vladimiri ja Odessa teaduslik-tehnilised organisatsioonid. M. I. Kalinini nimelisel Tallinna Elektrotehnika Tehasel on sidemed 39 teadusliku instituudi ja organisatsiooniga. Omakorda teeb hulk Eesti NSV teaduslik-tehnilisi instituute töid üleliiduliste ja mitmete vennasvabariikide organisatsioonide heaks.

Internatsionalismi vaimust on kantud Eesti NSV töökollektiivide sotsialistlik võistlus Läti ja Leedu vennasvabariikide kollektiividega. Ühised mured ja parimate töömeetodite otsingud, tootmisalase informatsiooni vahetamine lähendavad eri rahvustest inimesi.

Internatsionalistliku mõtteviisi ja kogu elulaadi väljakujunemisele aitavad kaasa sõidud vennasvabariikidesse. Igal aastal külastavad tuhanded meie vabariigi turistik Moskva, Leningradi ja teisi vennasvabariikide paiku. Igal suvel lähetatakse teistesse vabariikidesse üliõpilaste ehitusmalevaid, kes seal töötavad õlg õla kõrval teistest rahvustest noortega. Eesti üliõpilasmalevad on töötanud Kasahstanis, Tadžikistanis, Mägi-Altai autonoomses oblastis, Jakuutias ja mujal. Eestis aga käivad tööl teiste liiduvabariikide üliõpilaste ehitusmalevad.

Vennasvabariikide ja -rahvastega veelgi tihedamate sidemete loomist taotleb kogu see suur ja mitmekülgne töö, mida vabariigi partei-, komso-moli- ja ametiühinguorganisatsioonid ning kultuurhariduslikud asutused ja koolid teevad inimeste internatsionalistlikuks kasvatamiseks. Eriti intensiivseks on see töö muutunud seoses NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva ettevalmistamisega.

Tööraha internatsionalistliku kasvatamise alal tehtava töö vormide mitmekesisusest annavad tunnistust kas või mõned üksikud faktid. Võrus näiteks toimus teoreetiline konverents teemal «Leninlik rahvuspoliitika ja proletaarne internatsionalism», millest võtsid osa delegatsioonid Lätist, Leedust ja Pihkva oblastist. Pärnu rajoonis viidi läbi vennasrahvaste sõpruse kuud.

Üle 110 000 Eesti noormehe ja neiu võttis osa üleliidulisest matkast «Tunne oma kodumaad!». Massiliselt oli osavõtjaid vabariiklikust festivalist, mis toimus deviisi all «Meie jõud on rahvaste sõpruses». Vabariigi koolides tegutsevad kümned rahvaste sõpruse klubid. Meie kõrgemate õppeasutuste üliõpilased korraldavad teaduslikke konverentse, millest võtavad osa teiste vabariikide üliõpilased. 400 kinolektuuriumis demonstreeritakse filme teemal «15 võrdõiguslikku vabariiki». Meie kultuuriasutused on kontaktis Moskva, Leningradi, Läti, Leedu, Valgevene ja Pihkva

oblasti sõsarorganisatsioonidega: korraldavad isetegevuskollektiivide vastastikuseid külaskäike ja muid üritusi.

Sotsialistliku eesti rahvuse — nagu teistegi sotsialistlike rahvuste — ideoloogia on marksism-leninism. Eesrindlik revolutsiooniline teooria valgustab eesti rahvale teed kommunismile. Lenini ideede tähe all kulgeb kogu eesti rahva vaimuelu. Sellele on väga palju kaasa aidanud peaaegu kõigi V. I. Lenini teoste kirjastamine eesti keeles ühtekokku 1,1 miljonis eksemplaris.

Sellest, et töörahvast agaralt püüab omandada marksismi-leninismi, kõnelevad ka alljärgnevad faktid. Vabariigi parteiharidussüsteemis õpib üle 90 000 inimese, massilistes propagandavormides (rahvaülikoolides, kommunistliku töö koolides, alalistes lektoriumides jne.) tutvub revolutsioonilise teooria küsimustega üle 125 000 inimese. Marksismi-leninismi õpivad kõik üliõpilased ja tehnikumide õpilased.

Meie kaader, meie haritlaskond püüab võimalikult paremini aru saada NSV Liidu rahvaste vaheliste suhete probleemidest marksismi-leninismi valguses. Sellest annavad tunnistust teoreetilised konverentsid teemadel «Marksism-leninism on kommunistide suur internatsionalistlik õpetus», «NSV Liidu rahvaste vaheliste suhete teooria ja praktika aktuaalsed küsimused», «Nõukogude Liidu rahvaste sõprus on sotsialismi suur võit», «Eesti ja vene rahva ajaloolised sidemed», «Liiduvabariikide vaheliste majandussidemete tugevdamine vastab leninlikule rahvuspoliitikale» jms., millest võtsid osa propagandistid ja laiad ideoloogiatöötajate ringkonnad. 1971/72. õppeaastal moodustati parteiharidussüsteemis teoreetilised seminarid, kus võeti läbi sellised teemad, nagu «NLKP XXIV kongress proletaarsest internatsionalismist ja NSV Liidu rahvaste sõpruse tugevdamisest» ning «Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamine ja arenemine on leninliku rahvuspoliitika triumf».

Marksistlik-leninlike ideede levik on omanud ja omab esmajärgulist tähtsust sotsialistliku eesti rahvuse ideelise ühtsuse kujunemises, proletaarse internatsionalismi elluviimises kõigil majandus-, poliitilise ja kultuurielu aladel.

Sotsialistliku eesti rahvuse kultuur on oma sisu poolest internatsionaalne, teiste NSV Liidu rahvaste kultuuriga ühine, oma vormilt aga rahvuslik. Tuleb rõhutada, et sotsialistlik kultuur areneb edukalt ainult siis, kui ta hõlmab rahvuskultuuri parimaid elemente. Ja teisest küljest, rahvuskultuuri täielik arenguvabadus on võimalik ainult sotsialismi tingimustes, sotsialistliku rahvuse väljakujunemisel. See kultuur ei arene isoleeritult, vaid tihedas seoses kõigi vennasrahvaste kultuuriga. Eesti rahvuskultuur on suure nõukogude sotsialistliku kultuuri orgaaniline koostisosa. Vabariikidevaheline suhtlemine tugevdab ja rikastab nõukogude rahvaste kultuuri, tsemendeerib selle internatsionalistlikku alust. See asjaolu, samuti partei ja valitsuse suur hoolitsus kultuuri arendamise suhtes, on kultuurilise ülesehitustöö uute edusammude tagatis.

Nõukogude võimu aastatel on Eestis toimunud põhjalikud ümberkujundused, mille tulemusena on hakanud eesrindlikult kultuurist ja teadusest osa saama laialdased töötavad hulgad. Rahva hulgast on tekkinud uus haritlaskond, rahva enda haridustase on suuresti kasvanud.

Nõukogude Eestis kehtestatakse üldist keskharidust. See on väga suur saavutus rahva sotsiaalses ja kultuurilises arengus. Selle viljad hakkavad ennast näitama kõigil elualadel, hakkavad aktiivselt mõjutama kommunismi laiahaardelise ehitamise ajastu isiksuse kujunemist.

Nõukogude võim avas tee kõrgema hariduse juurde kõigile töötajatele ja nende lastele. 1945. kuni 1970. aastani said vabariigi kõrgemates õppeasutustes ettevalmistuse 40 495 spetsialisti. Seda on seitse korda rohkem kõrgemate koolide lõpetajate arvust kogu kodanliku Eesti eksisteerimise aja jooksul. Umbes 70 protsenti meie vabariigi üliõpilastest saab stipendiumi. Kuues Eesti NSV kõrgemas õppeasutuses töötab umbes 1800 õppejõudu, kelle hulgas on 83 teaduste doktorit ja 736 kandidaati.

Eesti NSV teadus on eesrindliku nõukogude teaduse koostisosa. See tingib tema tormilise arengu, sest ta saab ära kasutada üleliiduliste teadusliku uurimise asutuste ning vennasvabariikide teaduse saavutusi. Nõukogude Eestis on mitukümmend teaduslikku asutust, on oma Teaduste Akadeemia. Vabariigi teaduslike töötajate arv on üle 4500, mis on 8,5 korda suurem kui 1940. aastal. Ainuüksi Eesti NSV Teaduste Akadeemia 19 teadusliku uurimise asutuses on tegevad üle 800 teadusliku töötaja, kelle hulgas on 42 teaduste doktorit ja 409 kandidaati. Eesti teaduslikud asutused on tihedates sidemetes liiduvabariikide teaduste akadeemiatega.

Paljudel eesti teadlaste uurimistöodel on mitte ainult vabariiklik, vaid ka üleliiduline ja isegi ülemaailmne tähtsus. Laialdase tunnustuse on võitnud meie teadlaste uurimused põlevkivikeemia, tahke keha füüsika, atmosfäärifüüsika, füüsikalise-keemilise analüüsi alal ja soome-ugri keelte valdkonnas, märkimisväärseid saavutusi on ka matemaatikas, küberneetikas, arstiteaduses, põllumajandusteaduses jn. aladel. Rõõmustav on see, et teaduse arendamisel ja kõrge kvalifikatsiooniga teadusliku kaadri ettevalmistamisel tehtud edusammude eest on Tartu Riiklikku Ülikooli, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Füüsika ja Astronoomia Instituuti ning Keemia Instituuti autasustatud Tööpunalipu ordenitega.

Iga aastaga laienevad vabariigi teadlaste rahvusvahelised sidemed. 1970. aastal toimus Eesti NSV-s III rahvusvaheline soome-ugri keeleteadlaste kongress. Üle 30 meie vabariigi Teaduste Akadeemia töötaja kuulub mitmesugustesse rahvusvahelistesse komisjonidesse ja nõukogudesse. Mitmetel eesti teadlastel on ülemaailmne kuulsus. Näiteks on akadeemik P. Ariste Helsingi ja Szegedi ülikooli audoktor. Eesti NSV Teaduste Akadeemia vahetab kirjandust 1100 teadusliku keskuse ja raamatukoguga 60 välisriigis.

Eesti muusikalooming, teater ja kujutav kunst on ustavad sotsialistliku realismi põhimõtetele, neid innustavad nõukogude rahva loomingu edusammud ja eesti rahva elus toimunud progressiivsed muutused ning nad on andnud väga palju ilmekaid ja sisukaid teoseid. Suure eduga on kulgenud Eesti NSV Akadeemilise Meeskoori, «Vanemuise» teatri, Eesti Raadio ja Televisiooni Sümfooniaorkestri jt. kollektiivide esinemised välismaa publiku ees. Eesti meistrid hoiavad kõrgel nõukogude kunsti lippu.

Meie vabariigi teatrid esinevad regulaarselt vennasvabariikide lavadel, üha sagedamini kõlab Moskva, Leningradi, Kiievi ja teiste linnade kontserdisaalides eesti heliloojate muusika. Ainuüksi viimase kahe aasta jooksul on vennasvabariikides toimunud 13 eesti kunstnike teoste näitust. «Tallinnfilmi» mängu- ja dokumentaalfilme näidatakse kõigil meie suure kodumaa kinoekraanidel.

Kultuuriväärtuste vahetamisele aitavad kaasa Moskva, Leningradi ja teiste vennasvabariikide linnade teatrite külalissetendused Eestis. Ainuüksi 1971. aastal käis meie vabariigis 17 vennasvabariikide teatrikollektiivi, kes andsid siin 235 etendust, mida vaatas kokku 120 000 inimest. Meie vabariigi teatrite repertuaari aitab rikastada vennasrahvaste dramaturgia.

Viimase seitsme aasta jooksul on meil lavastatud 110 vene autorite ja 19 teiste nõukogude rahvaste näitekirjanike lavateost.

Viimase aastakümne jooksul on sõpruse ja vendluse teed mööda meie vabariigis käinud suured kunstimeistrite grupid Vene Föderatsioonist, Moldaaviast, Armeenias, Usbekistanist, Gruusiast ja Mari ANSV-st. Sajad tuhanded inimesed said osa nende vabariikide rahvaste loomingust. Eriti hoogsalt ja ulatuslikult möödus Vene Föderatsiooni kunstidekaad: selle üritustest, kaasa arvatud näitused, filmid ja kontserdid, võttis osa 835 000 inimest.

Samal ajal käisid neis vabariikides Eesti NSV kunstimeistrid ja isetegevuskollektiivid. Viimase kümne aasta jooksul vennasvabariikides, Moskvas ja Uljanovskis toimunud eesti kunsti dekaade käis külastamas üle miljoni inimese. Eesti laul on kõlanud Angara ja Volga ääres, Kura ja Sevani kallastel, Jerevanis ja Samarkandis, Irkutskis ja Kišinjovis, rõomustades kõikjal inimeste südameid ja tugevdades rahvaste sõpruse sidemeid.

Eesti kultuuri päevad on toimunud ka Saksa Demokraatlikus Vabariigis, Tšehhoslovakkias ja Soomes, nende maade kultuurinädalaid aga on omakorda korraldatud meie vabariigis. Raske on üle hinnata sellise kultuurialase vahetuse tähtsust.

Vabariigi professionaalset kunsti täiendab isetegevuslik kunst. Meil tegutsevad viljakalt tuhanded isetegevuskollektiivid: koorid, tantsuringid, orkestrid ja ansamblid, millest kokku võtab osa umbes 120 000 inimest. Need kollektiivid rahuldavad inimeste vaimseid vajadusi, aitavad kaasa inimeste annete õitselepuhkemisele, kommunismi laiahaardelise ehitamise ajastu isiksuse väljakujunemisele.

Kultuuride vastastikune läbipõimumine ja rikastumine toimub kõigis suundades. Näiteks hakkavad laulupeod muutuma paljude vennasrahvaste traditsiooniks. Eesti laulupeod said alguse möödunud sajandi 60-ndatel aastatel, kuid alles nõukogude võimu ajal sai võimalikuks tõeliselt üldrahvalike massiliste laulupidude korraldamine. Nii võttis 1969. aasta juubelilaulupeost osa üle 30 000 laulja, keda Lauluväljakul kuulas ligi 200 000 inimest.

Järjest tugevamaks muutuvad meie vabariigi koorikollektiivide sidemed teiste rahvaste esindajatega. Näiteks võttis eespool mainitud juubelilaulupeost osa 20 koorikollektiivi teistest liiduvabariikidest ning Saksa Demokraatlikust Vabariigist, Ungarist, Poolast ja Soomest kokku 1700 inimesega.

Meeldiv on märkida, et 1972. aastal peetakse Nõukogude Liidus esmakordselt kõigi liiduvabariikide isetegevuslike kooride festival, ja see saab teoks Tallinnas. Meie vabariigi üldsus näeb selles faktis nende suurte kogemuste ja traditsioonide tunnustamist, mis meil on koorilaulu edendamisel omandatud.

Edasi arenenud, paljude uute terminite ja mõistetega rikastunud on eesti keel. Kuna vabariigi põhiline elanikkond kõneleb eesti keelt, siis toimub riigiasutustes, ettevõtetes jne. asjaajamine peamiselt eesti keeles. Lapsed õpivad koolides oma emakeeles.

Kõrvuti suure hoolitsusega, mida meil osutatakse eesti keele õppimisele ja edasiarendamisele, võib eesti rahvusest elanikkonna hulgas täheldada tugevat püüdu vene keele omandamisele. Suurem osa eestlasi oskab vene keelt ja see on saanud neile lähedaseks. Vene keele valdamise tingib objektiivne vajadus. V. I. Lenin tähendas omal ajal, et «majandusliku käibe nõuded sunnivad alati ühes ja samas riigis elavaid rahvusi (senikaua

kui nad tahavad üheskoos elada) õppima enamuse keelt» (Teosed, 19. kd., lk. 320). Mõni aeg hiljem kirjutas V. I. Lenin: «... Meie oleme loomulikult selle poolt, et igal Venemaa elanikul oleks võimalus suurt vene keelt ära õppida.

Me ei taha ainult üht: sunduslikkuse elementi.» (Teosed, 20. kd., lk. 53.)

Kõik NSV Liidu rahvad ja rahvusgrupid õpivad vabatahtlikult ning edukalt vene keelt, mis kõigis vabariikides täidab rahvustevahelise, internatsionaalse suhtlemisvahendi funktsiooni. Ilma sellist funktsiooni täitva keeleta oleks NSV Liidu rahvaste vaheline tihe koostöö mõeldamatu. Vene keele oskamine on muutunud meie vabariigi majanduse ja kultuuri arengu tähtsaks teguriks. Ei tohi alahinnata ka seda asjaolu, et vabariigi paljurahvuselistes kollektiivides etendab vene keel samuti suhtlemisvahendi osa.

Vene keele oskus võimaldab eesti noortel saada kõrgemat haridust Moskva, Leningradi ja teiste meie maa linnade kõrgemates õppeasutustes, omandada vene kultuuri ja teiste NSV Liidu rahvaste kultuuri rikkusi ning osa saada ka maailmakultuurist, sest vene keeles antakse välja tohutu hulk välismaa autorite teoseid igast valdkonnast.

Me taotleme seda, et elanikega vahetult kokku puutuvate asutuste (tööraha saadikute nõukogud, nende osakonnad ja valitsused, kauplused, elukondliku teenindamise ettevõtted, administratiivorganid jne.) töötajad oskaksid nii eesti kui ka vene keelt. Meie vabariigi peamise kaadri moodustavad muidugi eestlased, kuid see ei tähenda hoopiski, et tehtaks mingeid takistusi muu rahvuse esindajatele. Meie kaadri hulgas on vene-lasi, ukrainlasi, valgevenelasi, armeenlasi, juute jne.

Tuleb märkida, et teistest rahvustest elanikud õpivad meelsasti eesti keelt, käivad eesti teatrites, vaatavad-kuulavad eestikeelseid televisiooni- ja raadiosaateid, loevad eesti ajalehti ja raamatuid, suhtudes lugupidamisega eesti rahvusest elanikkonna kultuurisse, traditsioonidesse ja kommetesse.

Mõistes vene keele kui rahvustevahelise suhtlemise vahendi suurt osa, püüame igati parandada vene keele õppimist vabariigis. Tuleb tõsta vene keele õpetajate ettevalmistustaset.

Kõik eespool öeldu annab tunnustust sellest, et sotsialistlik eesti rahvus on uue ajaloolise inimeste ühenduse koosseisus saanud kõik võimalused oma majanduse ja kultuuri, oma riikluse igakülgeks edendamiseks.

Sotsialistliku eesti rahvuse arengu põhjal on näha, kuivõrd võltsid ja valelikud on Nõukogude-vastase propaganda kinnitused, et internatsionaalne inimeste ühendus NSV Liidus pidavat tähendama rahvuslike iseärasuste likvideerimist, «rahvusliku uhkuse ärakeelamist». Tegelikult ei ole ühelegi nõukogude rahvale rahvusliku uhkuse tunne võõras. Kodanlikud natsionalistid ei saa mitte kunagi aru sellest, et näiteks eestlasest töölises äratab rahvuslikku uhkust esmajoones asjaolu, et tema vabariik on suure Nõukogude Liidu orgaaniline koostisosa, et eesti rahvas on võimsa nõukogude rahva lahutamatu osa. «Mina olen Nõukogude Liidu kodanik» — esmajoones selle üle tunneb uhkust iga nõukogude inimene, olenemata tema rahvuslikust kuuluvusest.

Oma laimupropaganda objektiks on kodanlikud natsionalistid valinud Nõukogude Liidu, mis on nõukogude inimeste internatsionaalse ühenduse riiklik vorm. Kui kuulata eesti kodanlikke emigrante, siis pole nad isegi mitte töörahva võimu, sotsialismi vastu. Peamine, mis neis õelust äratab, on see, et Eesti kuulub Nõukogude liitriigi koosseisu. Juba palju aastaid

deklareerivad mitmed emigrantliku ladviku tegelased, et nad olevat nõus Eestis valitseva sotsialistliku korraga, kuid on selle vastu, et Eesti kuulub teiste nõukogude vabariikidega ühte, s. o. NSV Liidu koosseisu. Selle närväärse kontseptsiooni autorid propageerivad ideed, et Eesti NSV peaks Nõukogude Liidust välja astuma ja et tuleks moodustada «rahvademokraatia tüüpi iseseisev Eesti riik».

Sel puhul tuleb meenutada Viktor Kingissepa raamatut «Iseseisvuse ikke all», kus «iseseisvuse» ideest võrreldakse trooja hobusega: selline hobune sokutati pettuse teel töörahva leeri ja ta aitas kodanlusel töörahvast alistada ning võimule tulla. Mainitud teos on samuti Nõukogudevastase propaganda trooja hobune: äkki mõni hakkab önge... Nõukogudevastane soperdis, mis on täis viha ja tigidust eesti rahva ning Nõukogude Liidu vastu, ei saa kedagi eksiteele viia. Ja kui sellest juttu teha, siis ainult renegaatide arulageduse näitena.

Tõsi küll, kodanliku propaganda mõjul võib meil mõnikord täheldada rahvusliku upsakuse ja piiratuse ilminguid, kuid meil on täielik alus väita, et meie vabariigis, nagu teisteski NSV Liidu vabariikides, on kõlblusnormiks saanud ühe rahvuse liikmete austav suhtumine teiste rahvuste esindajatesse, patriootlik uhkus nõukogude rahva ühiste saavutuste üle, sõprustunne kõigi NSV Liidu rahvaste suhtes.

Kuid isegi ka üksikutel natsionalismi ilmingutel ei tohi olla kohta meie hulgas. NLKP Keskkomitee otsuses «Ettevalmistustest Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamise 50. aastapäevaks» on öeldud, et «on tarvis teha ka edaspidi sihikindlat tööd töötajate kasvatamiseks sügavas lugupidamises kõigi rahvuste ja rahvusrühmade vastu, leppimatuses natsionalismi ja šovinismi igandite ning kolkapatriotismi ilmingute vastu...»

Käesoleva aasta märtsis arutas Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee oma pleenumil küsimust «Töötajate internatsionalistliku kasvatamise ülesannetest NLKP XXIV kongressi otsuste valguses». Üks partei peamisi ülesandeid kommunismi ehitamisel on kujundada uut inimest, kes on ustav proletaarse internatsionalismi ideedele, on oma paljurahvuselise sotsialistliku suurriigi — Nõukogude Liidu — tuline patrioot, kes kirglikult kaitseb rahvaste sõprust kui kõigi meie edusammude alust kommunismi ehitamisel. Just sellest nõudest lähtus EKP Keskkomitee pleenum, kavandades edaspidiseid ülesandeid selles töölöigis. EKP Keskkomitee sekretär V. Väljas, kes tegi pleenumil põhiettekande, ja sõna võtnud selt-simehed rõhutasid, et vabariigi parteiorganisatsioon on omandanud rikkalike kogemusi töörahva internatsionalistlikul kasvatamisel. See töö hõlmab kõiki elualasid: majandust, poliitikat ja kultuuri. Laialdase ulatuse on võtnud meie vabariigi vabrikute, tehaste, kolhooside ja sovhooside sotsialistlik võistlus vennasvabariikide sõsarettvõtetega. On paranenud nendevahelise kogemuste ja informatsiooni vahetamine, mis aitab kaasa tootmise kasvule ja nõukogude rahvaste internatsionaalse koostöö süvenemisele.

Nagu Keskkomitee pleenumil märgiti, on EKP linna- ja rajoonikomiteed ning partei-algorganisatsioonid pidevalt täiustanud töörahva kasvatamist nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi vaimus. Need küsimused on järjekindlalt arutusel partei rajooni- ja linnakomiteede pleenumitel, bürooistungitel ning partei-algorganisatsioonide koosolekutel. Rõhutati seda, et parteikomiteede ja partei-algorganisatsioonide erilise hoolitsuse objektiks on kasvava põlvkonna kommunistlik kasvata-

mine, noortes marksistlik-leninliku maailmavaate ja ellusuhtumise igakülgne kujundamine. Palju ja asjalikult kõneldi neist probleemidest ka ELKNÜ XVII pleenumil.

Ühtlasi märgiti EKP Keskkomitee märtsipleenumil, et mitte kõik partei linna- ja rajoonikomiteed ning partei-algorganisatsioonid ei ole suutnud luua sellist internatsionalistliku kasvatusesüsteemi, mis hõlmaks kõik riiklikud ja ühiskondlikud organisatsioonid: nõukogud, ametiühingud ja komsomoliorganisatsioonid, kõik elanikkonna kihid. Paljudes parteiorganisatsioonides ei ole täielikult ära kasutatud massilise informatsiooni vahendite laialdasi võimalusi internatsionalistlikus kasvatustöös. Mõnedes kohtades ei ole internatsionalistlik kasvatus veel muutunud kogu kommunistliku kasvatustöö lahutamatuks osaks.

Internatsionalistlik kasvatus on kõigi partei-, nõukogude, majandus- ja ühiskondlike organisatsioonide üks keskseid ülesandeid. Igas inimeses tuleb pidevalt süvendada teadmist, et ta kuulub Nõukogude kodumaa ühtsesse paljurahvuselisse perre, suurde kommunismiehitajate internatsionaalsesse perre. Laiemalt on vaja näidata ja igakülgset ära kasutada töölisklassi ning vennasvabariikide töörahva revolutsiooni-, lahingu- ja töötraditsioone, taotleda rahvaste sõpruse tugevnemist kõigis ühiskonnaelu sfäärides — poliitikas, majanduses, kultuuris, igakülgset kaasa aidata sotsialistlike rahvuste ja rahvusgruppide üksteisele lähendamisele.

EKP Keskkomitee pleenum etendas suurt osa masside hulgas tehtava töö täiustamisel. Töörahva internatsionalistliku kasvatamise parandamise küsimust arutati pärast seda kõigi vabariigi linnade ja rajoonide parteikomiteede pleenumitel või aktiivi koosolekutel, enamikus partei-algorganisatsioonides ning lahtistel parteikoosolekutel. Selle küsimuse laialdast arutamist, EKP Keskkomitee pleenumi otsuse realiseerimise plaanide väljatöötamist seostati kõikjal NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva ettevalmistamisega.

Sügavamini ja arusaadavamalt tuleb selgitada rahvusküsimuse sisu ja selle lahendamise teid sotsialismi ajal, näidata rahvusküsimuse kohta tänapäeva ideoloogilises võitluses, igakülgset ja argumenteeritult paljastada ning ideeliselt purustada natsionalismi, mis on kesksel kohal antikommunismi ja antisovetismi arsenalis.

Oma otsuses «Ettevalmistustest Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamise 50. aastapäevaks» tuletab NLKP Keskkomitee meile uuesti meelde, et «internatsionalistlik kasvatus on kõigi partei-, nõukogude, majandus-, kultuuri- ja ühiskondlike organisatsioonide, kogu meie kaadri olulisemaid ülesandeid keskustes ja kohapeal igas vabariigis, krais ja oblastis, igas kollektiivis».

Partei juhendeid ellu viies ei säästa Eesti töörahvas jõudu sotsialistlike rahvuste vabatahtliku liidu igakülgseks kindlustamiseks ja täiustamiseks, nõukogude rahvaste sõpruse ja vendluse tugevdamiseks.

NÄIDISTEMAATIKA

LOENGUTEKS, ETTEKANNETEKES, VESTLUSTEKES JA TEOREETILISTEKES SEMINARIDEKES SEoses ETTEVALMISTUSTEGA NSV LIIDU MOODUSTAMISE 50. AASTAPÄEVAKS

- V. I. Lenin — Nõukogude paljurahvuselise riigi rajaja ning organiseerija.
- Kommunistliku Partei teooria ja programmi väljatöötamine V. I. Lenini poolt rahvusküsimuses.
- Marksism-leninism rahvusküsimuse kohast ja osast maailma revolutsioonilises ümberkujundamises.
- Marksistlik-leninliku õpetuse edasiarendamine NLKP poolt rahvusküsimuses.
- Rahvusküsimuse leninliku programmi rahvusvaheline tähtsus ja NLKP kogemused võitluses selle programmi elluviimise eest.
- NSV Liidu moodustamine kui kuulsusrikas ajalooline teetõhis nõukogude rahvaste elus ning Suure Oktoobri ürituse jätkamine.
- NSV Liidu moodustamise maailma-ajalooline tähtsus.
- NLKP kui nõukogude vabariikide NSV Liiduks ühinemise innustaja ja organiseerija.
- Töölisklassi juhtiv osa paljurahvuselise sotsialistliku riigi moodustamises.
- Uut tüüpi rahvustevaheliste suhete kujunemine tänu sotsialismi võidule NSV Liidus.
- NSV Liidu moodustamise ajalooline tähtsus meie maal sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise seisukohalt.
- NSV Liidu rahvaste sõprus on sotsialismi ülisuur saavutus ning meie kodumaa võimsuse allikas.
- Nõukogude rahva ajalooline võit Suures Isamaasõjas kui NSV Liidu elujõu ja vanumatuse kinnitus.
- Nõukogude ühiskonna ideeline, poliitiline ja sotsiaalne konsolideerumine ning rahvaste üksteisele lähenemine on sotsialismi ja kommunismi ehitamise seaduspärasus.
- Arenenud sotsialistlik ühiskond kui kõigi NSV Liidu rahvaste ajalooline saavutus.
- Partei juhtiva osa kasv kommunistlikus ülesehitustöös.
- Nõukogude Liidu majandus kui ühtne rahvamajanduslik kompleks.
- NLKP XXIV kongress nõukogude ühiskonna majandusliku, sotsiaalse ja poliitilise arengu perspektiividest.
- Rahva heaolu tõus on partei majanduspoliitika kõrgeim eesmärk.
- Üheksanda viisaastaku esimese aasta peamised tulemused ja majandusliku töö edasise täiustamise ülesanded.
- Teaduse ja tehnika progressi kiirendamine on kommunismi materiaal-tehnilise baasi rajamise peamine hoob.
- Juhtimissüsteemi täiustamine on partei majanduspoliitika sõlmküsimus.
- Tööviljakuse tõusu kiirendamine on viisaastaku põhiülesanne.
- Sotsialistliku töödistsipliini kõvendamine ja igaühe isikliku vastutuse suurendamine on viie aasta plaani eduka täitmise oluline tingimus.
- Materiaalse ja moraalse stimuleerimise täiustamine on töödistsipliini kõvendamise ja rahvahulkade loominguks aktiivsuse arendamise tähtis eeldus.
- Sotsialistliku võistluse ja rahvahulkade loominguks aktiivsuse arendamine on partei majanduspoliitika eduka elluviimise tagatis.
- Vaba aeg ja selle ratsionaalne kasutamine sotsialismi tingimustes.

Nõukogude rahvas kui uus ajalooline inimeste ühendus.

Töölisklass kui nõukogude ühiskonna juhtiv sotsiaalne, poliitiline ja majanduslik jõud.

Töölisklassi liit kolhoositalurahvaga ja töötava haritlaskonnaga on nõukogude ühiskonnakorra monoliitne alus.

NLKP XXIV kongress paljurahvuselise Nõukogude riigi tugevdamisest ja sotsialistliku demokraatia edasiarendamisest.

Töötavate hulkade kaasatõmbamine tootmise juhtimisele kui üks sotsialistliku demokraatia edasiarendamise keskseid ülesandeid.

Kommunistliku töösse ja ühiskondlikusse omandisse suhtumise kasvatamine on ideelis-poliitilise kasvatustöö tähtis koostisosa.

Töökollektiivi osa ühiskondlik-poliitilises elus ja töötajate kommunistlikus kasvatuses.

NLKP XXIV kongress töötajate kasvatamisest nõukogude patriotismi ja internationalismi vaimus, nende leppimatuse sisendamisele natsionalismi, šovinismi ja rahvusliku piiratuse ilmingute suhtes.

Nõukogude inimeste vaimse palge ühiste internatsionaalsete joonte kujunemine ja arenemine.

Kõigi rahvuskultuuride õitseng ja vastastikune rikastamine on sotsialismi arenemise seaduspärasus.

Rahvusküsimus kui sotsialismi ja kapitalismi vahelise ideoloogilise võitluse oluline tanner.

Kommunismi ehitamine NSV Liidus on NLKP ja nõukogude rahva suur internatsionaalne ülesanne.

Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi tegevus NLKP XXIV kongressi välispoliitilise programmi elluviimisel.

Nõukogude rahuprogramm kui maailmapoliitika oluline tegur.

Võitlus sõjakollete likvideerimise eest ning vastulöögi andmine imperialismi rünnete rahvaste vabaduse ja iseseisvuse vastu on Nõukogude välispoliitika tähtsaimad suundi.

Sotsialistlik sõprusühendus kui uut tüüpi rahvusvaheliste suhete kehastus.

NLKP võitlus maailma kommunistliku liikumise ühtsuse eest marksismi-leninismi ja proletarise internationalismi põhimõtete alusel.

SÄÄSTKEM TÖÖAEGA!

Meie maa majandusliku arenemise peajoon uuel viisaastakul on ühiskondliku tootmise efektiivsuse suurendamine, tööviljakuse lakkamatu kasv, tööaja, materiaalsete ja rahaliste ressursside ökonoomne kulutamine.

«Käesolev viie aasta plaan», ütles oma kõnes NSV Liidu ametiühingute XV kongressil NLKP Keskkomitee peasekretär L. I. Brežnev, «on koostatud arvestusega, et meie kõik töötame täna ja homme paremini kui töötasime eile... Kõigi meie plaanide eduka täitmise tagatis seisneb nõudlikkuse ja vastutustunde tõstmises, pingelises ja kohusetruus töös.» Partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonid peavad pidevalt tegelema tööliste ja teenistujate töö organiseerimise küsimustega, võitlema loova töö õhkkonna loomise eest igas töökohas, iga tööaja minuti efektiivse kasutamise eest.

Hiljuti võttis NLKP Keskkomitee vastu otsuse «Abinõudest tööaja kadude vähendamiseks ning tööliste ja teenistujate töö ja puhkuse kohta käiva seadusandluse rikkumiste likvideerimiseks», kus on öeldud, et tööviljakuse tõusu kui tohutu sotsiaalse ja majandusliku arengu programmi täitmiseks vajalike vahendite peamise allika tagamisel etendavad tähtsat osa töö ja tootmise õige organiseerimine, tööaja efektiivne kasutamine ning töödistsipliini tugevdamine.

Juhindudes NLKP XXIV kongressi otsustest, teevad meie vabariigi parteiorganisatsioonid, nõukogude ja majandusorganid suurt tööd tööraha ideelis-poliitiliseks kasvatamiseks, tööliste ja teenistujate tööalase ning poliitilise aktiivsuse tõstmiseks. See töö aitab kaasa vabariigi rahvamajanduse edendamisele, plaaniülesannete täitmisele. Viimase kahe aasta jooksul on tööstusettevõtetes, ehitustel ja transpordiorganisatsioonides, kolhoosides ja sovhoosides, teenindusettevõtetes ja teistes rahvamajandusharudes palju ära tehtud töödistsipliini tugevdamiseks ning sellise tööja puhkerežiimi kehtestamiseks, mis vastaks töötajate huvidele, aitaks kaasa tööviljakuse tõusule ning tööliste ja teenistujate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamisele, looks tingimused töötajate haridus- ja kvalifikatsioonitaseme tõusuks.

Ühtlasi peab märkima, et paljudes ettevõtetes, ehitustel ja organisatsioonides ei pöörata tööaja täielikule ja tootlikule kasutamisele, tootmise

planeerimisele ja organiseerimisele ning rütmilise töö tagamisele vajalikku tähelepanu. EKP Keskkomitee analüüsis neid puudusi NLKP Keskkomitee eespool mainitud otsuse valguses ja võttis k. a. märtsis vastu otsuse, kus on kirja pandud abinõud, mida tuleb rakendada tööaja paremaks kasutamiseks ning tööliste ja teenistujate töö- ja puhkerežiimi korraldamiseks.

EKP Keskkomitee büroo kohustas Eesti NSV ministeeriume ja ametkondi võtma tarvitusele abinõud selleks, et täita NLKP Keskkomitee otsus «Abinõudest tööaja kadude vähendamiseks ning tööliste ja teenistujate töö ja puhkuse kohta käiva seadusandluse rikkumiste likvideerimiseks» ning kehtestada pidev kontroll partei- ja nõukogude organite otsuste täitmise üle antud küsimuses.

Millised on peamised ülesanded, mis praegu seisavad partei-, nõukogude, ametiühingu- ja majandusorganite ees tööaja kadude vähendamiseks, võitluses riiklike plaanide täitmiseks kõige väiksemate töökuludega? Peamine on selles, et rangelt järgida töörežiimi, tootlikult ära kasutada iga tööminutit.

Selleks on vaja majandusjuhtidelt nõuda tööaja ratsionaalsemat kasutamist, kõrge tööviljakuse tagamist, tootmise planeerimise ja organiseerimise parandamist, töödistsipliini tugevdamist ning tööliste ja teenistujatele vajalike tingimuste loomist tootlikuks tööks ja endale võetud sotsialistlike kohustuste täitmiseks. Paljudes ettevõtetes esineb veel suuri tööaja kadusid seoses tööseisakute ja -luusidega ning administratsiooni loal mõjuvate põhjusteta võetud puhkustega. Pahatihti aga ei reageeri majandusjuhid, partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonid nagu kord ja kohus töödistsipliini rikkumistesse, suhtuvad leebelt tööle hilinemistesse ja töölt varem lahkumiste juhtudesse. Mõnikord suhtutakse sellistesse nähtustesse nagu pisiasjadesse. Kuid neist pisiasjadest kujunevad lõppude lõpuks välja soliidid suurused. Näiteks jäi 1971. aastal vabariigi tööstusettevõtetes tööaja kadude tõttu ainuüksi tööluuside, tööle hilinemise ja töölt omavoliliselt lahkumiste tõttu saamata tööstustoodangut ligi 18 miljoni rubla eest. Eriti suured on tööaja kaod Eesti NSV Ehitusministeeriumile ja tootmiskoondisele «Eesti Paberitööstus» alluvates ettevõtetes ning ehitustel. Erilist ärevust tekitab fakt, et mõnedes ettevõtetes need kaod ei vähene, vaid suurenevad.

Paljudes meie vabariigi tootmiskollektiivides, näiteks Kreenholmi Manufaktuuris, M. I. Kalinini nimelises Elektrotehnika Tehases, «Maratis», «Eesti Põllumajandustehnika» Paide Rajoonikoondises ja Tartu rajooni Võrtsjärve kolhoosis on omandatud rikkalikke kogemusi töödistsipliini süvendamisel, nende inimeste vastutusele võtmisel, kes oma halva käitumisega teotavad kollektiivi head nime.

On vaja, et iga kollektiivi kõik töötajad tõeliselt läbi teeksid tootmise juhtimise kooli, õpiksid õigesti mõistma oma ülesandeid, olema kursis kõigis oma tööoliguga, tsehhi, tehase või kolhoosi asjades. Inimeste tööalase ja poliitilise aktiivsuse, distsipliini ja organiseerituse suurendamine, nende algatusvõime arendamine on kõigi parteiorganisatsioonide tähtis tööolük. Sellele suunab meid NLKP Keskkomitee otsus «Minski traktoritehase parteiorganisatsiooni tööst töökollektiivi tootmis- ja ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse suurendamise valdkonnas».

Kuid tootmisettevõtete parteiorganisatsioonid ei võta veel mitte alati tarvitusele vajalikke abinõusid tootmis- ja töödistsipliini tugevdamiseks.

EKP Narva Linnakomitee, tootmiskoondise «Vasar», V. I. Lenini nimelise Põlevkivitöötlemise Kombinaadi ja mõnede teiste ettevõtete partei-algorganisatsioonide tegevuse uurimisel selgus, et tööliskoosolekute ja alaliselt tegutsevate tootmisnõupidamiste osatähtsust alahinnatakse.

Mõned ministeeriumid ja ametkonnad, ettevõtete juhid, partei- ja ametühinguorganisatsioonid tegelevad pealiskaudselt tööaja kulutamise analüüsimisega. Ettevõtetes esineb veel suuri vahetusesiseseid tööaja kadusid, mida põhjustavad eelkõige puudused tootmise organiseerimises kohalike töötajate süü läbi, nõrk töödistsipliin ja materiaal-tehnilises varustamises esinevad häired. Kuid parteiorganisatsioonid ei hoolitse alati selle eest, et kõik töölised võtaksid aktiivselt osa majandusprobleemide ning kollektiivi kultuuriliste ja elukondlike küsimuste arutamisest ja lahendamisest. Vähe tähelepanu pööratakse individuaalsele tööle, mõnikord jäetakse kahe silma vahele töötajate eri kategooriate, eriti noorsoo vajadused ja spetsiifika.

Ettevõtete ja organisatsioonide kollektiivide liikmete ideelis-poliitilisel kasvatamisel on tarvis ära kasutada juhtivate ja insener-tehniliste töötajate võimalused. Mõned parteiorganisatsioonid ei ole veel saavutanud seda, et kõik insener-tehnilised töötajad, meistrid ja teised tootmisjuhid oma eeskujuga, loova töössesuhtumisega avaldaksid pidevat mõju töökollektiivide kasvatamisele.

Tarvis on parandada tööliste ja teenistujate kasvatamist kommunistliku töössesuhtumise vaimus. Selleks tuleb suurendada partei- ja tööliskoosolekute osa tootmise organiseerimisel ja töödistsipliini tugevdamisel, luua kõik tingimused kollektiivide tööd ja elu-olu puudutavate küsimuste aktiivseks ja asjalikuks arutamiseks nendel koosolekutel.

Kõige tõsisemat tähelepanu nõuavad tööseadustest kinnipidamise küsimused. Sageli kompenseeritakse saamatusest või nõrgast töödistsipliinist tingitud tööaja kaod tööseaduste rikkumise teel. Selle asemel et tarvitusele võtta resoluutsed abinõud tootmis- ja töödistsipliini tugevdamiseks, püüavad mõned ettevõtete, ehituste ja organisatsioonide juhtijad kaotsiläinud tööaega tasa teha suure hulga ületundidega ja inimeste töölesundimisega puhkepäevadel. Näiteks meie vabariigi toiduainetetööstuse, liha- ja piimatööstuse ning kergetööstuse ministeeriumi süsteemis suurenes 1971. aastal ületunnitöö tunduvalt.

Kõige energilisemalt on vaja võidelda selle eest, et tootmises valitseksid normaalsed töötingimused. Kuna sellele küsimusele on seni vähe tähelepanu pööratud, siis on haigestumistest ja tööõnnetustest tingitud tööaja kaod veel suured. Samal ajal on paljudes toiduainete-, kohaliku, vähesa- ja puidu- ning liha- ja piimatööstuse ministeeriumi ettevõtetes vähe midagi ette võetud tööliste ja teenistujate töötingimuste parandamiseks.

NLKP Keskkomitee on korduvalt juhtinud partei- ja nõukogude orgaanite ning ühiskondlike organisatsioonide tähelepanu vajadusele säästa ühiskondlikust tööst osavõtivate inimeste tööaega, mitte neid töö juurest ära kiskuda ühiskondlike ülesannete täitmiseks, spordivõistlustest jms. osavõtuks. Kuid ikkagi on tööaja kaod küllaltki suured selle tagajärjel, et töö ajal korraldatakse mitmesuguseid koosolekuid, saadetakse töötajaid ühiskondlike ülesannete täitma, lubatakse neil osa võtta kunstilise isetegevuse üritustest, spordivõistlustest jne. 1971. aastal kulus meie vabariigis mitmesugustest töö ajal korraldatud üritustest osavõtuks iga töölise kohta keskmiselt üle kahe päeva.

Nende töötajate arvu suurenemine, kes tootmistööd katkestamata omandavad kõrgemat ja keskharidust, on väga tervitav nähtus. Sellepärast ergutavad ettevõtete parteiorganisatsioonid ja administratsioon igati töölise ja teenistujate püüet saada vajalik haridus õhtukoolides või kaugõppe teel. Kuid sageli mõjub õppijate suur arv negatiivselt ettevõtte tööle, sest eksamisessioonide korraldamine üheaegselt kõigile õppijatele häirib tootmistsükli organiseerimist. Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeriumil on vaja lahendada kõrgemate ja keskeriõppeasutuste õhtustes ja kaugõppeasutustes eksamisessioonide korraldamise küsimus niimoodi, et maksimaalselt vähendada üliõpilaste ja õpilaste massilist üheaegset tootmisest eemalekiskumist.

Palju tööaega kaotavad töötajad selle tõttu, et elanikkonda teenindavate asutuste lahtiolekuajad ei ole kooskõlastatud tööstusettevõtete, ehituste ja organisatsioonide töö režiimiga.

Seoses kahe puhkepäevaga viiepäevasele tööpäevale üleminekuuga võt- sid EKP Keskkomitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu 1967. aastal vastu erimääruse, milles nähti ette elanikkonda teenindavate ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide töö režiimi muutmine vastavalt viiepäevasele tööpäevale. Kuid seda mää- rust täidetakse kohati veel puudulikult. Mõnedes linnades ja paljudes rajoonikeskustes on olmeteeninduse töökojad, majavalitsused, passilauad, hoiukassad, meditsiinasutused ja kauplused avatud nendelsamadel tundidel, mil inimesed on tootmistööl. Kuna töölistel ja teenistujatel puudub võimalus oma isiklike asju ajada pärast tööd, siis on nad sunnitud sel- leks kasutama tööaega.

Tõsist nurinat tekitab linnatranspordis valitsev olukord, eriti Tallin- nas. Sageli peavad töölised ja teenistujad selles esinevate häirete tõttu tööle hilinema või varem töölt lahkuma. Loomulikult suurendab see töö- aja kadusid.

Linnade ja rajoonide tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteedel on vaja kehtestada oma osakondade ja valitsuste ning samuti teenindus-, kaubandus-, side-, meditsiini- ja muudele asutustele niisugune töörežiim, mis võimaldaks kodanikel nende teenuseid kasutada oma tööaega rais- kamata. Sääraseid juhtumeid, kus töölisi ja teenistujaid kutsutakse nende tööajal majavalitsustesse, passilaudadesse ja teistesse administratiivorga- nitesse, kui see ei ole möödapääsmatu, tuleb käsitada riikliku distsipliini jämeda rikkumisena.

Ametiühingu-, komsomoli-, spordi- jt. organisatsioonid peavad sisse seadma kindla korra kunstilise isetegevuse ülevaatuste, festivalide, spor- divõistluste jms. organiseerimisel, et maksimaalselt vähendada töölise ja teenistujate tööst eemalekiskumist nimetatud üritustest osavõtmiseks.

Rohkem tähelepanu tuleb pöörata linnatranspordi töö parandamisele, töötajaid laialdasemalt informeerida teenindamissfääri ettevõtete ja asu- tuste lahtiolekuajadest ning taotleda, et need funktsioneeriksid kodani- kele tööst vabadel tundidel.

Kõrge tööviljakuse eeldused peituvad suurel määral aktiivse, sisuka puhkuse organiseerimises. Meenutanud K. Marxi sõnu, et vaba aeg on ühiskonna rikkuse mõõdupuu, ütles L. I. Brežnev NSV Liidu ametiühin- gute XV kongressil, et «vaba aega võib ühiskonna rikkuseks pidada siis, kui seda kasutatakse inimese, tema võimete igakülgse arenemise huvides

ning sellega ühtlasi kogu ühiskonna materiaalse ja vaimse potentsiaali veelgi suurema tõstmise huvides».

Partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonide ülesanne on pidevalt hoolitseda töötajate puhkeaja sisuka veetmise eest ning nõudlikult suhtuda inimeste käitumisse igapäevases elus, sest vaba aeg ei ole niisugune aeg, kus inimene oleks vaba vastutusest ühiskonna ees.

Võitlus tööaja kokkuhoiu eest on kogu meie üldsuse kohus. Tähtis osa kuulub siin rahvakontrolli organitele, ametiühinguorganisatsioonide komisjonidele ja «komsomoliprožektoritele», kes kohapeal peavad pidevalt kontrollima, kuidas täidetakse NLKP Keskkomitee, EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu otsuseid tööaja parema kasutamise ja elanikkonna olmevajadusi rahuldavate asutuste töörežiimi parandamise kohta ning kuidas viiakse ellu vabariigi ministeeriumide ja ametkondade poolt selles valdkonnas kavandatud abinõusid.

Ulatuslikus ja hoogsas sotsialistlikus võistluses meie maa rahvaste suure juubeli — NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva — vääriliseks tähistamiseks täidavad Nõukogude Eesti töötajad edukalt viisaastakuks võetud kohustusi. Iga töötaja peremehelikust suhtumisest tööaja kasutamisse, oma kohuse mõistmisest, visadusest ja oskustest, distsipliinist ja organiseeritusest oleneb meie plaanide täitmise edu, meie edasiliikumise tempo.

RINDEKORRESPONDENDI MEENUTUSI «PRAVDA» SÜNNIPÄEVA PUHUL

D. RUDNEV

O ma esimese rindesõnumi saatsin «Pravdale» Viiburi alt. 1941. aasta juuni lõpul võeti siin vangi grupp Soome sõdureid ja mulle avanes juhus olla nende ülekuulamise juures. Vangilangenud ütlesid, et nad ei taha sõdida Nõukogudema vastu, et soome rahvas on väsinud eelmisestki sõjast. Sõjavangide jutt vääris üldsuse informeerimist, ja ma saatsin sõnumi sellest otsekohe sõjaväetelegraafi kaudu Moskvasse. Järgmisel päeval ilmus see «Pravdas».

Karjala kitsusel oli suhteliselt vaikne, ja juuli keskpaiku saatis toime- tus mind Luuga alla, kus teist nädalat käisid ägedad lahingud. Meie 177. laskurdiviisil oli kohutavalt raske tagasi lüüa vaenlase motoriseeritud korpuse rünnakuid. Luuga all sain tõelised lahinguristsed, sattudes otse tulemõllu, millest kirjutasingi sõnumis «Neli päeva». Kui rinne ka siin ajutiselt stabiliseerus, sain lähetuse Eestisse, kuhu sakslased olid juurde toonud abivägesid, läbi murdnud meie kaitset Pärnu—Tartu—Peipsi joonel ning tungisid edasi Tallinna suunas.

Eestis olid «Pravda» esindajatena juba Vsevolod Višnevski ja Nikolai Mihhailovskii, kuid nemad kirjutasid peamiselt Balti laevastiku võitlusest. 4. augustil ühines nendega käesolevate ridade autor, et valgustada mais- maal käiva sõjategevuse kulgu.

Pärast Narvat ja Rakveret, kus tänavatel lõhkesid mürsud, tundus Tallinn mulle vaikse tagalalinnana.

Tallinnas polnud ma varem käinud, kuid olin temast palju kuulnud oma sõbralt Pjotr Lidovilt, kes 1940. aasta suvel töötas «Pravda» korres- pondendina Eestis. Ta jutustas Eestist vaimustusega. Mul on säilinud väl- jalõikena P. Lidovi sõnum «Mööda Eestit», mis avaldati «Pravdas» 8. augustil 1940. Selles on öeldud:

«Eesti rahvas on väiksearvuline, töökas, aus ja ustav oma kodumaale. Ühendades revolutsioonilise energia meelegi ja organiseeritusega, viis ta 1940. aastal hiilgavalt läbi oma suure juunirevolutsiooni. Kes nen- del päevadel revolutsioonilises Eestis viibis, armastab tingimata seda kaunist maad ja tema vabadustarmastavat rahvast.»

Tolle suure murrangu päevadel oli Lidov kohalikele seltsimeestele väga palju abiks, «Pravdale» sõnumite saatmiseks jäi talle sageli üpris

vähe aega. Ka minu töö Tallinnas aasta hiljem kujunes umbes samasuguseks, kuid nüüd juba teistes tingimustes.

Halvasti tundes Eestis valitsevat olukorda, läksin informatsiooni ja juhendeid saama ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu voliniku Vladimir Botškarjovi juurde, kes varem oli olnud NSV Liidu täievoliline esindaja Eestis. Lootsin näha soliidset, kuivavõitu diplomaati, ent kohtasin umbes kolmekümneaastast lihtsat, sõbralikku, jutukat seltsimeest.

Tahaksin siinkohal tuua mõned V. Botškarjovi eluloolised andmed, sest materjale tema kohta on säilinud väga vähe, Tallinna arhiivides pole isegi tema ankeeti. Kuid V. Botškarjov väärib seda, et teda Eestis rohkem tuntaks ja meenutataks.

Ta sündis Ukrainas Lubna linnas ning sai seal alghariduse. Neli aastat töötas ta Kiievi tehastes valutöölisena. Öhtuti õppides omandas ta keskhariduse. 1929. aastal sai temast Kiievi ülikooli keeleteaduskonna üliõpilane. Niihästi tehases kui ka ülikoolis oli ta komsomoliorganisatsiooni sekretär. Pärast ülikooli lõpetamist jäeti ta aspirantuuri. Juba aspirantuuris olles töötas ta kirjanduskateedri assistendina, sai peagi dotsendiks ja seejärel keeleteaduskonna dekaaniks. 1938. aastal võeti ta parteisse. Ootamatult kutsuti ta Moskvasse ning saadeti NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi käsutusse. Septembris 1939 saabus V. Botškarjov Eestisse kui NSV Liidu täievolilise esindaja asetäitja, juulis 1940 aga määrati ta NSV Liidu täievoliliseks esindajaks. Pärast Eesti NSV vastuvõtmist NSV Liidu koosseisu sai V. Botškarjov ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu siinseks volinikuks.

V. Botškarjov andis mulle ilustamata pildi Eestis valitsevast olukorrast. Suur osa vabariigi territooriumist oli juba okupeeritud ning hitlerlased trügisid Soome lahe poole, et Tallinna ära lõigata. Vaenlase poolel oli suur jõudude ülekaal. Kogu lootus oli pandud Balti laevastikule. Tallinna elanikud rajasid linna lähistel kolme kaitselinni. Armeed ja laevastiku abistamiseks formeeriti esimest töölispolku. Võitlust diversantide ja kohalike fašistide vastu pidasid peamiselt kommunistidest ja kommunistlikest noortest moodustatud hävituspataljonid.

Andnud nõu, millest kirjutada ja kuhu sõita, palus Botškarjov sagedamini teda külastada. Kuulda saades, et mul pole toiduatestaati, ütles ta, et ma võin soovi korral nende sööklas söömas käia.

Sellest peale kohtusin ma Botškarjoviga peaaegu iga päev. Ta tundis huvi mu töö ja muljete vastu. Kord kurtsin talle, et ma ei saa «Pravda» toimetusega ühendust, kirjapandud lood seisavad ja minu Tallinnas viibimisel pole mõtet. Botškarjov lausus:

«Sakslased on Kunda lähedal mere äärde välja jõudnud, Tallinn on maa poolt ära lõigatud ja sellepärast te ei saagi toimetusega ühendust. Saatke oma sõnumid meritsi. Võin teid abistada, ehkki ma pead ei anna, et nad päralt jõuavad...»

Kolm päeva pärast minu Tallinna jõudmist kutsuti mind Toompeale EK(b)P Keskkomitee büroo istungile. Jutuajamisest selgus, et vabariigi juhtidel on tõsiseid pretensioone ajalehele «Sovetskaja Estonia»: ta ei tegele küllaldaselt Tallinna kaitse küsimustega ja valgustab vähe tagala abi rindele. Toimetus vajab tugevdamist. Selsamal Keskkomitee büroo istungil määrati mind ajalehe vastutavaks toimetajaks.

Nüüdistest peale tegi Botškarjov minuga alati juttu «Sovetskaja Estoniast»:

«Praegu loetakse «Sovetskaja Estoniat» palju armees ja laevastikus. Ajalehel tuleb pöörduda mitte ainult tsiviilelanikkonna, vaid ka sõjameeste poole. Ühesõnaga, ta peab muutuma rindeleheks, tegelema otseselt Tallinna kaitse küsimustega.»

«Sovetskaja Estonia» puudused olid paljus seletatavad sellega, et suurem osa toimetuse töötajaid oli evakueerunud tagalasse ja ajalehte tegi väike grupp inimesi. Nende hulgas oli kangeid lehemehi, nagu Ivan Andrejev ja Ado Slutsk, aga tükkideks kiskuda nad ennast ei saanud. Esimene asi oli toimetuse täiendamine. Appi tuli Keskkomitee. Ta saatis «Sovetskaja Estoniasse» näiteks partei Valgamaa komitee esimese sekretäri Adolf Pässe, kuna see maakond oli juba hitlerlaste käes. Oma teeneid pakkus kunstnik Jaan Jensen. Hävituspataljonist kutsuti toimetuse palvel tagasi Dmitri Kuznetsov. Meid abistasid ka Moskva ja Leningradi ajakirjanikud ja literaadid Juri Inge, Nikolai Braun, Jevgeni Sobolevski, Orest Tsehnovitser ja Mark Geizel. Nad töid rindelt olukirjeldusi, sõnumeid, luuletusi ja följetone.

Paari päeva pärast tuli toimetusse Vsevolod Višnevski, surus tugevasti kätt ja ütles mingi karmi südamlikkusega:

«Arvake mind kaastööliste rivisse...»

Višnevski sai toimetuses omainimeseks. Ta kirjutas ajalehele sõnumeid ja olukirjeldusi, aitas materjale redigeerida ja teemasid nuputada. «Sõja-aastate päevikus» kirjeldas Višnevski oma käike toimetusesse. 16. augustil 1941 kirjutas ta: «Olin «Sovetskaja Estonias». Ajalehetöö, redigeerimine. Meenub mu vana lehemehi põli. Ajalehele lööme elu sisse!»

Eesti NSV pealinna kaitse sai ajalehes peateemaks. Esimeselt küljelt ei kadunud suurekirjalised üleskutsed «Muudame Tallinna kindluseks!», «Rajame Tallinnale võimsa kaitse!». Palju ruumi anti materjalidele, mis käsitlesid Balti laevastiku ja armee väeosade lahingutegevust. Ajaleht kirjutas hävituspataljonidest, eesti tööliste ennastsalgavast tööst rinde heaks ja kindlustuste ehitamisest Tallinna ümber.

Toimetuses sündis idee lasta armee ja laevastiku võitlejate jaoks välja täielikult Tallinnale pühendatud ajalehenumber. Keskkomitee toetas seda kavatsust. Numbri avas EK(b)P Keskkomitee ja vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu lühike lütkus linna kaitsjatele. Terve külje võttis enda alla V. Višnevski olukirjeldus «Mida iidne Tallinn on näinud ja teab». See lõppes hingestatud ridadega:

«Tallinn, iidne, imekaunis linn! Sa oled oma pika elu vältel palju näinud. Sa oled tunnistaja pühale, pikaajalisele, visale võitlusele Eesti õiguste, au ja vabaduse eest. Meenuta, Tallinn, oma poegadele ja tütardele: taas ripub kodude kohal ühvardav oht... Võitlusse, Tallinn! Kõige selle eest, mis Eestile on püha ja kallis. Sinu kõrval on ustavalt, lõpuni Balti Punalaevastik ja Punaarmee.»

Elu toimetuses ei vaibunud hetkekski. Paljud töötajad elasidki siin. Meie kollektiiv töötas viimseni jõudu pingutades. Ajaleht nõudis meie aja tervenisti endale. Mina isiklikult tundsin süümepeinu, et ei saanud midagi «Pravda» jaoks kirjutada. Aga kirjuta või ära kirjuta, ükskama kõik — ühendust toimetusega ei ole, kolm valmis sõnumit leavad laualakas.

Ma polnud kuigi kaua Tallinnas viibinud, aga kuidas ta oli muutunud! Linn oli omandanud karmi, sõjaaegse palge. Rinne nihkus üha lähemale, rõngas linna ümber tõmbus järjest koomale.

Kord õhtul kutsus mind enda juurde Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimees Johannes Lauristin. Kabinet oli hämar, ainult laual põles lamp. Lauristinil oli väsinud nägu, silmade ümber tumedad rõngad — unetute ööde ja lugematute murede tagajärg. Vestlesime ajalehe ülesannetest. Lauristin palus rohkem kirjutada kindlustustöödest ning sagedamini meenutada tooraine ja materjalide kokkuhoiu vajadust, sest juurde tulemas midagi ei ole ning peab kohapealsete varudega võimalikult kaua läbi ajama.

Palusin Lauristinilt «Sovetskaja Estoniale» artiklit. Ta jäi nõusse, ja ülejäärgmisel päeval oligi artikkel minu laual. Pealkirjaks oli «Kogu eesti töörahm on tõusnud võitlusse verise fašismi vastu». Sisu oli raevukas, leegitsev. Kirjutis lõppes prohvetlike sõnadega: «Mingu aega vähem või rohkem, fašistlikud röövlibanded ja nende sabarakud hävitatakse kindlasti!»

See oli Johannes Lauristini viimne artikkel, ajakirjanduse jaoks ei jõudnud ta enam sõnagi kirjutada.

Vaenlane oli linnast kaheteistkümnne kilomeetri kaugusel. Oma sõna ütlesid sekka meie sõjalaevad. Hõlpsasti võis eristada reidilt tulistava ristleja «Kirov» vägevat bassi.

Narva maanteel ehitati juba barrikaade. Ja ikkagi lootsime veel imet: järsku sünnib sõja seadustest hoolimata ime, Tallinn peab vastu ja meie veedame talve siin. Ajalehe esiküljel ilmus loosung: «Viimse veretilgani, viimse hingetõmbeni võitleme oma kodulinna eest!»

Lahingud käisid juba Pirita joonel. Hommikul ladusime värskete lehtede pakid autosse ja sõitsime eesliinile. Madrused haarasid õhinal lehe järele. Ennast maad ligi surudes lasevad pilgu üle leheveergude. Siis leht taskusse ja taas püss kätte.

Õo vastu 26. augustil. Lahing käib Kadrioru kandis. Toimetuse akna-klaaSID klirisevad vahetpidamata: kõik rannapatareid ja sõjalaevad annavad vaenlase pihta tuld.

Telefonihelin. Lauristini hääl:

«Kuidas toimetuses on? Teete lehte? Ärge riskige, seltsimehed! Aeg on laevale kolida. Tahate veel numbri välja lasta? Saan aru, olen ju ise ka ajakirjanik. Aga ikkagi ärge olukorda ignoreerige, oht on suur, väga suur!»

Number on küljendatud, võib hakata trükkima. Jälle telefon, helistatakse Vabariiklikus Kaitsekomiteest:

«Te olete veel toimetuses?! Lauristin ütleb, et otsekohe tuleb laevale minna. See on küsk!»

Rotatsioonimasin töötab täie võimsusega. Haarame ajalehepakid ja tänavale. Linna kohale laskub kollakas suits. Ümberringi vabiseb kõik suurtükimürinast. Sõidame sadamasse. Teel jagame võitlejatele lehti. Kai ääres seisab jäälohkuja «Suur Tõll», kus toimetusele on reserveeritud koht. «Suur Tõll» liigub pika laevadekaravani eesotsas, tema järel ristleja «Kirov», vasakul miiniristleja «Jakov Sverdlov». Meie silme all sõitis viimane miini otsa ja läks põhja. Sellel laeval viibisid Johannes Lauristin ja Vladimir Botškarjov...

«Pravda» Tallinna allüksus kohtus taas Leningradis. Asusime koos kirjutama artiklit «Ägedad lahingud Tallinna pärast». Kirjutada oli raske,

silme ees seisid hukkunud sõbrad. Lõpuks sai artikkel siiski valmis ja andsime selle telefoni teel edasi toimetusse.* Meid lohutas teadmine, et Tallinna mehisusest, tema kaitsjate kangelaslikkusest saab teada kogu kodumaa, kogu maailm. See oli kõik, mida me võisime teha sinu heaks, Tallinn.

Rindeteed. Neid ei mõõda auto spidomeeter, vaid sinu enda südame-
tuksed, ja praegu meenutab neid mulle süda võib-olla rohkem kui
mälu.

1944. aastal töid rindeteed mind jälle Tallinna. Aga enne seda olid
olnud Leningrad, Volhovi rinne, Musta mere laevastik, Donimaa,
Ukraina... Lühike puhkus ja uus lähetus — Leningradi rindele, kõige
südamelähedasemale, kust oli alanud mu sõjatee.

3. veebruaril 1944 jõudsid Leningradi rinde väed välja Narva jõe-
le, puhastasi vaenlasest täielikult tema idakalda ning hõivasid läänekal-
dal laialdase platsidarmi. Narva—Tallinna maantee sattus meie vägede
lõogi alla.

Nondel päevadel olime koos «Pravda» rindekorrespondendi Mihhail
Sivoloboviga Narva all, oodates, et linn iga hetk sakslaste käest ära võe-
takse. Piki Ivangorodi müüre rajatud kaevikutest olid hästi näha linna
tornid, lumised telliskatused, Pimeaed. Sõnumid, mis me Narva all käiva-
test lahingutest «Pravdale» saatsime, olid tulvil optimismi. Kuid lahingud
kestsid siin juuli keskpaigani.

Samal ajal hakkas Leningradi kogunema eesti partei- ja nõukogude
kaader. Moskvas kolisid süia üle EK(b)P Keskkomitee ja vabariigi valit-
sus. Kõigi meeleolu oli ülev: esimesed vallad olid juba vabastatud, lähedal
on hitlerlaste väljakihutamine kogu Eestist, varsti oleme kodus.

1944. aasta veebruari keskpaiku otsustas EK(b)P Keskkomitee büroo
taasalustada «Sovetskaja Estonia» väljaandmist, esialgu Leningradis. Mind
määrati jälle selle ajalehe toimetajaks. 18. veebruaril ilmuski esimene
number. Meie toimetus asus «Leningradskaja Pravda» ruumides ja lehte
trükiti tema trükikojas. Tasapisi tulid toimetusse tagasi vanad töötajad
Ado Slutsk, Aleksei Sevastjanov, Dmitri Kuznetsov, Aleksei Sokolov.
Keskkomitee saatis meile tööle Niina Kostina, Zoja Šiškina, Ludmilla
Potehhina, Georgi Novožilovi.

Numbrist numbrisse kirjutas ajaleht Punaarmee Eesti Rahvuskorpu-
sest. Tihti sõitsime Narva-lähedastesse valdadesse, kus hakkas taas tär-
kama nõukogulik elu. Ajalehes esinesid artiklitega Keskkomitee sekretä-
rid N. Karotamm ja E. Päll, vabariigi valitsuse liikmed O. Sepre, G. Abels,
A. Veimer, O. Lauristin, Keskkomitee propaganda- ja agitatsiooniosakonna
juhataja asetäitja J. Käbin. Uuesti hakkas ajalehele kaastööd tegema
V. Višnevski.

Minu aeg kulus peamiselt «Pravda» peale — sageli tuli sõita eesliinile
Narva alla või Karjala kitsusele. Kui suvel algas meie pealetung Karjala
kitsusel, siis pidin jälle «Sovetskaja Estoniaga» ajutiselt hüvasti jätma.
Lehe «järelvalvajaks» sai J. Käbin, kes numbrid 36—40 kirjutas alla
«vastutava toimetaja eest».

Pealetungist oli alati meeldiv kirjutada, sõnad tulid nagu iseenesest.
Kuid pealetungipäevad on rindekorrespondendile ühtlasi kõige raskemad.
Väed liiguvad kiiresti edasi, vabastades ühe linna teise järel. Tuleb käia ees-
liinil asuvates väeosades, koguda materjali, kirjutada sõnumeid ning kõik-

* Вс. Вишнеvский, Д. Руднев, Н. Михайловский. Ожесточенные бои за
Таллин. «Правда», 5 IX 41 г.

võimalikke kanaleid kasutades saata need toimetusse. Järgmiseks päevaks on sõnum juba vananenud.

Niikaua kui lahingud käisid Karjala kitsuse kaguosas, oli võimalik Leningradi tagasi tulla ning sõnumid Moskvasse otsetelefoni kaudu edasi anda. Kui aga meie väed jõudsid välja Mannerheimi liinile, siis ei jõudnud enam kuidagi materjale järgmise ajalehenumbri jaoks kohale toimetada. Ent just Mannerheimi liinist, mille meie väed olid neli ja pool aastat enne seda juba läbi murdnud, ja selle seekordsest ründamisest oli tarvis viivitamatult toimetust informeerida, sest kogu maa ootas selle kohta teateid.

Pärast visasid lahinguid järvedevahelistel maakitsustel jõudsid Nõukogude armee üksused Mannerheimi liini ette. Koidikul tuli meie sõduritel ületada jõgi, seejärel graniidist tankitõkete read ja traattõkete kaevikud, hävitada punkrid ning avada tee Viiburi peale. Silmi pingutades kirjutasin valge öö hämaruses bloknooti sõdurite jutustusi möödunud lahingutest.

Mannerheimi liin murti läbi mõne tunniga. Ainult graniidimürakad seisid endiselt, kõik muu oli maatasa tehtud, ära pühitud meie suurtükitulega. Rännakul ja lühikestel puhkepausidel vestlesin meie sõduritega. Isiklikud muljed täienesid uute faktide, detailide ja nimedega. Teeristil asuvas majakeses kirjutasin sõnumi «Lahingud Mannerheimi liinil». Hoone vap-
pus lähedase lahingu müra-
st. Leningradi sõitva sideohvitseriga saatsin oma sõnumi ära. See jõudis veel järjekordsesse lehenumbrisse.

Karjala kitsusel peetud lahingutest kirjutasid «Pravdale» ka V. Višnevski ja L. Ganitšev. Üks «kindlustas» teist — peamine oli see, et ükskõik kelle materjal lahinguväljalt jõuaks õigel ajal toimetusse. Ei võinud ju «Pravda» Viiburi suunas toimuva pealetungi ajal jääda ilma oma rindekorrespondentide sõnumiteta!

Viiburi võeti ära tänavalahingutega 20. juuni õhtuks. Kui me Ganitševiga linna jõudsimel, kattis tema tänavaid, väljakuid ja puiesteid tihe suits. Meil õnnestus saata «Pravdale» kaks sõnumit — «Viiburi ründamine» ja «Viiburi kangelased». Mõlemad läksid kohe numbrisse. Üks esimesi linna tunginud diviise pidas öösel lahinguid juba uuel joonel. Tundsin ära kohad, kus olin viibinud 1941. aasta juunis ja kust olid alanud minu rinde-
teed.

Narvas aga istusid ikka veel sakslased. Iga kord, kui ma sõitsin linna vastas seisvatesse väeosadesse, ronisin kaevikuid pidi eesliinile, et linna lähemalt silmitseda. Kuust kuusse muutus Narva panoraam üha õudsemaks. Nüüd, 1944. aasta juulis, olid käärpikksilma kaudu näha mahapõlenud majade varemed ja poolvarisenud tornid. Linna kohal hõljus kogu aeg suitsupilv.

Pärast Viiburit oli järjekord Narva käes — see oli selge igapähele, kes tol ajal Narva all viibis. Veeti kohale suurekalibrilisi suurtükke, pondoone ja paate, saabus üha uusi vägesid.

Pealetungiks valmistumise ajal on eriti oluline viibida väeosades ja sobitada tutvust staabiohvitseridega. Operatsiooni plaani nad sulle loomulikult teatavaks ei tee, kuid annavad märku, millisesse polku on korrespondendil lähematel päevadel või isegi tundidel kõige kasulik minna.

Ööl vastu 24. juulit 1944 olin ma Eesti Laskurkorpuse suurtükiväelaste juures. Enne seda polnud mul võimalust olnud selles korpuses viibida. Mehed nihutasid oma suurtükid Narva jõele lähemale ja asetasiid need positsioonidele. Nende ümberpaiknemist jälgis kõhn lõbusa vaatega pol-

kovnik. Ta istus küljetsi autos. See oli korpuse suurtükiväeülem Karl Aru. Ta vestles minuga meelsasti, nimetas paremaid suurtükimeeskondi, meenutas korpuse suurtükiväelaste mehetegusid. Polkovnik ei varjanud oma rõõmu, et eestlastest suurtükiväelased lõpuks ometi saavad sõidida kodustes paikades.

Lahing Narva pärast algas võimsa suurtükitle ettevalmistusega. Kaheksakümmend minutit lammutasid meie suurtükiväelased lakkamatult jõe vastaskaldal asuvaid vaenlase kindlustusi. Polkovnik Aru vaatluspunktist oli hästi näha, kuhu mürsud langesid. Ma ei uskunud oma silmi, kui nägin, kuidas saksa suurtüki toru vastu taevast lendas. Polkovnik lausus ilmse heameelega:

«Aga pani täpselt!»

Vaatluspunkti saabunud korpuse komandör kindralleitnant Lembit Pärn avaldas suurtükiväelastele kiitust.

See kõik läks minu lahingukirjeldusse sisse.

Ma püüdsin lahingutegevusest ikka kirjutada isiklike muljete põhjal. Alati see ei õnnestunud, sageli tuli piirduda osavõtjate jutustustega ning staapi või poliitosakonda saabunud ettekannetega. Muidugi kukkus sõnum sel juhul välja kuivavõitu, õienditaoline. Lugeja otsis aga rindekorrespondendi kirjutistest elavaid üksikasju, ilmekaid episoode, inimeste kirjanduslikke portreesid. Narva all mul lihtsalt vedas, siin sain oma silmaga näha, kuidas pealetung kulges.

Kella kaheksa paiku lõi meie kallas kihama. Põõsastikku ja kaevikutesse peidetud paadid lasti vette. Mööda liivakallast söötsid võitlejad nende juurde ja asusid vaenlase tule all jõe ületama. Hommik oli tuuline, sõudjad hoidsid suure vaevaga paate õigel kursil. Vesi ümberringi kees mürsuplahvatustest. Kuid kõike summutades kõlab võimsatest valjuhäälditest Nõukogude Liidu hümn. Kakskümmend minutit pärast seda, kui esimene paat teele asus, käis kähmlus juba vaenlase kaevikutes.

1944. aasta 26. juuli varahommikul, kui päike oli just tõusnud selgesse sinitaevasse, lõi Narva kohal lehvima punalipp. Sapöörid sõidutasid mind koos «Willysega» veidi põhja pool linna üle jõe. Kannatamatult ootasin taaskohtumist linnaga, kus olin viibinud 1941. aasta augustis. Silmadele avanes kurb, rusuv pilt: kõikjal vaid tahmunud varemed. Asjatult otsisin kas või ühtainsat Narva elanikku, et kuulda tema suust linna tragöödia üksikasju. Linn oli tühi, kuid tema väljanägemine kõneles ise enda eest.

Andnud Leningradist «Pravdale» üle sõnumi «Lahing Narva pärast», sõitsin purustatud linna tagasi. Siin võis märgata juba elusädet. Esimesest vabastamispäevast peale hakkasid siin tööle partei linnakomitee ja linna täitevkomitee.

Narvast algas kilomeetrite lugemine Tallinna poole. Kilomeetripostid näitasid meie sõduritele tund-tunnilt nende võitluse resultaate. Keegi ei kahelnud, et me jõuame suuremate peatusteta Tallinna. Kõikjale — tankide ja autode külgedele, suurtükitorudele ja laskemoonakastidele — olid värvi või kriidiga maalitud sõnad: «Tallinna peale!» Pildikesega Tallinna maanteelt läände rühkivate vägedega lõpetasingi oma sõnumi «Lahing Narva pärast». Kuid Sinimägedes, mille vaenlane oli muutnud väga tugevaks vastupanusõlmeks, jäi meie pealetung toppama. See jätkus alles ööl vastu 19. septembrit 1944, kui meie 8. armee väeosad lõpuks kindlustusvööndi läbi murdsid ja edasi liikuma hakkasid.

Jõudsin koos eelvägedega Rakverre ja tahtsin otsekohe «Pravdat» informeerida selle maakonnalinna vabastamisest. Aga kuidas? Tagasi minna Narva, et sealt telefoni teel sõnum edasi anda, oli riskantne — võisin pealetungivatest vägedest nii palju maha jääda, et ei jõua neile Tallinna lahingu ajaks järele. Nii jäigi informatsioon Rakvere vabastamisest vaid märkmikku.

22. septembri hommikuks jõudsid meie väed Tallinna lähistele. Ärevus peatsest linnaga kohtumisest oli suur. Milline ta on nüüd, pärast kolme lahusoldud aastat? Kas teda pole ehk tabanud Narva saatus? Rahu ei andnud mõte, kuidas «Pravdale» edasi anda informatsiooni Tallinna pärast peetavate lahingute kohta. See, et sealt Leningradiga ühendust ei saa, oli ilmne. Tuleb jalamaid tagasi sõita. Aga kas ma jõuan õigeks ajaks Leningradi ja sealtkaudu toimetusele materjali üle anda? Kui me Tallinna vabastame kella üheks-kaheks, siis on see veel võimalik — muidugi kui teel mingit takistust ette ei tule.

Meie «Willys» haakis ennast diviisikomandöri kindral Trubatsõvi autole sappa ja ei jäänud sellest hetkekski maha. Igal peatusel küsitlesin kindralit, kui palju veel aega kulub. Ta vastas lõbusalt:

«Tallinna näete juba täna, annan teile garantii!»

«Aga millal, mis kell?»

«Eks me näe, millal jõuame.»

Lühikeste peatuste ajal teen märkmeid, sest sõnumi valmistegemiseks võib-olla ei jäägi aega ja tuleb stenografistile telefoni teel otse märkmikust dikteerida.

Algab päikesepaisteline päev. Hästi on näha Tallinna reid. Meenub 1941. aasta augustipäev, mil me pidime Tallinna maha jätma. Tollal andsid võitlejad Nõukogude Eesti pealinnale töotuse: «Me tuleme tagasi sinu juurde, Tallinn!» Ja nüüd saabuski päev, mida me kolm pikka aastat olime nii oodanud.

Kindral Trubatsõvi auto peatus Pirita lähedal. Peagi kanti talle ette, et tankidessant on hitlerlased taganema sundinud ja lahing käib äärelinnas. Kirjutasin kõik ettekanded ja käsud märkmikku, et hõlpsam oleks mälus taastada lahingute kulgu.

Suurtükivägi on juba «Russalka» juures ja avab sakslaste autode pihta tule. Näeme, kuidas need üksteise järel süttivad. Minu kõrval seisev meremees karjub:

«See on teile, rästikud, neljakümne esimese aasta eest!»

Kuulan ohvitseri raportit kindralile ja panen paberile uued read:

«Lahing kandub linna tänavatele. Sakslased püüavad võita kas või mõne tunni, et katta evakueerumist. Kuid nad on sunnitud ühe kvartali teise järel loovutama. Lõuna poolt pealetungivad eesti võitlejad rühivad Toompeale. Sadamas on plahvatuste mürin. Must suits muutub üha tihedamaks. Tuul kannab seda merele, ning meri muutub süngeks ja pahaendeliseks...»

Kell oli juba kahe peal, kui kindral kaardi kokku pani, selle noore leitnandi kätte andis ja minu poole pöördudes lausus:

«Tallinn on vaba, võite sõita!»

Auto kihutab tuttavat maanteed mööda linna. Ümberringi on näha lahingu ja sakslaste taganemise jäljed. Majad lõõmavad. Raginal sajab tänavale katusetelliseid. Paistavad bensiinivaadid, mille abil hitlerlased kavatsesid linna maha põletada. Nõukogude armee hoogne pealetung päästis vabariigi pealinna.

Tallinn elab! Avanevad majade ukсед ja aknad. Naised ruttavad tankistidele morsikannudega juua tooma. Sõidame Võidu väljakule. Meie tanke ümbritseb rahvasumm, tankisoomust katavad lillekimbud, rõõmus, elev jutuaajamine. Jõuame Toompeale. Pika Hermani tipus lehvib juba punalipp.

Kell on juba kolm läbi. Kui praegu välja sõita, võib kella üheksaks Leningradi jõuda ning toimetuse stenografistile telefoni teel dikteerida sõnum Tallinna vabastamisest. Ent kõik läks teisiti kui lootsime. Maantee oli tulvil voore. Autojuht teeb siin laveerides lausa imet, kuid kõigest hoolimata me üle 20—25 kilomeetri tunnis edasi ei jõua. Siis läheb järsku kumm tühjaks ja tagavarakummi meil ei ole. Selle ajaga, kui autojuht kummile lappi paneb ja ratta tagasi paika seab, on juba pimedaks läinud. Ma ei kaota ikkagi lootust: kui ma sõnumi kell kaksteist öösel edasi annan, jõuab see veel numbrisse. Auto hakkab turtsuma ja vappuma, mootor jääb seisma — bensiin on otsas. Niikaua kui möödujatelt bensini mangume, läheb veel tunnike. Olen rusutud ja vaikin. Kolm aastat unistada artiklist «Lahingud Tallinna pärast» ja hilineda sellega mõne tunni võrra! «Pravda» Leningradi osakonda jõudsime kell kuus hommikul. Moskvas trükitakse juba «Pravdat», aga minu sõnumit Tallinnast selles ei ole.

Pärast lühikest unakut lehitsen märkmikku. Loomulikult pole enam mõtet kirjutada «Lahingud Tallinna pärast», selleks on juba hilja, kuid artikkel «Vabastatud Tallinna esimene päev» oleks õigeaegne. Kirjutamine läheb kiiresti, muljed on alles värsked. Sõnum mainitud pealkirja all ilmus «Pravdas» 24. septembril 1944.

Juba septembri algul olid EK(b)P Keskkomitee ja vabariigi valitsus sõitnud vabastatud Võrru. Leningradi jäid mõned asutused, sealhulgas ka «Sovetskaja Estonia» toimetuse. Temalgi oli tarvis kolimine ette võtta, kuid mitte enam Võrru, vaid Tallinna. 27. septembri hommikul lahkusime meie, esimene grupp toimetuse töötajaid, Leningradist. Viiv enne seda jõudsin «Pravdale» saata sõnumid Pärnu ja Paldiski vabastamise kohta. Need kirjutasin kahasse L. Ganitševiga.

Tallinna saabusime õhtu hakul. Õnneks polnud trükikoda ega toimetuse ruumid kannatada saanud, ainult kõik oli segamini. Nendessamades tubades, kus olime valmistanud viimase «Sovetskaja Estonia» numbri enne Tallinna langemist hitlerlaste kätte, teeme nüüd esimest numbrit. All sumisevad ladumismasinad. Varsti on mu laual esimese külje tõmmis. Loen valjusti ridu juhtkirjast: «... Moskva taevas on mitmevärviliste tuled sätas, müriseb saluut, kogu kodumaa tunneb rõõmu Eesti NSV pealinna vabastamise üle, avaldab tunnustust Nõukogude relvade uutele võitudele Eesti pinnal...»

SOTSIALISTLIK VÕISTLUS VIISAASTAKU ÜLESANNETE KÕRGUSEL

H. ÖISMETS

Varsti pärast NLKP Keskkomitee otsuse «Sotsialistliku võistluse organiseerimise edasisest parandamisest» avaldamist leidis Tallinna tehase «Ilmarine» direktori Osvald Raua kabinetis aset lühike asjalik nõupidamine. Peale kabineti peremehe olid kohal veel tehase parteibüroo sekretär Nikolai Novikov, ametiühingukomitee esimees Jüri Reinfeldt, rahvakontrolli grupi esimees Väino Nurm, komsomolikomitee sekretär Rein Nokkur ja mitmed teised tehase juhtivad töötajad. Kuigi «Ilmarist» on juba aastaid sotsialistliku võistluse organiseerimise eest kiidetud ning tulemusigi palju kordi rändpunalippude ja preemiatega kinnitatud, jäi sel lühikesel arupidamisel ometigi valitsevaks üksmeelne arvamus: eilsetest kogemustest tänaseks enam ei piisa, NLKP XXIV kongressi otsuste ja rahvamajanduse arendamise üheksanda viie aasta plaani täitmise edu oleneb loova mõtte virkusest, sotsialistliku võistluse vormide pidevast täiustamisest ja uute meetodite rakendamisest.

Kui laiali mindi, jäi ajaleheväljalõikele allakriipsutusi, meeste märk-mikesse aga mõtteavaldusi küll küsi-, küll hüüumärkidega.

16. septembril 1971 toimus tehase parteibüroo, ametiühingukomitee ja administratsiooni ühine laiendatud koosolek. Sellest võtsid osa ka kõikide jaoskondade ja osakondade juhatajad, partei-tsehhiorganisatsioonide sekretärid ning ametiühingukomiteede esimehed. Toetudes oma jaoskonna või brigaadi töötajate soovidele, tegid mitmed sõnavõtjad ettepaneku välja töötada uued sotsialistliku võistluse tingimused. Öeldi, et senised eeskirjad ei taga kõikide tootmisreservide õigeaegset arvelevõtmist ja rakendamist, mistõttu aasta kestel tuleb mitu korda kohustusi täiendada. See aga raskendab näiteks varustusorganite tööd ning tekitab segadust osakondade ja kogu tehase tööritmis.

Koosolekul moodustati 11-liikmeline komisjon, kus juhtiv osa kuulus kommunistidele. Komisjonile tehti ülesandeks välja selgitada sotsialistliku võistluse organiseerimise kitsaskohad, teha kokkuvõtte töötajate ettepanekutest ning esitada parteibüroole, ametiühingukomiteele ja administratsioonile 15. oktoobriks 1971 sotsialistliku võistluse uute tingimuste projekt koos kommentaaridega.

Komisjon töötas pingeliselt, sest tähtaeg oli lühike. Kolmel töökoosolekul analüüsiti sotsialistliku võistluse struktuuri, mõjujõudu ja arenguvõimalusi, lähtudes kolmest etapist: sotsialistlike kohustuste võtmisest,

kohustuste täitmise kontrollist ning materiaalsest ja moraalsest ergutamisest. Töötajate ettepanekute vaagimisel need kõigepealt liigitati, siis täiendati ja kanti tähtsuse järjekorras vastavasse lahtrisse. Kui mõnes küsimuses raskusi ette tuli, käidi parteibüroos või ametiühingukomitees nõu küsimas.

Olgu ette rutates öeldud, et sotsialistliku võistluse uute tingimuste projekti komisjon siiski ei koostanud. Enamik seniste tingimuste punkte tunnistati ülesannetele vastavaks. Küll aga esitati ligi 30 ettepanekut paranduste ja täienduste tegemiseks. Komisjoni järeldustega oldi päri, ja peagi ilmusid sotsialistliku võistluse juhendid kollektiividesse juba uues redaktsioonis. Nimelt **juhendid**, sest «Ilmarises» võistlevad praegu tootmis- ja abijaoskondade kõrval ka administratiiv- ja majandusosakonnad, brigaadid ja üksiktöötajad. Võistlus käib noorteperes. Iga juhend koostati rangelt kollektiivi spetsiifikat arvestades.

Ajapikku on sotsialistliku võistluse juhtimise süsteem «Ilmarises» hästi paindlikuks muutunud. Et momendi nõuetele operatiivselt reageerida, aitab tavaliselt suhteliselt väikestest ümberkorraldustest, osalistest korrektiividest senistes kavades.

«Ilmarise» rahvas haarab alati heameelega kinni uuest, edumeelsest. Tehase kollektiiv on ise olnud mitmete tähelepanu pälvinud algatuste autoriks. Järgnetakse ka teiste käitiste väärt ettevõtmistele. Alljärgnevalt peatugemgi nendel headel algatustel, mis «Ilmarises» on nüüd sotsialistliku võistluse lahutamatuks komponentideks muutunud.

JAOSKONDADES JA BRIGAADIDES

Jaoskondadevaheline sotsialistlik võistlus on tehases vist küll kõige vanem võistluse vorm. Kuid uuendusi on siingi. Praegu peetakse eraldi arvestust põhi- ja abitootmisjaoskondade võistlustulemuste kohta. Esi- meste kategooriasse kuuluvad mehaanika-, ettevalmistus-montaaži-, keevitus-katelsepa-, automaatika-, valu- ja emailtoodete jaoskond, teise aga remondi-energeetika-, eksperimentaal-tööriista- ning transpordijaoskond.

Nõudmised on ranged. Jaoskonna sotsialistlikud kohustused peavad ületama plaaninäitajad või tavalise töömahu. Loevad ainult konkreetseid kogused ja tähtajad. Üldsõnalisi lubadusi, mille täitmist on võimatu kontrollida, ei arvestata. Kohustus võetakse vastu enne võistlusperioodi algust. Tagantjärele vormistatud kohustused arvesse ei lähe.

Praktiliselt kavandatakse jaoskonna sotsialistlikud kohustused aasta peale, kuid arvestuse ja kontrolli hõlbustamiseks on need veel omakorda ära jaotatud kuude kaupa. Kohustused võetakse vastu jaoskonna üldkoosolekul, ning sellele kirjutavad alla koosoleku poolt volitatud inimesed. Üks eksemplar dokumendist antakse ametiühingukomitee tootmis- komisjoni kätte hoiule.

Kokkuvõtteid tehakse kord kuus parteibüroo, ametiühingukomitee ja administratsiooni esindajate ühisel istungil. Peab nentima, et võitjate kindlakstegemine on küllaltki keerukas. Põhijaoskondade arvestuses on tarvis võrrelda aruandlusblanketil (selle mõõtmed on 21 × 95 cm) 33 arvu ja hinnet, mis on kirjas põhi-, abi- ja arvestuslike näitajate lahtrites.

Analüüsitakse lattu antud kaubatodangu plaani täitmist, ülesande täitmist kogutoodangu ja nomenklatuuri alal, tarbekaupade tootmist, tööviljakuse ja keskmise töötasu kasvu vahekorda, distsipliini, ratsionalisee-

rimistegevust, kaadri voolavust, kommunistliku töö liikumisest osavõttu jt. tegureid. Kuna jaoskondade töö moodustab ühtse katkematu ahela, siis arvestatakse loomulikult ka jaoskondade pretensioone üksteise vastu.

Abijaoskondadel on arvesseminevaid näitajaid-mõnevõrra vähem, kuid need ühtivad enamikus põhijaoskondade omadega.

I kohale tulnud põhi- ja abijaoskonnale määratakse preemia — vastavalt 4% ja 3% kuu palgafondist. II koha omanikele langeb 2% ja ülejäänutele 0,5%. Võitjaks tulnud jaoskond saab ka rändpunalipu.

Kui tingimusi täitnud jaoskondi pole, jäetakse auhinnad välja andmata.

Saadud preemiasumma jaotatakse jaoskonna parteiorganisatsiooni ja ametiühingukomitee ühisel koosolekul (jaoskonnajuhataja või vanemmeistri osavõtul) võistluses eriti silmapaistnud tööliste ja insener-tehniliste töötajate vahel.

Mõistagi peavad võitjad ennast kõige paremast küljest näitama. Jaoskonnad, kes põhinäitajate poolest auhinnalistele kohtadele pretendeerivad, kuid kõiki abinäitajaid ei täitnud, võivad osast preemiast ilma jääda. Näiteks tööluuside, avaliku korra rikkumiste ja teiste selletaoliste üleastumiste eest vähendatakse preemiat vähemalt poole võrra, kusjuures päris ilma preemiata jäetakse see meister ja tema alluvad, kelle kollektiivis pahandus juhtus. On tulnud ette sedagi, et paari korrarikkuja pärast on pidanud kannatama kogu jaoskonna kollektiiv. Võib ette kujutada, kuidas süüdlased oma seltsimeestele silma vaatasisid.

Brigaadidevahelises sotsialistlikus võistluses arvestatakse plaaniülesannete ja dekaadiülesannete täitmist, töö kvaliteeti, ohutustehnika eeskirjadest kinnipidamist, distsipliini, töökultuuri, päevanormide ja isiklike sotsialistlike kohustuste täitmist.

Tööluusi või avaliku korra rikkumise puhul kaotab brigaad kohe õiguse auhinnalisele kohale pretendeerida.

Kokkuvõtteid tehakse iga kuu, kord kvartalis aga makstakse preemiat ja määratakse rändvimpli saaja. Premeeritakse ka II ja III kohale tulnuid. Brigaad jagab preemia oma liikmete vahel ise.

ISIKLIK PANUS VIISAASTAKUSSE

Kommunistliku töö liikumine sai «Ilmarises» alguse juba aastaid tagasi. Parteibüroo hoolitses liikumisele kaasalööjate arvu pideva suurendamise eest, kuid kommunistliku töö eesrindlase austava nimetuse andmisega oldi siiski võrdlemisi kitsid. Keda selle nimetuse vääriliseks peeti, see pidi teiste seas silma paistma töökusega, õpihimuga ja abivalmidusega ning üldse olema eeskujuks oma suhtumisega kommunistliku ühiskonna ehitamisse.

Käesoleval ajal võtab tehases kommunistliku töö liikumisest osa 788 töötajat. Kommunistliku töö eesrindlase raamatuke on antud 369 töötajale. See aga ei tähenda, et nad kord saavutatud tulemuste paistel ennast soojendama jääda võiksid. Kommunistliku töö eesrindlase nimetus tahab iga-aastast kaitsmist. Inimene kasvab, tema oskused ja teadmised arenevad, ning seepärast on loomulik, et ta vastavalt nõukogude ühiskonna üldisele arengule ka endale uued eesmärgid seab.

Pärast NLKP XXIV kongressi sündisid meie maa töökollektiivides paljud uued algatused, mis võimaldavad täiustada sotsialistliku võistluse

meetodeid, Moskva elektrimasinatehase «Dinamo» algatus koostada viis-aastakuks töötajate isiklikud ja brigaadide kohustused leidis Tallinnas esimesena vastukaja Laevaremonditehases. EKP Tallinna Linnakomitee kiitis laevaremontijate algatuse heaks ning kohustas teisigi parteiorganisatsioonide seda järgima. Teisena löi sellele suurele ettevõtmisele kaasa «Ilmarine». Tehase parteibüroo ja ametiühingukomitee olid koos administratsiooniga selle meetodi kallal varemgi pead murdnud. Ettevalmistused käisid juba mõnda aega.

Kuidas siis tükitöölistele kuude ja viis-aastaku aastate viisi ülesandeid normtundides välja toodi? Ametiühingukomitee ja töötasuosakond leidsid otstarbeka ja lihtsa meetodika, mille parteibüroo heaks kiitis. Appi tulid ka ökonomistid. Vastava ajavahemiku kalendaarne töötundide arv on kõigil töolistel ühine. Sellest lahutati plaanilised ajakaod (graafikujärgne puhkus jms.). Järelejäänud, tegelik töötundide arv korrutati antud tööliste tegeliku tunni jõudlusega, mis oli arvatud tema normitaitmise protsendi põhjal. Tulemusena saadigi tööliste ülesanne normtundides. Selle põhjal võttis ta endale sotsialistliku kohustuse.

Et hea algatus üksnes ühele suurele paberile ei jääks, vaid tõesti tee iga töölisteni leiaks, trükiti iga võistleja tarvis personaalkaardid. Siinkohal näitena toodud kaart algab järgmiste sõnadega: «Lugupeetud seltsimees Aleksander Varvas, Teie tootmisülesanne viis-aastakuks on 17 900 normtundi ja Teie poolt võetud sotsialistlik kohustus 18 348 normtundi.» Viimase arvu kirjutas tööline ise südametunnistuse käsul ja oma jaksu arvestades. Edasi järgnevad plaanid ja kohustused aastate lõikes, jooksva aasta ülesanded ja kohustused kuude kaupa ning lõpuks täitmine.

Kõnesolevalt kaardilt näeme ka A. Varvase isikliku viis-aastaku ülesande täitmise esimesi tulemusi (normtundides):

Aastad	Tootmisülesanne	Sotsialistlik kohustus	Täitmine
1971	3307	3390	3616
1972	3393	3478	
1972. aasta			

Kuud	Tootmisülesanne	Sotsialistlik kohustus	Täitmine
Jaanuar	299	306	326
Veebruar	299	306	346
Märts	313	321	333
Aprill	312	320	355

Peaegu kõik kaardid näitavad tööviljakuse tõhusat tõusu. See on ka mõistetav — iga tööline teab nüüd nagu sportlane läbitava distantsi pikkust ja õpib oma jõuvarusid õigesti jaotama.

Möödunud aasta algul korraldas EKP Tallinna Kalinini Rajoonikomitee ettevõtete ametiühingukomiteede esimeestele ning töö ja töötasu osakondade juhatajatele «Ilmarises» seminari, et selle ettevõtte kogemused kiiresti üle võetaks. Selle aasta 27. märtsil aga olid rajooni tehaste ja vabrikute ametiühingukomiteede esimehed taas «Ilmarises» — nüüd juba oma

kogemusi kõrvutamata ja uusi tarkusi nõutamas. «Ilmarise» ametiühingu-komitee esimehel Jüri Reinfeldtil oli rõõm ette kanda: «Isiklikud viisaastaku ülesanded ja sotsialistlikud kohustused on nüüd juba peaaegu kõigil tehase tükitöölistel. Selle kõrval on paljud võimaluse kohaselt lubanud veel teha ratsionaliseerimissetpanekuid, tõsta kvalifikatsiooni või omandada teise kutseala, aktiivsemalt kaasa lüüa ühiskondlikus tegevuses, täiendada oma poliitilist või üldharidust, õpetada välja noortöölisi jne. Tööliste valdav enamik täidab oma kohustusi hästi.»

On vaieldamatu, et isiklike viie aasta plaanide koostamine ja sotsialistlike kohustuste võtmine tõi sotsialistlikku võistluse suure kvalitatiivse muutuse.

OSAKONDADES

«Ilmarises» on leitud sobiv vorm ka osakondadevaheliseks sotsialistlikuks võistluseks. Osakonnad jagunevad kahte gruppi: a) administratiivmajandusosakonnad (raamatupidamine, plaani- ja tootmisosakond, kantselei, TKO, finantsosakond jt., ühtekokku 10 kollektiivi); b) tehnilised osakonnad (peatehnoloogi, peakonstruktori, peamehaaniku jt. osakonnad, üldse 6 kollektiivi). Viie masinakirja lehekülje pikkuses juhendis on kindlaks määratud osakondade töö põhisuunad. Selle järgi koostas iga kollektiiv endale konkreetseid, talle spetsiifilised viisaastaku sotsialistlikud kohustused.

Näiteks peakonstruktori osakond nimetas selle oma insener-tehniliste töötajate loomingulise progressi plaaniks üheksandal viisaastakul. Selles on lubadused töötada koos juhtiva instituudiga välja terve hulk uusi tooteid, parandada tarbekaupade pakendite väljanägemist, viia läbi mitmete toodete atesteerimine jne. Vaevalt et tahmapuhurite, gaasipõletite jt. agregaatide loetelu selles kirjutises midagi juurde annaks. Küll aga tuleb toonitada, et iga ülesande järel on kirjas töö tegijate nimed ja tähtajad.

Osakondadevahelisest sotsialistlikust võistlusest tehakse kokkuvõtteid kord kvartalis.

KOMPLEKSBRIGAADIDES

Kaua murti «Ilmarises» pead, kuidas isiklike sotsialistlike kohustuste abil ergutada insener-tehniliste töötajate võistlusindu. Häid eeskujusid polnud. Kui mõnel pool oligi midagi kirja pandud, siis üpris üldsõnaliselt. Lõpuks leiti, võiks öelda, kompromisslahendus. Insener-tehnilised töötajad osalevad nüüd kompleksbrigaadides. Toogem selle kohta paar näidet.

Üks brigaad kirjutab oma kohustustes:

«Võtame sotsialistliku kohustuse hakata vormimuldade lähtematerjalide kvaliteedi parandamiseks 1972. aasta märtsis kasutama valujaoskonnas mullaveskite tüüp 115 juures mehaanilisi sõelumisvahendeid. Uued sõelad võimaldavad puhastada vana vormimulla ja sellega parandada vormisegude kvaliteeti...»

Kompleksbrigaadi koosseis: mullavalmistaja Akte Võsa, meister Viktor Toompuu, vaneminsener Artur Kliimar, konstruktor Gustav Kiviku, brigaadi juhendaja Sergius Fokin.»

Teine kompleksbrigaad koosseisus vormijad Rein Teras ja Aleksei Ogloblin, meister Viktor Toompuu, lukksepp Toomas Uudemets, konstruktor Gustav Kiviku ja brigaadi juhendaja Sergius Fokin kohustusid tarbe-

kaupade kvaliteedi tõstmiseks juurutama valujaoskonnas vormimisel uue tehnoloogilise protsessi.

Esitatud näidete puhul on oluline rõhutada mõnda momenti: 1) mõlemad kohustused olid seotud valujaoskonnaga, kuna valu kvaliteet on praegu «Ilmarises» veel «Ahhilleuse kannaks»; 2) mõlemas brigaadis mõned nimed korduvad (loomulikult ei piisa insenerile või konstruktorile viisaastakuks ainult ühest ülesandest); 3) siin on tunda sotsialistliku koostöölepingu elemente.

Praegu on tehases kümnekond kompleksbrigaadi ja parteibüroo arvates on sel koostöövormil tulevikku. Küllap töö toob ise korrektsiive ja kogemusi kaasa.

KUTSEALA PARIMATEST, ŠEFLUSLEPINGUST JA MUUST

Sotsialistliku võistluse selle vormiga on «Ilmarises» seotud treialid, freesijad, puurijad, lihviijad, keevitajad, katelsepad, ühtekokku 15 eriala töölisid.

Kutseala parimate väljaselgitamisel arvestatakse tööviljakust, normitaitmist, tööaja kasutamist, toodangu vastuvõtmist esimesel esitamisel, peremehelikkum ümberkäimist materjalide ja tööriistadega ning paljusid teisi tegureid.

Kokkuvõtteid tehakse kord kvartalis. Preemiad: I koht — 20 rubla, II koht — 15 rubla, III koht — 10 rubla. Kui võistlejaid on alla 15, antakse välja ainult esikoht.

Šeflusleping ehk nagu asjaosalised ise täpsemalt nimetavad «Tehase «Ilmarine» ja šeflusaluse Tallinna 1. Keskkooli kutseorientatsiooni, töökasvatuse ja materiaalse abi osutamise kompleksplaan aastateks 1972—1975» on uuemaid elemente tehase sotsialistliku võistluse ajaloos.

Tehast ja kooli seovad tegelikult juba ammused sõprussidemed, kuid viisaastakuks väljatöötatud šeflusplaan konkretiseerib poolte kohustusi, muudab mõlemapoolsed jõupingutused sihispärasemaks ja muidugi ka tulemusrikkamaks.

Koostatud plaani kohaselt peavad tehase insener-tehnilised töötajad õpilastele loenguid, on tehases ekskursioonijuhtideks, tegutsevad kooli kutsevalikukomisjonides. Klassi- ja koolivälise tegevuse raamides korraldatakse sõprusvõistlusi, viktoriine, kontserte, noorte seminarlaagreid jms. Koolil aidatakse uusi õpikuid ja muusikariistu muretseda, õppekabinette sisustada, remonti teha.

Kool omalt poolt saadab tehasesse õpetajaid pidama loenguid pedagoogilistel teemadel, õpilased aitavad ettevõttel näitliku agitatsiooni vahendeid teha jne. Võib loota, et osa õpilasi pärast kooli lõpetamist «Ilmarisse» tööle läheb. See on ühtlasi üks šeflustöö eesmärke.

Rahvakontrolli grupp (selle esimees on parteibüroo sekretäri asetäitja Väino Nurm) algatas võistluse energia ja kütuse säästliku kasutamise eest. Mullu hoiti kokku elektrienergiat 5,2%, kütust 3% ja soojusenergiat 5,8%. Grupp võttis oma kontrolli alla ka võitluse tootmisreservide parema rakendamise eest, eriti tarbekaupade tootmise laiendamiseks ja pöördus üleskutsetega vabariigi kõikide rahvakontrolli gruppide poole. Tarbekaupade tootmise võtsid oma šefluse alla ka tehase kommunistlikud noored, kelle esimesi üritusi oli lööktöö emailtoodete jaoks konna rekonstrueerimisel.

Suure populaarsuse on tehases võitnud leiutajate ja ratsionaliseerijate konkursid. Kindlustunnet tuleviku suhtes on töölistes tõstnud tehase sotsiaalse arengu kompleksplaan. Tehases töötab vaneminsener-sotsioloog (kommunist Voldemar Haapsal). Tsehhide parteiorganisatsioonide, ametiühingukomiteede, linna prokuratuuri, linna siseasjade valitsuse ja psühhiaatri abiga sai teoks uurimus distsipliini ja avaliku korra rikkumiste põhjuste kohta. Saadud andmete põhjal kinnitas parteibüroo üksikasjalise kasvatustöö plaani.

Tehase töötajate, eriti aga noorte hulgas on väga populaarsed laupäevakud. V. I. Lenini 102. sünnipäevale ja NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud kommunistlikust laupäevakust võttis osa 928 töötajat. Toodangut anti 13 700 rubla väärtuses, sealhulgas tarbekaupu 1000 rubla eest. Viisaastaku fondi kanti 3200 rubla kasumit.

1972. aastaks on «Ilmarise» materiaalse stimuleerimise fondiks planeeritud 325 000 rubla. Tehase parteibüroo, ametiühingukomitee ja administratsiooni käsutuses on terve arsenal moraalise ergutamise abinõusid. Tublimatele avaldatakse direktori käskkirjaga kiitust, nende nimed kantakse tehase auraamatusse või fotod autahvliile. Sotsialistliku võistluse võitjaid autasustatakse eesrindlase rinnamärgiga, nendest kirjutatakse seinalehes ja kõneldakse kohalikes raadiosaadetes...

KOMMUNISTID AVANGARDIS

Hiljuti oli ühe parteiorganisatsiooni väheste kogemustega sekretär päris hädas ettekande koostamisega teemal «Parteiorganisatsiooni juhtivast osast sotsialistliku võistluse organiseerimisel». Ta kurtis: «Sotsialistlikku võistlust juhib ju põhiliselt ametiühingukomitee. Kuidas sellest parteiorganisatsiooni tegevust eraldada?»

Eraldada pole midagi tarvis. Partei jõud seisab tema ühtsuses ühiskondlike organisatsioonidega ning tema juhtivas osas nende organisatsioonide suhtes. «Ilmarise» sotsialistlikus võistluses pole raske partei-algoranisatsiooni juhtivat osa leida.

Esiteks. Parteiorganisatsioon mõjutab sotsialistliku võistluse kulgu oma liikmete kaudu. «Ilmarise» käitiskomitees, tsehhikomiteedes ja teistes ametiühinguorganites tegutseb 42 kommunisti. Ametiühingukomitee esimees Jüri Reinfeldt on parteibüroo liige.

Teiseks. Kõik tähtsamad üritused sotsialistliku võistluse alal kooskõlastatakse eelnevalt parteibürooga või tema sekretäriaga. Parteiorganisatsioon toetab iga head algatust, tuleb vajaduse korral appi nõu ja jõuga.

Kolmandaks. Partei-algoranisatsioon on oma propagandaaparaadiga (partei-haridussüsteem, lektorite grupp, poliitinformaatorid jne.) selgitanud võistluse sotsialistlikku olemust, mobiliseerinud töötajaid sotsialistlike kohustuste täitmisele, relvastades neid marksismi-leninismi teooriaga.

Neljandaks tähtsaks komponendiks on kommunistide isiklik eeskuj. On rõõmustav märkida, et käesoleva aasta jaanuaris ja veebruaris tuli sotsialistliku võistluse võitjaks mehaanikajaoskond, kus juhatajaks on kommunist Helmut Magus, märtsis aga võitis esikoha kommunist Erich Raua keevitus-katelsepajaoskond. Või kõneleme kommunist Villu Teinveldi juhitavast tsehhist, kus mullu 9 kuuga tehti 24 ratsionaliseerimisetepanekut, mille realiseerimine annab aastas 7400 rubla kokkuhoidu.

Viidendaks. Parteibüroo istungitel ja parteiorganisatsiooni üldkoosolekutel kuulatakse kommunistide aruandeid olukorrast nendele usaldatud tööloikudes, sealhulgas ka sotsialistliku võistluse alal.

Möödunud aasta oktoobris toimunud tehase partei-algorganisatsiooni aruande- ja valimiskoosolekul tegid kommunistid mitmeid häid ettepaneid sotsialistliku võistluse arendamiseks ja tootmise edendamiseks. Koosoleku otsuses nõuti, et büroo kuulaks sagedamini tehase juhtide aruandeid tarbekaupade tootmise olukorrast ning toodangu kvaliteedist.

9. veebruaril 1972 toimunud bürooistungil olidki mõlemad küsimused päevakorras. Rääkides tarbekaupade tootmise perspektiividest, ütles direktor Osvald Raud, et viisaastaku lõpuks suureneb tarbekaupade tootmine tehases 2,5-kordseks, kusjuures «Ilmarine» peab emailitud malmnõude osas rahuldama kogu vabariigi elanikkonna nõudmised. Toodangu kvaliteedist kõneldes märgiti, et mitmeid tooteid valmistatakse ette riikliku kvaliteedimärgi taotlemiseks. On olemas üksikasjaline plaan kõigi toodete kvaliteedi parandamiseks.

Arutelu käigus võttis sõna 10 kommunisti. Ütlemised olid napid, aga asjalikud.

1. märtsil arutati parteibüroo istungil kasvatustööd ja tootmise organiseerimist mehaanikaajaoskonnas, näitleliku agitatsiooni olukorda tehases ning ettevalmistusi NSV Liidu 50. aastapäeva tähistamiseks ja kommunistlikuks laupäevakuks. Kõik need neli päevakorrapunkti puudutasid nii või teisiti ka sotsialistlikku võistlust.

Aruande- ja valimiskoosolekust saadik on bürooistungite päevakorras olnud 47 küsimust. Neist 27 juhul olid kõne all ka sotsialistliku võistluse probleemid kas uue tehnika juurutamise, partei-tsehhiorganisatsioonide töö, kommunistliku kasvatuse, sotsiaalse arengu plaani jt. tööloikude taustal või täielikult omaette küsimusena.

20. jaanuaril 1972 oli «Ilmarises» partei- ja majandusaktiivi koosolek, kus arutati mulluseid töötulemusi ning võeti vastu sotsialistlikud kohustused 1972. aastaks ja viisaastakuks tervikuna. Olgu siinkohal märgitud ainult niipalju, et tänavune plaan näeb ette realiseerida toodangut 8 600 000 rubla eest, sotsialistlik kohustus aga võeti 200 000 rubla võrra suurem. Üheksanda viisaastaku jooksul lubatakse anda toodangut peaaegu 50 miljoni rubla eest.

Praegune hoog ei anna kahelda, et «Ilmarise» töötajad eesotsas oma ligi 100-liikmelise parteiorganisatsiooniga tulevad sotsialistlike kohustustega edukalt toime.

PARTEIKOOSOLEKU REGLEMENDIST

Ühe kombinaadi parteikoosolekul võtsid kommunistid vastu järgmise reglemendi: ettekandeks anti aega 40, sõnavõttudeks à 10 minutit. Koosolekul võttis sõna ka trusti esindaja, kes ei pidanud kinni reglemendist. Presiidium talle märkust ei teinud, kuid saali suminale ja repliigile «Reglemendist on vaja kinni pidada» ta ei reageerinud ja rääkis 25 minutit.

Igas parteiorganisatsioonis peavad kõik kommunistid, eeskätt aga sekretär, büroo või komitee huvitatud olema sellest, et koosolek toimuks organiseeritult. Selleks määrataksegi kindlaks reglement ettekandjale ja sõnavõtjatele. See distsiplineerib koosolekust osavõtjaid, sunnib neid oma sõnavõttu hoolikamalt läbi mõtlema, rääkima peamisest, kõige tähtsamast.

Koosolekut juhib tavaliselt presiidium. Tema ülesanne ongi jälgida reglementi, nõuda, et koosolek kulgeks asjalikus õhkkonnas. Kui ettekandja või sõnavõtja aeg on läbi, siis võivad nad ise pöörduda presiidiumi poole palvega pikendada nende aega või siis peab presiidiumi esimees katkestama oraatori ja küsima koosolekust osavõtjate käest: mida teha edasi? Tuleb ette, et seltsimees ei suutnud määratud aja jooksul oma mõtet või ettepanekut lõpuni selgitada, küsimus on aga huvitav ja vajalik. Sel juhul antakse talle kindlasti aega oma sõnavõtu lõpetamiseks. Kui aga oraator räägib küsimuse sisust mööda, siis võivad kommunistid tema sõnavõtu aega mitte pikendada ja sel juhul pole ka põhjust solvuda. Ettenähtud korda tuleb austada.

Antud juhul koosoleku presiidium, eeskätt selle esimees, nähtavasti ei tihanud sõnavõtjale ajapikendust paluda. Kahjuks nii veel juhtub. Kuid kõigile peaks selge olema, et koosolek selleks valibki presiidiumi, et see tagaks asjaliku õhkkonna ja peaks kinni kõigi poolt vastuvõetud korrast.

KUIDAS EKP TARTU RAJONIKOMITEE JUHIB TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUSID

EKP Keskkomitee büroo märkis nimetatud küsimust arutades, et partei rajoonikomitee on hakanud efektiivsemalt juhtima tööraha saadikute nõukogusid. Nõukogude tegevus on elavnenu- ning nad on hakanud rohkem mõjutama ettevõtete, kolhooside ja sovhooside toot- mistegevust. Tihedam on ka nõukogude side elanikkonnaga ja suurenenud nende osavõtt kasvatustööst.

Partei rajoonikomitee on kohalike nõu- kogude juhtimiseks välja töötanud NLKP XXIV kongressi otsuste põhjal ürituste plaani. On rakendatud ka mitmesuguseid abinõusid nõukogude kaadri ja aktiivi valikuks ning kasvatamiseks. Nõukogude aktiivi jaoks toimuvad süstemaatilised

õppused ja neile korraldatakse kogemus- te vahetamisi. Ka alaliste komisjonide te- gevus on vilkam. Enamik rahvasaadikuid täidab püüdliselt oma kohuseid.

Partei-algorganisatsioonid on tugevda- nud kontrolli nõukogudesse valitud kom- munistide tegevuse üle. Kõigis linna- ja külanõukogudes on loodud parteigrupid.

Kuid EKP Keskkomitee büroo pidi EKP Tartu Rajoonikomitee juhtimistege- vuse positiivsete külgede kõrval märkima ka puudusi. Muu hulgas märgiti büroo otsuses, et tuleb veelgi suurendada nõu- kogude osatähtsust meie rahva elus nii majandusalases kui ka kultuurialases töös ning tagada nõukogude aparaadi täpne ja kooskõlastatud tegevus.

PARTEI-ALGORGANISATSIOONIDE STRUKTUURI TÄIUSTAMISEST

EKP Keskkomitee sekretariaadi istungil arutati seda, kuidas Rakvere ra- joonis täiustatakse algorganisatsioonide struktuuri ja kuidas suureneb partei- tsehhiorganisatsioonide ja parteigruppide osatähtsus. Sekretariaat märkis, et Rak- vere rajooni parteiorganisatsioon tegeleb nende küsimustega järjekindlalt. Tsehhi- organisatsioonid ja parteigrupid on loo- dud kõigis neis partei-algorganisatsiooni- des, kus nende järele on vajadus ja kus neid on võimalik moodustada. Partei liik- mete arvu suurenemise tõttu on viimaste aastate jooksul rajoonis loodud 4 partei- komiteed. Partei-algorganisatsioonide struktuuri täiustamise tulemusena on kommunistid muutunud aktiivsemaks, nende avangardne osa tootmises ja ühis- kondlik-poliitilises elus on suurenenud, tugevnenud nende side parteitute hul- kadega ja mõju tootmiskollektiivides.

Partei-tsehhiorganisatsioonid ja partei- grupid etendavad suurt osa töötajate mo- biliseerimisel tootmisplaanide ja sotsia- listliku võistluse kohustuste täitmisel.

Tehase «Punane Kunda», Piimatoodete kombinaadi, Vinni sovhoostehnikumi ja «Energia» kolhoosi ning mõnede teiste et- tevõtete, sovhooside ja kolhooside partei- tsehhiorganisatsioonid ja parteigrupid on olnud paljude loominguliste ettevõtmiste algatajad, nad otsivad kommunistidele otstarbekamat rakendust otsustavates tootmisloikudes ning täiendavad pidevalt oma ridu eesrindlike tööliste ja kolhoosni- kutega, töötavad käsi käes ühiskondlike organisatsioonidega.

Kõige selle kõrval tuli EKP Keskkom- itee sekretariaadil märkida, et partei Rakvere rajoonikomitee ei ole veel saa- vutanud, et kõigi parteiorganisatsioonide struktuur ja kommunistide paigutus vastaks täielikult ettevõtete, kolhooside ja sovhooside tootmistegevuse huvidele.

Sekretariaat kohustas EKP Rakvere rajoonikomiteed jätkama tööd parteior- ganisatsioonide struktuuri täiustamisel ning parandama partei-algorganisatsioo- nide ja partei-tsehhiorganisatsioonide juhtimist.

EKP Tallinna Linnakomitee korraldusel sai teoks esimene sotsiaalse arengu kompleksse planeerimise ülelinnaline teaduslik-praktiline konverents. Sissejuhatava ettekande «Olukorrast ja ülesannetest linna ettevõtete ja organisatsioonide sotsiaalse arengu kompleksplaanide väljatöötamisel» pidas EKP Tallinna Linnakomitee teine sekretär V. Konstantinov. Konverentsil esinesid veel «Punase Reti», Tartu Riikliku Ülikooli, Tallinna TSN Täitevkomitee, TA Ajaloo Instituudi, «Dvigateli», tootmiskoondise «Ookean», Riigipanga EV Kontori, Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi ja Balti Laeva-remonditehase esindajad. Sisuka ja huvitava ülevaate sotsiaalse arengu planeerimise Leningradi praktikast andis sealse ülikooli kompleksse sotsiaalse uurimise instituudi laboratooriumijuhataja ökonoomikadoktor V. Polozov.

Tallinna koostati esimesed kollektiivide sotsiaalse arengu plaanid 1968. aastal «Dvigatelis», «Kalevis», Leivakombinaadis, Autobussipargis jm. Käesoleva aasta algul oli neid plaane 30 ettevõtetel, teisel poolaastal suureneb aga nende arv ligikaudu 70-ni. Plaanide analüüs näitab, et kvaliteetsemalt on nad koostatud suuremates ettevõtetes, nendes, kus

on kasutatud teadlaste abi. Real juhtudel on aga plaani koostamisse suhtunud formaalselt. Kavandatavate abinõude peaarhõhk on suunatud vaid töötajate vaba aja veetmisele, tagaplaanile on jäetud töö- ja elutingimuste parandamine, töötajate kvalifikatsiooni õstmine, raske käsitöö osatähtsuse vähendamine jne. Maha on jäänud komplekssete sotsiaalse arengu plaanide koostamine teenindusettevõtetes, ehitusorganisatsioonides ning energeetikaettevõtetes.

Konverentsil rõhutati, et käesoleval ajal ei kasutata veel küllaldaselt neid hoobasid, mis aitaksid suurendada kollektiivide tööalast, ühiskondlikku ja poliitilist aktiivsust. Praktika näitab, et need ettevõtted, kus on koostatud sotsiaalse arengu plaanid ja neid järjekindlalt ellu viiakse, tegutsevad efektiivsemalt kui need ettevõtted, kus taolisi plaane pole. Nende plaanide koostamise edukus sõltub aga eeskätt ettevõtete juhtide suhtumisest. Oodata, et plaani teeks valmis keegi teine, ei ole õige. Kui seda ka tehakse, siis selline plaan jääb pahatihti vaid paberile. Sotsiaalse arengu planeerimisel peab teaduslike asutuste ja ettevõtete vahel valitsema kindlatel vastastikustel kohustustel rajanev koostöö.

JUUBELI VÄÄRILISEKS TÄHISTAMISEKS

Ettevalmistused NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaks ja internatsionaalsete kasvatustöö pakkusid sisukat arutlusainet EKP Tartu Rajoonikomitee pleenumile.

Rajoonikomitee sekretär E. Roo märkis, et aastapäeva eel on sotsialistlik võistlus kõikjal hoogustunud. Indu lisab kohalike võistluspartnerite kõrval jõuproov Läti NSV Valmiera ja Moskva oblasti Domodedovo rajooniga. Täiendavaid kohustusi on võetud juubeli auks Kambja sovhoosis, rajooni Kommunallettevõtete Kombinaadis, Elva Metsamajandis jm.

EPT Rajoonikoondises on TRÜ teadlaste abiga välja töötatud töövõljalakuse tõstmise plaan. EPT Elva osakonnas korraldatakse kaks töökultuuri alast konkurssi. Teeninduskombinaadis «Kalev», EPA Ülenurme õppe-katsemajandis, Kambja sovhoosis, Võrtsjärve kolhoosis jt. majandites ja ettevõtetes on hakatud koostama kollektiivi sotsiaalse arengu plaani.

Rohkem korraldatakse ekskursioone töö- ja lahingukuulsuse paikadesse. EPT Elva osakonna parteiharidusvõrgu õppe-

ringide kuulajad sõidavad Valgevenesse, kommunistlikud noored Velikije Luki lahingupaikadesse, ETKVL Autobaasi kollektiiv käib Brestis.

Rajooni isetegevuslased valmistuvad teemaatiliseks ürituseks, et tutvustada vennasrahvaste kultuuriloomingut. Tartu näidissovhoosi osakondadevaheline isetegevuse ülevaatus pakub esinemisrõõmu rohkem kui sajale sovhoositöötajale. Kõitvaid temaatilisi õhtuid korraldavad Rõngu, Elva, Kallaste jt. kultuurimajad.

Internatsionalistliku töö sisukuse poolest on üks paremaid Nõo Keskkool. Mullu korraldati siin rahvaste sõprust süvendav koolidevaheline teooriakonverents, ees on klassidevaheline viktoirin «Kangelaslinnad eile ja täna», raadiosõlm pakub saatesarja «Tutvustame vennasvabariikide muusikat» jm. J. Liivi nimeline Alatskivi Keskkool kutsub sõpruslaagrisse Moskva 264. Keskkooli õpilaspere esindajad, Sillaotsa 8-klassiline kool organiseerib koos kohaliku meeskoriga nõukogude laulude õhtu, Laeva 8-klassilises koolis võtavad rahvaste sõpruse peost osa Leedu koolinoored.

KUULATI ARUANDEID NLKP KESKKOMITEE OTSUSE TÄITMISE KOHTA

EKP Haapsalu Rajoonikomitee büroo istungil andsid aru NLKP Keskkomitee otsuse «Tšerepovetsi Metallurgiatehase juhtivate ja insener-tehniliste töötajate osavõtust kollektiivi liikmete ideelis-poliitilisest kasvatamisest» täitmise kohta Haapsalu rajooni Kommunaleetvõtete Kombinaadi juhataja sm. Arukalda ja Haapsalu Teede Remondi- ja Ehitusvalitsuse ülem sm. Jegorõtšev.

Nende ettevõtete juhtkond ja partei-algorganisatsioonid on ära teinud küllaltki ulatusliku töö oma kollektiivide ideelis-poliitilisel kasvatamisel ning spetsialistide osatähtsuse suurendamisel selles tegevuses. Mõlema ettevõtte partei-algorganisatsioonide koosolekutel arutatavate küsimuste hulgas on oluliselt suurenenud kasvatustöö laadi küsimuste osakaal. Vastuvõetud otsuste ja nende alusel tarvitusele võetud abinõude tulemusena on paranenud juhtivate töötajate osavõtt kollektiivi liikmete kasvatamisest. Suurenenud on parteiharidussüsteemi koolides, se-

minarides ja ringides õppijate arv ning õppetöö on muutunud sisukamaks. Enamik spetsialiste ja insener-tehniliste töötajaid on lülitunud aktiivselt ühiskondlike organisatsioonide tegevusse.

Ideelis-poliitilise kasvatustöö tugevnenemise tulemusena on paranenud nende ettevõtete majanduslikud näitajad.

Rajoonikomitee büroo istungil juhtimõlema ettevõtte juhtkonna ja partei-organisatsiooni tähelepanu veel leiduvatele puudustele. Nii esinevad juhtivad töötajad ja spetsialistid vähe töötajate ees üldpoliitiliste vestlustega. Töölisi ei informeerita veel küllaldaselt ettevõtete ühiskondlik-poliitilise elu küsimustest ja tootmisprobleemidest. Vähe rakendatakse individuaalse kasvatustöö meetodeid, kusjuures alati ei võeta arvesse töötajate eri kategooriate, eriti noorsoo vajadusi ja spetsiifikat. Nende puuduste kõrvaldamiseks kohustab rajoonikomitee büroo ettevõtete juhtkondi ja partei-algorganisatsioone tarvitusele võtma vastavaid abinõusid.

PROPAGANDISTIDE PIIRKONDLIKULT SEMINARILT

Propagandistide teoreetilis-metoodilise taseme tõstmiseks on käesoleval õppeaastal EKP Keskkomitee Vabariiklik Poliitharidusmaja koos parteikomiteedega kasutanud omapärast õpgevormi: piirkondlikke seminare.

Märtsi lõpul olid Põlva rajooni Mooste nädissovhoosis koos Põlva, Tartu, Võru, Valga ja Jõgeva rajooni propagandistid. Seminari avas EKP Põlva Rajoonikomitee esimene sekretär K. Nõmm. Ettekandega marksistlik-leninliku hariduse efektiivsuse tõstmisest ning parteiharidustöö õppeaasta lõpetamisest esines EKP Keskkomitee Vabariikliku

Poliitharidusmaja juhataja asetäitja H. Uusküla. NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevast kõneles TPI dotsent ajalookandidaat V. Reiman. Eesti NSV majanduslikest sidemetest tegi ettekande ENSV TA Majanduse Instituudi majandussidemete sektori juhataja, ökonomikakandidaat L. Tulp. Majandusalaste teadmiste õpetamise metoodikast kõneles TPI majandusteaduskonna dekaan, ökonomikakandidaat, dotsent J. Toomaspoeg. Koos oli üle 200 propagandisti Lõuna-Eesti kõigist paikadest. Eelmine taoline kokkutulek toimus EKP Tartu Rajoonikomitees.

RAJONIKOMITEE UUS ABILINE

Käesoleva aasta märtsikuus moodustati EKP Tallinna Linna Kalinini Rajoonikomitee otsuse kohaselt rajoonikomitee juurde tarbekaupade kaastöönõukogu ning kinnitati selle põhikiri ja tööplaan. Nõukogu hakkab kaasa aitama tarbekaupade tootmise paremale organiseerimisele üleliidulise alluvusega ettevõtetes. Nõukogu koosseisus on mitmete ettevõtete juhtijad, peaspetsialistid

ja ühiskondlike organisatsioonide esin-dajad.

Nõukogu esmane ülesanne on partei rajoonikomitee ja tööstusettevõtete partei-algorganisatsioonide abistamine ja nende ürituste pidev kontrollimine, mis tagaksid sellise tarbekaupade tootmise suurendamise, nagu seda näeb ette EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu ühine määrus.

EKP RAJOONI- JA LINNAKOMITEEDES ON ARUTATUD...

Viljandi rajoonikomitees — poliitilist kasvatustööd Heimtali sovhoosis ja Tarvastu kolhoosis;

Võru rajoonikomitees — administratsiooni tegevuse kontrollimise praktikat Obinitša sovhoosi parteiorganisatsioonis;

Jõgeva rajoonikomitees — poliitilise ja teaduslik-tehnilise propaganda olukorraga Jõgeva Sordiaretusjaamas ja Põdra näidissovhoosis;

Kingissepa rajoonikomitees — põllumajanduse jaoks kvalifitseeritud masikaadri ettevalmistamist;

Paide rajoonikomitees — Võhma sovhoosi partei-algorganisatsiooni tööd;

Põlva rajoonikomitees — Põlva Mehhaniseeritud Ehituskolonnii töölis- ja par-

teikoosolekutel tehtud kriitiliste märkuste ning ettepanekute arvestamist ja realiseerimist;

Rakvere rajoonikomitees — Rakvere Kolhoosidevahelise Ehituskontori võimsuse suurendamise abinõusid;

Tartu rajoonikomitees — parteiliste ülesannete andmist ja nende täitmise organiseerimist Võrtsjärve kolhoosis;

Haapsalu rajoonikomitees — ideelis-poliitilist kasvatustööd Lihula Keskkooli õpilaste seas;

Harju rajoonikomitees — loomakasvatuse arendamist Loksa kolhoosis;

Kohtla-Järve linnakomitees — Kohtla kaevanduse majandusliku tegevuse parteilist juhtimist.

PARTEI-ALGORGANISATSIOONIDES OLII PÄEVAKORRAS...

Tartu rajooni partei-algorganisatsioonid on pööranud k. a. kevadel erilist tähelepanu kommunistide aktiivsuse ja algatusvõime suurendamisele.

Konguta, Rõngu ja V. I. Lenini nimelise näidissovhoosi ning Aru, Vambola ja Valguta kolhoosi parteiorganisatsioonides olid arutusel parteiliste ülesannete andmise, nende täitmise ja kontrollimise küsimused.

Tööaja kadude vähendamise ja partei-ning töödistsipliini tugevdamise küsimused olid arutusel Tartu Lihakombinaadi, Elva Mehhaniseeritud Ehituskolonnii, Kolhoosidevahelise Ehituskontori ja Emajõe kolhoosi parteiorganisatsioonides.

Põlluviljakuse suurendamist ja kevadkülvil arutati Luunja, Nõgiaru ja Võnnu

sovhoosis, EPA Ülenurme õppemajandis ning «Tee Kommunismile» ja V. Kingissepa nimelises kolhoosis.

Töötajate internatsionalistliku kasvatamise olukord oli päevakorras Alatskivi sovhoosis ning Tartu Rajooni Remondi- ja Ehitusvalitsuses.

Tartu Teraviljasaaduste Kombinaadi partei-algorganisatsioonis kuulati spetsialistide ja peamehhaniku aruandeid tööorganiseerimise kohta. Partei-algorganisatsiooni ülesanded tootmise, kommunistliku kasvatustöö ja näitliku agitatsiooni alal seoses NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaga olid arutusel tööstuskombinaadi «Tootja», Tartu Naftabaasi, Kambja sovhoosi ja «Rahvaste Sõpruse» kolhoosi parteiorganisatsioonides.

KAADRIVAHETUSI

EKP Keskkomitee büroo vabastas M. Šturmi EKP Keskkomitee põllumajandusosakonna juhataja kohustest seoses tema pensionile minekuga. Uueks põllumajandusosakonna juhatajaks kinnitati A. Põldroo, kes seni töötas sama osakonna juhataja asetäitjana.

EKP Keskkomitee büroo vabastas G. Reitsaku EKP Keskkomitee Kirjastuse direktori kohustest seoses pensionile mi-

nekuga. Uueks kirjastuse direktoriks kinnitati A. Ermel, kes seni töötas EKP Keskkomitee propaganda- ja agitatsiooni-osakonna juhataja asetäitjana.

EKP Keskkomitee büroo kinnitas E. Lebakova EKP Keskkomitee propaganda- ja agitatsiooniosakonna juhataja asetäitjaks. Seni töötas E. Lebakova EKP Tallinna Linnakomitee propaganda- ja agitatsiooniosakonna juhatajana.

TEENINDUSE KOHT JA TÄHTSUS RAHVAMAJANDUSE SÜSTEEMIS

V. REKKARO, J. SILLASTE

Terminid «elanikkonna elutarbeline (elukondlik) teenindamine» ja «elukondlikud teenused» ilmusid meie majandusalasesse kirjasõnasse suhteliselt hiljuti, rahvamajandusplaanidesse aga kõigest kümnekond aastat tagasi. Sellest ajast oleme olnud tunnistajaks ilmselt kõige dünaamilisema rahvamajandusharu kiirele arengule. Kui veel 1960. aastal oli elukondlike teenuste kogumaht NSV Liidus umbes miljard rubla, siis alanud viisaastaku esimesel aastal kasutati samalaadseid teenuseid juba 4,5 miljardi rubla eest. Eesti NSV-s olid vastavad näitajad 9,4 miljonit rubla ja 40,1 miljonit rubla. Elukondliku teenindamise kasvutempo NSV Liidus oli aastatel 1961—1965 keskmiselt 13,3% aastas, eelmisel viisaastakul aga juba 16,5%. Üheksandal viisaastakul suureneb teeninduse töömaht vähemalt kahekordseks. Võrdluseks märgime, et kaheksandal viisaastakul oli rahvatulu tarbimisfondi kasvutempo aasta keskmiselt 7,7% ning tarbekaupade tootmise aasta keskmine juurdekasv tööstuses 8,3%.

Millega on siis seletatav teeninduse nii kiire areng? Kas see tendents jääb püsima? Püüdkemgi selgusele jõuda, missuguse koha peab omandama teenindus rahvamajanduse süsteemis ning missugused seosed peaksid teenindusel kujunema muude rahvamajandusharude ja sfääridega. Nende küsimuste üle on palju vaielnud majandusteadlased, parteitöötajad, majandusjuhid ning ka laiem üldsus. Probleemi aktuaalsusest annab tunnistust ka see, et NSV Liidu Teaduste Akadeemia Presiidiumi otsuse põhjal korraldati möödunud aasta detsembris Tallinnas üleliiduline sümposium, mille teemaks oli «Teenindamissfääri osa ühiskondliku produkti taastootmisel». Sümposiumist võttis osa üle 200 teadlase ja teenindusala praktiku kogu NSV Liidust. See oli esimene omataoline teaduslik mõttevahetus teenindamissfääri probleemistiku üle.

Rahvamajanduse eduka arengu väga tähtis tingimus on tema kompleksus. See tähendab, et riigi tootmispotentsiaali kiire suurendamine oleneb väga paljude tehnika ja ühiskondliku tööjaotuse arengu poolt sünnitatud teguritest. Ühiskondlikult vajalik konkreetne töö liigendub vastavalt materiaal-tehnilise baasi täiustumisele ning kogu majanduse arengule. Tekivad uued tegevuse liigid, mis on seotud kas vasttekinud materiaalsete tootmisaladega või siis nende rahvamajandusharudega, mis toodavad teenuseid. Just nimelt selles valguses on tarvis käsitleda teeninduse kui rahvamajandusharu probleeme.

Rahvamajanduse tootmissfääri piirid kujutavad endast ajaloolist nähtust ning nad muutuvad olenevalt ühiskondliku tootmise iseloomu muutustest ja üldisest arengust. Terve hulk teenuseid on muutunud tööstuslikeks töödeks, on tekkinud uued mehhaniseeritud tootmisharud (keemiline puhastus, pesumajad jt.). Siinkohal tahaksime tähelepanu juhtida teoreetilise mõtte mõningasele mahajäämusele teenindamissfääri harude kiirest arengust. Kuni viimase ajani ei ole majandusteadlased ühel meelel selles suhtes, kuidas klassifitseerida teenindamissfääri kuuluvaid harusid. Üsna erinevalt mõistetakse ka selliseid termineid nagu «mittetootmissfäär», «teenindamissfäär», «teenuste sfäär» ja «olmeteenused».

Need esimesel pilgul puhtteoreetilistena tunduvad küsimused avaldavad siiski üsna suurt mõju igapäevasele praktikale. Plaani- ja statistikaorganite poolt omaks võetud klassifikatsioonist oleneb ka inimressursside, materiaalsete ja rahaliste vahendite ning kapitaalvahetuste jaotamine rahvamajandusharude vahel, samuti aga ühe või teise rahvamajandusharu töötajate töötasu tase ning lõpuks ka paljude kutsealade ühiskondlik prestiiž. Viimane ei ole aga teenindajate jaoks sugugi kõrvalise tähtsusega küsimus. Pika aja vältel on teenindamissfääri elukutsetesse suhtunud üleolevalt, selle sfääri tähtsust ja ühiskondlikku vajalikkust ei hinnatud küllaldaselt.

Tundub, et võtmeküsimus on teeninduse kui rahvamajandusharu liigitamine rahvamajanduse mittetootmissfääri hulka. Eriti lähevad arvamused lahku NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse poolt kehtestatud rahvamajandusharude klassifikatsiooni suhtes. Viimases on teenindus arvatud tervikuna mittetootlike tootmisharude hulka.

Mõned majandusteadlased ühendavad erinevad harud mõistesse teenindamissfäär ja püüavad tõestada, et paljud selle sfääri harud kuuluvad osaliselt rahvamajanduse mittetootmissfääri. Teeninduse kui rahvamajandusharu suhtes rakendavad nad omamoodi kompromissterminid «pooltootlik haru». Meie arvates tähendab asja niisugune käsitlus küsimuse sisust kõrvalehiilimist ning ka soovitatud termin ei ava teeninduse kui rahvamajandusharu sisu meie sotsialistliku rahvamajanduse praegusel arengueta-pil. Teised majandusteadlased on seisukohal, et teenindamissfääris tehtaval töö üldse (sealhulgas elukondlikke teenuseid osutaval töödel) puudub tootlik iseloom. Kui me aga lähtume sellest eeldusest, siis ei saa me anda loogilist seletust majanduslikele nähtustele kogu nende täielikkuses ja seostatuses. Paljud nõukogude majandusteadlased peavad vajalikuks kogu teeninduse lülitamist tootmissfääri.

Arendades teenindust kui rahvamajandusharu peab ühiskond silmas mitut eesmärki. Tähtsaim neist on töötajate vaba aja suurendamine ning nn. koduse töö ühiskonnastamine. Teisiti öeldes on juttu teeninduse kui rahvamajandusharu sotsiaalsest põhiülesandest. On näiteks välja arvestatud, et andes pesu pesta pesumajasse, kulutab perenaine selleks ühe tunni nädalas ning võidab nii kolm tundi vaba aega. Teine eesmärk on materiaalsete ja tööjõuressursside suhteline sääst rahvamajanduse tootlike jõudude praegusel arengutasemel. Remonditeenustega taastatakse majapidamismasinat, inventari, rõivaste ja muu sellise tarbimisväärtus. Seega asendavad remonditeenused teatud määral tarbekaupade tootmist ning võimaldavad hoida kokku ühiskondlikult vajalikku tööd. Võib öelda, et remonditeenuste nõutaval tasemel väljaarendamise puhul on ühiskonnal tarvis kulutada suhteliselt kõige vähem ressursse elanikkonna vajaduste rahuldamiseks. See aga vastab sotsialistliku majanduse organiseeri-

mise ühele põhimõttele: saavutada kõige suuremaid tulemusi kõige väiksemate kulutuste juures.

Teenindus kui rahvamajandusharu ja selle allharud on läbi teinud küllalt pika arengutee. Kohaliku tööstuse, tööndus- ja tarbijate koöperatsiooni ning samuti käsitööstuse baasil kujunesid rahvamajanduses järk-järgult välja tegevuste liigid, millel on teatud ühiseid jooni niihästi tootmis-tehnoloogilises kui ka sotsiaal-majanduslikus plaanis. Teeninduse organisatsiooniline ja majanduslik väljakujunemine toimus möödunud aastakümne jooksul, millal kõikides liiduvabariikides loodi vastavad ministeeriumid (meie vabariigis 1969. aastal). Eesti NSV Teenindusministeeriumi osatähtsus teenuste realiseerimisel küündis möödunud aastal 87,5 protsendini elukondliku teenindamise üldmahust.

Vaadeldes teeninduse arengut meie vabariigis sellest seisukohast, kuidas see rahvamajandusharu ühendab peamiste tunnuste järgi mitmed väga erinevad tööliigid. **Esimesse rühma** kuuluvad teenindusliigid, mis on seotud asjade ja tarbimisväärtuste loomisega (näiteks rõivaste individuaalõmblus, jalatsite ja mööbli valmistamine, trikoosesemete kudumine, osa ehitusteenindusest, fototööd). **Teise rühma** moodustavad teenused, mis hõlmavad varem loodud tarbimisväärtuste taastamise või tagavad nende ekspluateerimise (rõivaste, jalatsite, majapidamismasinade, mööbli jms. parandamine, korterite remont, pesupesemine ja rõivaste keemiline puhastamine). **Kolmanda rühma** teenused on saunateenindus, laenutusteenindus, juuksuritööd, mida võib teatud tinglikkusega nimetada puhtakuju-listeks ehk päristeenusteks.

Kui vaadelda teenuste realiseerimist aastatel 1965—1970 ja 1975. aasta vastavat plaani, ilmnevad järgmised tendentsid: päristeenuste osatähtsus väheneb, esimese ja teise rühma teenuste osatähtsus aga suureneb. Siit näeme, et teeninduse kui rahvamajandusharu töö peamine sisu on uute tarbeesemete valmistamine ning kasutatud esemete tarbimisväärtuse taastamine. Sellest tuleb meie arvates lähtuda teeninduse kui haru koha määramisel rahvamajanduse süsteemis. Teenindusettevõtete tegevuse iseloom nende poolt osutatavate teenuste järgi, mis loovad uue tarbimisväärtuse, meenutab paljus tarbekaupu tootvate tööstusharude tegevust. Peamine eritunnus on siin see, et konkreetse töömahu määravad vahetult tarbijad ja tooted peavad vastama tellimuses sisalduvatele individuaalsetele nõudmistele. Teeninduses toodetud kaupade realiseerimine toimub vahetult, ilma kaubanduse vahetalitusega. See tähendab, et teenindusettevõtted ühendavad endas ühtaegu tööstuse ja kaubanduse funktsioone. Samal ajal ilmneb praktikas tendents, et suured tööstusettevõtted laiendavad oma tegevuse teenindamissfääri. Näiteks võttis NSV Liidu Ministrite Nõukogu möödunud aastal vastu otsuse 33 spetsialiseeritud autoteeninduskeskuse rajamise kohta, mis hakkaksid tegelema Volga Autotehase sõiduautode «Žiguli» müümise ja tehnilise teenindamisega. Need keskused tegutseksid tehase tsehhidena printsibil — «Volga Autotehas müüb, garanteerib, hooldab ja remondib». Järelikult omandab teeninduse arenguperspektiivide vaagimisel suure tähtsuse tööstuse teatud toodanguliikide ning neile vastavate teenusteliikide vahekorra kindlaksmääramine.

Nende seoste keerukust saab selgitada näite varal elanikkonna nõudluse rahuldamisel riietuse järele. Siin puutume kokku peamiselt kolme rahvamajandusharuga: kergetööstuse, kaubanduse ja teenindusega. Kaubanduse osa konkreetsetes majanduspiirkonnas ei saa kõrvale jätta seoses

õmblustööstuse spetsialiseerimise süvenemisega, mis omakorda suurendab vajadust vahetada õmblustooteid majanduspiirkondade vahel.

Õmblusteeninduse olukord pole kiita. Tallinna ateljeedes ulatuvad järjekorrad kuni 7 kuuni, terve hulga toodete peale võetakse tellimusi vastu üksnes teatud nädalapäevadel, ning sedagi piiratud ulatuses. Individuaalõmblusvabrik «Lembitu» ei tule ilmselt toime elanikkonna nõudmiste rahuldamisega. Püüdes kuidagiviisi olukorda parandada ning tööde mahtu suurendada, laiendab vabrik nn. poolfabrikaatide tootmist, see tähendab tugevdab oma töös elemente, mis on tüüpilised masstootmisele. Märgatavat kergendust ei ole see vabrikule siiski andnud. Elanikkonna nõudmiste rahuldamatus on täiesti ilmne. Siit sunnib end peale järeltus teenindajate halvast tööst.

Eitamata puudusi individuaalõmbluses, leiavad käesoleva kirjutise autorid siiski, et peamine põhjus on muus, nimelt selles, et praegu on nõudlus valmisriietele ja individuaalõmbluse korras valmistatavatele riie-tusesemetele võrdne, peaks aga olema viimastele 3 korda väiksem.

Negatiivselt avaldub õmblustööstuse aeglane reageerimine moemuutustele. Tootmiskoondis «Baltika» juurutas möödunud aasta kuue kuu jooksul tootmisse ainult ühe naiste kevad-sügismantli pikendatud mudeli. Ei rahulda ka õmblustoodete kvaliteet. Vastavalt Vabariikliku Rõivaste Hulgikaubanduse Baasi andmetele oli «Baltika» kontrollitud õmblustoodete hulgas praaki kuni 25%. Kõige selle tagajärjel ei olnud kaubanduse (seega ka elanikkonna) nõudmised valmisrõivastele tänavuseks aastaks kaetud; nõutavaid õmblustooteid jääb puudu kokku 8 miljoni rubla ulatuses. Samal ajal jäi vabariiklikel hulgilaatadel realiseerimata kümne miljoni rubla väärtuses meie vabariigi õmblusvabrikute pakutud toodangut.

Niisiis, kui õmblustööstus ei suuda rahuldada ostujõulist nõudmist valmisriiete järele ning kaubandus ei ole suuteline probleemi lahendama ka sisseveoga muudest majanduspiirkondadest, suundub rahuldamata nõudlus teenindusse, luues seal suure, kuid sisuliselt tegelikult põhjendamatu pinge.

Võib tuua ka teise analoogilise näite. Eesti Vabariikliku Jalatsite Hulgikaubanduse Baasi andmetel esitasid vabariigi kaubandusorganisatsioonid tellimusi 100 000 paarile valgest nahast mudelkingadele. Kuid tootmiskoondis «Kommunaar» suudab tänava tellimusi vastu võtta üksnes 10 000 paarile, sest valge naha valmistamiseks tarvisminevat toormaterjali ei jätku. Niisuguses olukorras tekkis kohe kõrgendatud nõudmine valgete naistekingade tellimise järele teenindusettevõtetes. Kuid paradoksaalne on siinjuures see, et valge nahaga varustab teenindusettevõtteid seesama «Kommunaar».

Niisuguses olukorras hakkavad teenindusettevõtted tegelema sisuliselt masstootmisega, kuid tehnilise mahajäämuse tõttu kulutavad nad igale tooteühikule tööstusettevõtetest tunduvalt rohkem vahendeid. Niisiis on muude võrdsete tingimuste korral tunduvalt ratsionaalsem korraldada tarbesemete tootmist tööstusettevõtetes.

Kuid missugused oleksid siis teenindusettevõtete ülesanded? Kõigepealt oleks see elanikkonna mittestandardsete, individuaalsete nõudmiste rahuldamine nii eriti kõrge kvaliteedi, tegumoe kui ka kehakuju isepärasuste lõikes, mida õmblustööstuse masstootmise juures ei ole võimalik või ei ole tarviski rahuldada. Seda tuleks arvestada ka materiaalsete ressursside jagamisel. Uued ja eriti kvaliteetsed või defitsiitsed materjalid oleks tarvis suunata eeskätt individuaaltellimuste täitmise tagamiseks.

Järelikult täidab teenindus kui majandusharu kergetööstuse ja kaubanduse kõrval analoogilisi funktsioone elanikkonna ostuvõimelise nõudluse rahuldamise alal. Teeninduse ja tööstuse-kaubanduse optimaalne vaherkord välistaks teineteise dubleerimist, mis praegu vähemalt osaliselt aset leiab. Kõrgemat kvaliteeti, mille all tuleb mõista kõikide tellija individuaalsete soovide rahuldamist ning eeskujulikku teenindamiskultuuri, tuleb aga ka teenindusettevõtetele vastavalt kompenseerida klientide poolt. Kui aga individuaalõmbluse ning õmblustööstuse masstoodangu hindade vahe on suhteliselt väike, siis stimuleerib see omamoodi tellijat teenindusettevõtte poole pöörduma ning valmisriiete ostmisest loobuma. Järelikult oleks tekstiili- ja õmblustööstuse töö järsu parandamisega ning kaubandusorganisatsioonide energilisema kaubavahetusega teiste majanduspiirkondadega, majandusprotsesside juhtimise ja majanduslike stiimulite edasise täiustamisega võimalik saavutada tulevikus nende uusi esemeid valmistavate teenuseliikide tunduv vähenemine teenuste üldises struktuuris.

Teine suur teenuste rühm on seotud varemloodud esemete taastamiseks või nende normaalse kasutamise tagamiseks. Osa selle rühma teenuseliikidest areneb erakordselt kiiresti. Näiteks autoteeninduse kasvu indeks oli möödunud viisaastakul meie vabariigis 7, 1975. aastaks jõuab see aga (võrreldes 1965. aastaga) 39-ni. Ehitusteeninduses (peamiselt elamute remont) olid indeksid vastavalt 7,5 ja 14 ning elukondlike masinate remondi alal 2,5 ja 4,2.

Ka need teenindusliigid on tihedalt seotud tööstusega. Otsene sõltuvus valitseb tööstuse poolt valmistatavate majapidamismasinate ja inventari ning elanikkonna käes olevate masinate remontimise mahu vahel. Teiseks olenevad remonttööde mahud, eriti garantiiremondi maht, tööstuse poolt väljalastava toodangu kvaliteedist.

Mitmesuguste elanikkonnale tarvilike masinate ja aparaatide tootmine ja müük laieneb kiiresti. NSV Liidus müüdi üksnes 1970. aastal 4,3 miljonit pesumasinat, seega umbes 50 korda rohkem kui 1955. aastal. 1975. aastaks kujuneb elanikkonna varustatus majapidamismasinatega 100 perekonna kohta arvestatult järgmiseks: külmutuskappe 64, pesumasinaid 72, raadioaparaate ja radioolasid 85 ja televiisoreid 72. 1960. aastal olid need näitajad vastavalt 4, 4, 42 ja 8. Meie vabariigis on aga elanikkonna varustatus juba praegu suurem. Alanud viisaastaku lõpuks tuleb 100 perekonna kohta 70 külmutuskappi, 87 pesumasinat, 160 raadioaparaati ja radioolat ning 89 televiisorit. Toome vaid ühe näite selle kohta, kuidas kasvab remondi maht olenevalt elanikkonna masinate ja seadmetega varustatuse tasemest. Meie vabariigis oli käesoleva aasta algul elanikkonna käsutuses 300 000 televiisorit, kusjuures olemasolevate andmete järgi tuleb teenindusettevõtetele teha üks remont iga kahe televiisori kohta aastas. Kuid asi ei ole ainult selles. Kodumaine tööstus laseb praegu välja rohkem kui sada eri tüüpi ja marki keerulist olmetehnikat. Käesoleval viisaastakul täieneb nende masinate park veelgi uute, täiuslikumate, kuid ka tehniliselt keerukamate masinate ja aparaatidega, sealhulgas automaatpesumasinatega, pesukuivatusmasinatega, triikimisemasinatega, elektrihaarjadega, põrandapesemismasinatega, mikrokliimaseadmetega jne. Kui 1971. aastal tootis meie tööstus umbes 60 000 värviteleviisorit, siis juba tänavu kasvab nende tootmine 200 000-ni, viisaastaku lõpuks aga 1,5 miljonini aastas. Toodud andmed tõendavad üsna ilmekalt remonditeenuste mahu järsu suurenemise möödapääsmatust.

Seevastu elanikkonnale toodetavate masinate kvaliteedi parandamine võib suhteliselt vähendada vajadust remonditeenuste järele. Näiteks sõiduauto «Žiguli» kõikide sõlmede õnnestunud konstruksioon võimaldas tunduvalt suurendada kahe tehnilise hoolde vahelist läbisõitu. Kahjuks võib aga tuua ka hoopis teistsuguseid näiteid. 1969. aastal alandas külmutuskappe «Saratov» tootev tehas omahinda sel teel, et asendas roostevabast terasest külmutusagregaadi alumiiniumist valmistatuga. Selle tulemusena kasvas järsult seda tüüpi külmutuskappide remondi maht. Elanikkonna kulud, kui kokku arvestada kulud külmutuskapi soetamisele ja ekspuaterimisele, suurenesid. Samuti oli ühiskond sunnitud suunama osa vahendeid, mida oleks võinud kasutada uute külmutuskappide tootmiseks, remondimajandusse, kus tööviljakus on suhteliselt madal. Hea seegi, et aasta pärast hakkas tehas uuesti külmutusagregaate roostevabast terasest valmistama.

Majapidamismasinate täiustamine ning nende tüüpide ja liikide mitmekesistamine toob kaasa remondimajanduse tegevuse edasise diferentseerimise. Et elanikkond oleks paremini rahuldatud, et tal oleks võimalikult mugav soetatud masinaid kasutada, tuleks luua süsteem, mis oleks allutatud ühtsele eesmärgile. See eesmärk ei tohi olla ametkondlik (tootmise või siis teenuste mahu suurendamine), vaid ühiskonna huvidest lähtuv, eeskätt teatud nõudmiste rahuldamise vajadust silmas pidades.

Kui vaadelda remonditeeninduse struktuuri, võime selles eraldada järgmised kolm etappi: tellimuse vormistamine ehk vastuvõtmine, remontimine ja valmistöö üleandmine.

Seejuures võib olla vastuvõtmine ja väljaandmine territoriaalselt eraldatud remondi enese teostamise kohast. See annab võimaluse remonttööde spetsialiseerimiseks ja kontsentreerimiseks. Just spetsialiseeritud remonditöökodades on võimalik tõsta tööviljakust, parandada tööde kvaliteeti ning ühtaegu ka teenindusharu majanduslikke tulemusi.

Sel juhul peab spetsialiseeritud ettevõtetel olema muidugi laialdane vastuvõtupunktide võrk ning nende käsutusse tuleb anda suur hulk väikse kandevõimega autosid elanikkonna teenindamiseks kodus. Nii süveneb teeninduses edasiselt tööjaotus ning tellimuste täitmine viiakse põhiliselt tööstuslikule alusele. Märkigem, et juba praegu on tekkinud vajadus organiseerida Tallinnas tsentraliseeritud vabrik, mis tegeleks iga liiki majapidamismasinate remondiga.

Kõik ei olene aga üksnes tehnilisest edenemisest. Teenindustöötajate kõige tähtsam ülesanne on teenindamiskultuuri parandamine, tellimuste täitmise kvaliteedi tõstmine, tähtaegade lühendamine ning teeninduses elanikkonnale kõige sobivama töörežiimi kehtestamine. Kõik öeldu kujutab endast teenindusele kui majandusharule NLKP XXIV kongressil esitatud suurte nõudmiste täitmise eeldust. Teenindus, nagu teisedki teenindamissfääri majandusharud, ei ole ainult haru, mis peab täitma plaani, vaid elanikkonnaga vahetult kokkupuutuv tegevusala, mille töös tuleb arvesse võtta nii elanikkonna individuaalseid soove ja isegi meeleolusid. Teenindusel on seega täita ka väga suur ja tähtis sotsiaalne funktsioon: ta peab «tootma head meeleolu».

TEENINDUS ARENEB JA MUUTUB

H. JALASTO

Teenindus on viimase kümne aasta jooksul kiiresti arenenud ja omandanud vabariigi rahvamajanduses kaaluka koha. 1970. aastal tehti Eesti NSV-s teenindustöid 36,5 miljoni rubla väärtuses ehk neli korda rohkem kui 1960. aastal. Kaheksandal viisaastakul suurenes teenindustööde maht 1,8-kordseks. Käesoleva viisaastaku esimesel aastal oli teenindustööde mahu kasv 11⁰/₀. Teenindustööde maht ühe inimese kohta oli 1960. aastal 7,70 rubla, 1965. aastal 15,48 rubla, 1970. aastal 26,32 rubla ja 1971. aastal 28,85 rubla.

Terminiga «teenindus» tähistame käesolevas artiklis rahvamajandusharu, mille ülesanne on elukondlik teenindamine: tarbeesemete valmistamine, parandamine ja hooldamine ning mõnede teenuste osutamine individuaal- ja sellega võrdsustatud tellimuste alusel. Ametlikud Statistika Keskvalitsuse juhendid teenindust iseseisva rahvamajandusharuna siiski veel ei arvesta, seda ilmselt tööde mitmekesisuse ning osaliselt teiste rahvamajandusharude tegevusega sarnanemise tõttu (uute esemete valmistamise ja parandamise osas). Kuid antud kirjutises ei ole eesmärk statistilise liigitamise õigsuse analüüsimine.

Teenindustööde mahtu planeeritakse rahvamajandusplaanides ning arvestatakse rahvamajandusplaanide täitmise kokkuvõtete tegemisel. Plaaniülesanded viib ellu teatav ettevõtete ja asutuste ning nende allüksuste kogum, mida võime käsitada iseseisva süsteemina. Teeninduse kui süsteemi eksisteerimine on objektiivne fakt, olgu siis tegemist iseseisva rahvamajandusharuga või mitte, ning selle süsteemi struktuuri, samuti struktuuri ajalist muutumist on võimalik iseloomustada mitmesuguste tunnuste järgi.

STRUKTUUR MUUTUB

Elukondliku teenindamise liike on väga palju. Ka küllaltki üldise liigituse juures loetletakse neid ligikaudu kolmsada. Statistilistes aastaraamatutes on teenindustööd koondatud 14 rühma, kusjuures 13 on spetsialiseeritud tööde rühmad. Neid töid on otstarbekas käsitada spetsialiseeritud teenidusharude tegevusena, analoogiliselt tööstusliku tootmise liigendamisega. Teenidusharude loetelu on toodud tabelis 1.

Eesti NSV teenindustööde maht ning selle dünaamika
ja struktuur aastatel 1960—1970

Teenindus- harud	Tööde maht (milj. rbl.)			Tööde mahu kasvutempo (%)		Tööde mahu osatähtsus (%)		
	1960	1965	1970	1960— —1970*	1965 —1970	1960*	1965	1970
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Jalatsi-	0,9	1,9	2,8	318	149	9,3	9,4	7,7
2. Õmblus-	3,0	4,5	6,7	214	148	32,3	22,0	18,3
3. Tehniline	0,6	1,6	3,7	685	238	6,4	7,9	10,1
4. Auto-	—	—	0,8**	—	—	—	—	2,2**
5. Mööbli-	0,05	0,5	1,1	2263	214	0,5	2,5	3,1
6. Keemiline	0,2	0,7	1,3	694	188	2,1	3,5	3,6
7. Pesu-	0,2	1,0	2,4	1534	249	1,7	4,9	6,6
8. Trikoo-	0,1	1,1	3,0	3286	264	1,0	5,4	8,2
9. Foto-	0,3	0,6	0,9	253	144	3,6	2,9	2,5
10. Ehitus-	0,1	0,2	1,5	1787	670	0,9	0,9	4,1
11. Sauna-	1,1	1,6	1,7	145	109	11,9	7,9	4,6
12. Kaunidus-	1,7	2,9	3,8	222	132	18,1	14,4	10,4
13. Üürimis-	0,04	0,5	0,2	391	38	0,5	2,5	0,5
14. Muu teenindus	1,1	3,2	6,6	600	229	11,7	15,8	18,1
Kogu teenindus	9,39	20,3	36,5	386	180	100,0	100,0	100,0

* Veergudes 5 ja 7 toodud suhtarvud on arvutatud täpsemate absoluutarvude järgi, kui seda on tabelis toodud tööde mahu absoluutarvud (milj. rbl.).

** Autoteenindust arvestati varem tehnilise teeninduse sisse.

Teenindusharude arenemine ei ole ühtlane. Näiteks kasvas ehitusteeninduse tööde maht kaheksandal viisaastakul 6,7-kordselt, saunateeninduse maht aga vaid 1,1-kordselt. Suured erinevused teenindusharude tööde mahu kasvutempos tingivad teenindusharude tööde mahu osatähtsuse muutumise teenindustööde üldmahus, seega viimase struktuuri muutmise.

Varem suhteliselt mahajäänud teenindusharude (tehniline, mööbli-, keemiline, pesu-, trikoo- ja ehitusteenindus) eelisarenemine suurendas tunduvalt nende teenindusharude osatähtsust teenindustööde üldmahus. Seoses sellega vähenes aga jalatsi-, õmblus-, foto-, sauna- ja kaunidusteeninduse osatähtsus, kuigi nende harude tööde maht kasvas nii kümne aasta kui ka kaheksanda viisaastaku jooksul. Ainult üürimisteeninduse osatähtsus vähenes teenindusharu tulemi absoluutse vähenemise tõttu kaheksandal viisaastakul.

Mis on siis nende tendentside põhjus? Rahva materiaalse heaolu tõus on võimaldanud soetada rohkem isiklikke tarbeesemeid ja vähendanud nende üürimise vajadust. Üürimispunktidel tuleb oma tegevuse parandamiseks laiendada nende esemete üürimist, mida veel vähe soetatakse isiklikuks omandiks (telgid, paadid ja muud suured ainult hooajaliselt kasutatavad esemed). Väga aeglaselt kasvas vaadeldaval perioodil saunateeninduse tulem. Selle teenindusharu tegevus on ebarentaabel ning teeninduskombinaadid on jätnud selle edendamise hooletusse. Teenindussaunade

arv kasvas kaheksandal viisaastakul 3-kordseks, kuid seda peamiselt ettevõtete väikeste saunade arvu suurenemise tõttu, ning seepärast kogu teenindusharu tulem oluliselt ei suurenenud.

Teeninduse struktuur tööde mahu järgi oleneb paljus iga haru tööde sisemisest struktuurist ning nende hindadest. Osa teenindusharude töötulemusi arvestatakse ainult töötlemismaksumuse järgi, teiste osas aga võetakse arvesse ka materjalide maksumus. Seetõttu tabelis 1 toodud struktuurisuhtarvud ei anna päris täpset pilti iga teenindusharu osast elukondlikul teenindamisel. Parema ettekujutuse teeninduse harustruktuurist saab siis, kui lisaks eeltoodud struktuurisuhtarvudele leida ka iga teenindusharu osatähtsus teeninduses töötajate arvu järgi.

Struktuurisuhtarvude võrdlemine näitab, et teeninduse harustruktuur töötajate arvu järgi on tunduvalt püsivam teeninduse harustruktuurist tööde mahu järgi. Siit järeldub, et viimase muutumine on tingitud mitte niivõrd töötajate arvu erinevast suurenemisest või vähenemisest üksikutes teenindusharudes, kuivõrd erinevustest tööviljakuse, harusisese tööde struktuuri ja muude teenindusharu tööde mahtu mõjustavate tegurite muutumises. Mõju avaldavad ka erinevused teenindusüksuste arvu muutumises, kusjuures teenindusharude allüksused (töökojad, ateljeed, pesumajad, saunad jne.) on väga erineva võimsusega.

Teenindusüksuste arvu muutumist iseloomustavatest andmetest¹ võib tekkida mulje, et Eesti NSV-s on teenindusvõrgu täiustamiseks üsna vähe ära tehtud. Teenindusüksuste arv on suurenenud väga aeglaselt, mõnes teenindusharus aga koguni vähenenud. See on tingitud sellest, et paralleelselt uute teenindusüksuste töölerakendamise ja olemasolevate rekonstrueerimisega suleti palju väikseid tehniliselt mahajäänud ja ebasobivates ruumides asuvaid üksusi. Jalatsiteeninduse töökodade arv vähenes viisaastaku jooksul 8%, ühe töökoja keskmine töötajate arv aga suurenes 28%, jalatseid valmistavate töökodade osas koguni 272%. Ühe töökoja keskmine teenindustööde maht kasvas veelgi rohkem: harus tervikuna 1,6- ning jalatsite valmistamise osas 6-kordseks. Samasugune on olukord ka paljudes teistes teenindusharudes.

Elukondliku teenindamise kontsentreerimine ja mehhaniseerimine on teeninduse täiustamise olulisemaid organisatsioonilisi suundi. Teenindusüksuste otstarbeka paigutuse ning tellimispunktide võrgu järjekindla laiendamise korral on see elukondliku teenindamise organiseerimise suund kasulik nii ettevõtetele kui ka elanikkonnale.

Üheksandal viisaastakul suurendatakse kõikide teenindusharude tööde mahtu, kuid kasvutempo ei ole teenindusharude lõikes ka nüüd ühesugune, mistõttu teeninduse harustruktuur tööde mahu järgi viisaastaku lõpuks veelgi muutub. Ömblusteenindus on siis küll esikohal (14,4%), kuid teisele kohale tõuseb tehniline teenindus (10,2%). Vana liigituse järgi, koos autoteenindusega, on tehniline teenindus siis koguni esikohal (15,2%). Järgnevad jalatsiteenindus (7,9%), pesuteenindus (7,4%), trikooteenindus (6,5%) ja ehitusteenindus (5,3%). Väga suur osatähtsus on nn. muul teenindusel, iseseisvat teenindusharu mittemoodustaval elukondlikul teenindamisel (20,2%). Ilmselt on tekkinud vajadus selle teenindustööde rühma liigendamiseks.

¹ Vt. Eesti NSV rahvamajandus 1970. a. Statistiline aastaraamat. Tallinn, 1971. lk. 291.

TÖÖSTUSE JA TEENINDUSE VAHEKORDADEST

Elukondliku teenindamise olukord ja arenemine olenevad suurel määral tööstuse, kaubanduse, ehituse ja teiste rahvamajandusharude tegevusest. Teenindus- ja tööstusharu seose analüüsimisel tuleb silmas pidada, et teeninduses on neli sellist teenindusharu, millele tööstuses vastavad täpselt samanimelised tööstusharud (jalatsi-, õmblus-, mööbli- ja trikootööstus). 1965. aastal oli nendes neljas teenindusharus rakendatud 43,2% ning 1970. aastal 44,2% teenindustöötajatest. Nelja tööstusliku teenindusharu tööd võime jaotada kahte põhirühma: tarbeesemete valmistamine ja parandamine. Tööde põhirühmade osatähtsus muutus kaheksanda viisaastaku jooksul kõigis neljas teenindusharus, seejuures peamiselt uute esemete valmistamise osatähtsuse suurenemise suunas (vt. tabel 2). Mööbliteeninduse kohta 1965. aasta rühmitatud andmeid ei ole, kuid 1966. aastaga võrreldes on 1970. aastal suurenenud siiski parandustööde osatähtsus.

Tabel 2

Tööde maht, selle kasvutempo ning struktuur tööde põhirühmade lõikes aastatel 1960—1970

Teenindusharud		Tööde maht (tuh. rbl.)		Kasvutempo	Osatähtsus (%)	
		1960	1970	1960—1970	1960	1970
1. Jalatsiteenindus	a) parandamine	670	1163	173,6	76,9	42,0
	b) valmistamine	201	1606	799,0	23,1	58,0
	kokku	871	2769	317,9	100,0	100,0
2. Õmblusteenindus	a) parandamine	100	429	439,0	3,3	6,8
	b) valmistamine	2924	6036	206,4	96,7	93,2
	kokku	3024	6475	214,1	100,0	100,0
3. Mööbliteenindus	a) parandamine	...	204	18,4
	b) valmistamine	...	905	81,6
	kokku	49	1109	2263,3	100,0	100,0
4. Trikooteenindus	a) parandamine	25	50	200,0	27,2	1,7
	b) valmistamine	67	2973	4437,3	72,8	98,3
	kokku	92	3023	3285,9	100,0	100,0

Teenindustöötajate jõupingutused elukondliku teenindamise parandamiseks on igal juhul hinnatavad, seda ka tarbeesemete valmistamise laiendamise osas. Viimasel juhul tekib aga sageli küsimus, kui õige on tööstusliku ja teenindusliku tootmise vahekord. Teenindusettevõttes tuleks valmistada vaid selliseid esemeid, mille mass- või seeriatootmine tööstusettevõttes ei ole otstarbekas. Tegelikult aga toodavad teenindusettevõtted väga palju standardseid esemeid, rakendades seejuures koguni seeriatootmist

(selle eest on neid isegi kiidetud!). Eriti oskuslikult on seda teinud teeninduskombinaat «Välk» jalatsite valmistamisel ning mööbli eksperimentaalvabrik «Standard» mööbli valmistamisel nn. individuaaltellimuste järgi. Viimane koondab ettevõtte näidiste järgi esitatud tellimused partiideks ning täidab kõva mööbli tellimused alles poole aasta jooksul. See on sisuliselt ettevõtte seeriatoodangu realiseerimine eelmüügi korras ning individuaaltellimuse hindadega. Ostjatel oleks hoopis meelepärasem osta vastav ese mööblipoest ilma eeltellimusega.

Kui tööstusettevõtted reageeriksid operatiivsemalt moe muutumisele ja mitmekesisaksid toodangu sortimenti, peaks see vähendama teenindusettevõtete tootmismahu. Ühiskonnale oleks see kasulik, sest tööstusettevõtetes on teenindusettevõtetele võrreldes hoopis efektiivsem toota. Näiteks ülikondade valmistamisel on töökulu õmblusvabrikutes isegi kuni 10 korda vähem kui õmblusateljedes.

Mitmesuguste esemete parandamine ja hooldamine on teenindusettevõtete ülesanne. Seda tööd tööstusettevõtete tööga otseselt asendada ei saa, kui mitte arvestada selliste esemete tootmist, mis ei vaja parandamist ega hooldamist. Parandustööde mahule avaldab aga tarbeesemete tööstusliku tootmise korraldamine olulist mõju niihästi kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt. Teenindusettevõtted peaksid põhjalikult uurima parandustööde põhjusi ning informeerima neist tööstusettevõtteid. Teenindusettevõtetele ei ole mõtet suurendada oma töömahtu tööstusettevõtetes tehtavate vigade arvel. See kehtib ka garantiiremondi kohta, mis moodustas 1971. aastal 13% tehnilise teeninduse tööde mahust.

KONTSENTREERIMINE ON ÕIGE SUUND

Aastate jooksul on muutunud ka teeninduse ametkondlik struktuur. 1965. aastal tegid Eesti NSV Kommunaalmajanduse ja Elanikkonna Elukondliku Teenindamise Ministeeriumi ettevõtted 88,8% teenindustöödest, nendes ettevõtetes töötas 92,3% teenindustöötajatest. 1969. aastal kommunaalmajanduse ja teeninduse juhtimine lahutati ning nende majandusharude juhtimiseks loodi vastavad spetsialiseeritud ministeeriumid. 1971. aastal tegid Eesti NSV Teenindusministeeriumi ettevõtted 87,4% ning Eesti NSV Kommunaalmajanduse Ministeeriumi ettevõtted 5,6% ehk kokku 93% teenindustööde üldmahust, nendes ettevõtetes töötas 96% teenindustöötajatest.

Tööde üldmahu osatähtsuse järgi on elukondlik teenindamine koondatud hästi spetsialiseeritud süsteemiks. Jalatsi-, õmblus-, keemiline, foto- ja kaunidus teenindus alluvad praktiliselt tervikuna Eesti NSV Teenindusministeeriumile. Siia kuulub üle 90% tehnilisest, trikoo- ja saunateenindusest. Kõige väiksem on Teenindusministeeriumi ettevõtete osatähtsus mööbliteeninduses (1971. aastal tööde mahu järgi 55% ning töötajate arvu järgi 84,6%). Ehitusteeninduses on vastavad suhtarvud 76,5% ja 86,1% ning pesuteeninduses 76,7% ja 81,3%. Kõikides mainitud harudes on tööde mahu osatähtsust väljendav suhtarv väiksem töötajate arvu osatähtsuse suhtarvust. Siit tuleneb, et Teenindusministeeriumi ettevõtetes on nende harude ühele töötajale osanev tööde maht väiksem kui teiste ametkondade ettevõtetes. Teenindusministeerium peaks oma süsteemi mööbli-, pesu- ja ehitusteeninduse arendamisele pöörama senisest rohkem tähelepanu. Mööbliteeninduses peaks põhisuunaks kujunema suurte töökodade (vabrikute) rajamine. Need vabrikud võiksid tellimispunktide vahendusel tee-

nindada mitme rajooni ja linna elanikke. Kongsentreerimise suund on õige ka pesuteeninduses. Nii saaks kõige väiksemate kulutustega parandada maarahva teenindamist, mille vajalikkust rõhutas NLKP XXIV kongress.

On teada, et maarahva elukondlik teenindamine on seni suhteliselt halval järjel. Selle kiiremaks parandamiseks planeeritakse maarajoonide teenindusele suhteliselt suurem tööde mahu kasvutempo. Eesti NSV-s käsitatakse statistilises arvestuses linnade teenindusena vabariikliku alluvusega linnade teenindust ning maarajoonide teenindusena kõikide rajoonide (sealhulgas ka rajoonilise alluvusega linnade) teenindust. Kahe nimeetatud teeninduse osakogumi osatähtsus üldkogumis on maarahva elukondliku teenindamise eelisarendamise tulemusena muutunud. Kui 1965. aastal tehti 71% teenindustöödest vabariikliku alluvusega linnades ja 29% maarajoonides, siis 1970. aastal olid vastavad suhtarvud 66% ja 34%. Teenindusüksuste arv suurenes möödunud viisaastakul ainult maarajoonide uute teenindustöökodade arvel, vabariikliku alluvusega linnades läbiviidud elukondliku teenindamise kongsentreerimise tulemusena teenindusüksuste arv isegi vähenes.

Teeninduse kõige üldisem kvalitatiivne näitaja on teenindustööde maht ühe inimese kohta. 1960. aastal tehti vabariikliku alluvusega linnades teenindustöid iga inimese kohta 13,60 rubla väärtuses, maarajoonides vaid 3,16 rubla väärtuses (ca neli korda vähem), 1965. aastal vastavalt 23,15 ja 8,60 rubla väärtuses (maarajoonides ca kolm korda vähem) ning 1970. aastal vastavalt 34,72 ja 18,09 rubla väärtuses (ca 2 korda vähem). Maarahva elukondliku teenindamise suhteline mahajäämus on kiiresti vähenenud. Rahalises arvestuses on aga absoluutne vahe isegi suurenenud. 1960. aastal oli see 10,44, 1965. aastal 14,55 ning 1970. aastal 16,63 rubla. Tegelik vahe ei ole muidugi nii suur, sest maarajoonide elanikud kasutavad ka vabariikliku alluvusega linnade teenindustevõtete abi, seda eriti nendes rajoonides, kus rajoonikeskuseks on vabariikliku alluvusega linn.

Käesoleval viisaastakul on Eesti NSV-s ette nähtud suurendada teenindustööde maht 1,7-kordseks, maarajoonide teenindustööde maht aga 1,9-kordseks. 1975. aastal tehakse 40% teenindustöödest maarajoonides. Vabariikliku alluvusega linnade ja maarajoonide elanike elukondliku teenindamise ühtlustamiseks peaks maarajoonide teeninduse eelisarendamine toimuma tulevikus senisest suuremas tempos.

*

NLKP XXIV kongressil seati ülesandeks oluliselt parandada elukondlikku teenindamist. Täielikumalt tuleb rahuldada töötajate nõudmisi kõikide teenindusliikide järele, tuleb tõsta teenindamiskultuuri ja -kvaliteeti, lühendada tellimuste täitmise tähtaegu. Teenindust tuleb arendada kui suurt mehhaniseeritud majandusharu, suurendades teenindustevõtete arvu ning andes neile ajakohaseid masinaid, mehhanisme ja seadmeid, rakendades teaduse ja tehnika saavutusi ning kasutades efektiivselt tootmisvõimsusi.

Nende ülesannete täitmiseks tuleb võimalikult otstarbekalt ära kasutada teeninduse arendamiseks eraldatavad vahendid. Tuleb saavutada teeninduse selline struktuur, mis loob tingimused rahva vajaduste võimalikult täielikuks rahuldamiseks. Tootmise organiseerimise täiustamise põhisuunad (kongsentreerimine, spetsialiseerimine, koopereerimine ja kombineerimine) on teeninduses niisama olulised kui teisteski rahvamajandusharudes.

AASTA TÖÖD TÄHTSA OTSUSE ELLUVIIMISEL

Rohkem kui aasta tagasi võeti vastu NLKP Keskkomitee otsus «Rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude töö edasise parandamise abinõudest» ning NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus nende riigivõimuorganite põhiõiguste ja -kohustuste kohta. Neis dokumentides määrati kindlaks kohalike nõukogude ülesanded kommunismi ehitamise käesoleval etapil, laiendati nende õigusi ja konkretiseeriti nende tegevuse suundi. Kuidas partei ja valitsuse juhtnõore täidetakse? Mida uut võis täheldada möödäläinud aastal meie vabariigi linna- ja rajooninõukogude tegevuses? Selle kohta võtavad alljärgnevalt sõna täitevkomiteede esimehed.

ENN MIKKER,

Rakvere Rajooni TSN Täitevkomitee esimees:

Lühike vastus neile küsimustele võib olla järgmine: rajooninõukogu ja selle täitevkomitee tegevus on muutunud sihikindlamaks, on laienenud probleemide ring, millega nad tegelevad, ning on kasvanud nõukogu ja täitevkomitee mõju rajooni majanduse, kultuuri ja elukondliku teeninduse arenemisele. Nüüd on meile täiesti selge, millega nõukogu ja täitevkomitee tegelema peavad, millised on nende volitused ja võimalused ning millises suunas ja kuidas tegutseda. Esmakordselt võisime ette valmistada ja täitevkomitee istungil kinnitada perspektiivtööplaani kogu praeguse tööraha saadikute nõukogu koosseisu volituste ajaks.

Paljusid perspektiivplaani võetud ülesandeid ja probleeme poleks me varem lihtsalt sõandanud endale lahendada võtta. Need said meile jõukohaseks tänu rajooninõukogude õiguste ja võimaluste avardamisele. Rajooninõukogu on asunud keerukate ja esmajärgulise tähtsusega majandusküsimuste lahendamisele. Näiteks võttis nõukogu enda kontrolli alla tööjõu kasutamise rajooni tööstuses ja põllumajanduses. Tuleb tunnustada, et sellel alal on meil palju tõsiseid puudusi. Rajoonis valitseb töökäte puudus, kuid samal ajal esineb suuri tööaja kadusid tööluuside, ettevõtete ebarütmilise töö ja materiaal-tehnilises varustamises tekkivate häirete tõttu. Neid puudusi on muidugi kohustatud kõrvaldama majandusjuhid. Kuid meil on võimalik tööaja kadude vähenemisele kaasa aidata näiteks kaupluste ja teenindustevõtete lahtioleku aegade reguleerimisega.

Selle probleemi kompleksseks uurimiseks ja lahendamiseks korraldas rajooni täitevkomitee koos ENSV Riikliku Tööjõuressursside Kasutamise Komiteega teadusliku konverentsi, mis oli pühendatud tööjõu jaotamise ja tööaja planeerimise küsimustele. Konverentsist võtsid osa vabariigi vastava ala eriteadlased, kõik rajooni ettevõtete ja majandite juhid ning kaadriosakondade töötajad. Konverents andis rea väärtuslikke soovitusi.

Rajooninõukogu täitevkomitee võttis oma kontrolli alla ka tarbekaupade tootmise rajooni ettevõtetes. See on mõningal määral kaasa aidanud sellele, et ettevõtted, kes on kohustatud peale põhitoodangu valmistama ka tarbekaupu (ETKVL Rakvere Kaubandusliku Inventari Tehas, tootmis-koondise «Vasar» Tapa tsehh, tehase «Norma» tsehh nr. 7 jt.), on hakanud tootma elanike hulgas nõutavaid tarbeasju. Hiljuti arutas täitevkomitee oma istungil valitsuse sellekohase määruse täitmist. Istungil andsid aru ülalnimetatud ettevõtete juhid. Täitevkomitee seadis nende ette uusi ülesandeid tarbekaupade tootmise valdkonnas.

Teatavasti on NLKP Keskkomitee otsuses «Rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude töö edasise parandamise abinõudest» öeldud, et rajooni- ja linnanõukogud peavad hoolikamalt kontrollima, kuidas nende territooriumil asuvad asutused, ettevõtted ja organisatsioonid täidavad seadusi. Nõukogud, nende täitevkomiteed, alalised komisjonid ja rahvasaadikud peavad olema leppimatud mis tahes seaduserikkumiste suhtes. Möödunud aastal hakkas rajooninõukogu seaduste täitmist tõsisemalt jälgima. Näiteks kontrollis rajooninõukogu täitevkomitee koos rajooni prokuratuuriga põhikirja täitmist kolhoosides. Kontrollimisel avastati mitmeid põhikirja rikkumisi, mis väljendusid ebaseaduslike otsuste vastuvõtmises juhatuste ja üldkoosolekutel. Seaduserikkumisi esines maa kasutamisel, karistuste määramisel, tööle vormistamisel jne. Näiteks võttis Ed. Vilde nimelise kolhoosi juhatuse esimees inimesi tööle ja vabastas neid käskkirja alusel, nagu seda tehakse sovhoosides, ning rikkus sellega kolhoosidemokraatiat. Kontrollimisel avastatud vead kõrvaldati. Täitevkomitee nõudis majandite juhtijatelt seaduste kõrvalekalduumatut järgimist.

NLKP Keskkomitee kohustas rajooni- ja linnanõukogusid aktiivsemalt koordineerima kõigi oma territooriumil asuvate ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide tegevust elamute, kommunaal- ja sotsiaal-kultuuriliste objektide ehitamisel. Üheks oma saavutuseks peame seda, et kolhooside, sovhooside ja asutuste ühiste vahendite arvel ehitatakse Väike-Maarjasse 50 voodikohaga haigla. Haigla läheb maksma üle 400 000 rubla ja saab valmis 1973. aastal. Uus tervistusasutus hakkab teenindama Väike-Maarja ja selle ümbruskonna asutuste, kolhooside ja sovhooside töötajaid.

Me taotleme majandite ja asutuste vahendite ühendamist ka elamute ehitamiseks. Sellisel on ehitatud elumaju Tapal, Rakveres ja Kundas. Peale selle kooperaeritakse summasid kommunaalobjektide ehitamiseks. Käesoleval viisaastakul asume välja ehitama üldpuhastusseadmeid Rakveres, Tapal, Tamsalus ja Vösul.

Samal ajal tugevdasime, nagu NLKP Keskkomitee otsus seda nõuab, kontrolli ametkondlike elumajade ehitamise ja elamispinna jaotamise üle. Samasugust kontrolli nõuame ka alamastme nõukogudelt, eriti linnanõukogudelt. Ja on juba esinenud juhtumeid, kus täitevkomiteedel tuli ära muuta mõne asutuse korterijaotamise otsus ja seada õigus jalule.

Möödunud aasta jooksul suutsime mõningal määral tugevdada nõukogude materiaalsel ja rahanduslikku baasi. Eelarve üleplaanelised tulud

jäävad nüüd rajooninõukogu käsutusse. Nende arvel finantseerime üritusi tervishoiu, hariduse ja kultuuri edendamiseks. Osa rahast oleme kulutanud transpordivahendite ja inventari muretsemiseks rajooninõukogu allasutustele ja organisatsioonidele.

Oleme kaugel mõttest, et me juba täielikult kasutame kõiki õigusi ja võimalusi, mis partei ja valitsuse otsuste põhjal kohalikele nõukogudele on antud. Kuid möödunud aasta töötulemused süvendavad meis veendumust, et oleme õigel teel ja täidame meile pandud kohustused.

ANNA TSÖGANOVA,

Kohtla-Järve Linna TSN Täitevkomitee esimees:

Möödunud aasta juunis arutas linnanõukogu istungjärk põhjalikult nõukogu ülesandeid seoses NLKP XXIV kongressi otsustega. Ülesannete kindlaksmääramisel lähtusime nendest õigustest ja võimalustest, mis selgesti ja täpselt on fikseeritud NLKP Keskkomitee otsuses «Rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude töö edasise parandamise abinõudest». Nüüd võib teha mõningaid kokkuvõtteid.

Vastavalt linnanõukogu istungjärgu otsusele koostasime linna sotsiaalse arengu plaani. Peab ütlema, et sellise üksikasjalise plaani koostamise kogemusi meil ei olnud. Palju huvitavat ja kasulikku leidsime sellealastest kirjutistest kesk- ja vabariiklikus ajakirjanduses. Nõukogu täitevkomitee ülesandel sõitsin ma kaks korda Leningradi, kus õppisin tundma Oktoobri rajooni sotsiaalse arengu plaani koostamise praktikat. Leningradi seltsimeeste kogemusi rakendasime oma konkreetseid tingimusi arvestades.

Siinkohal pole võimalik selle plaani sisu tutvustada. Nimetan vaid, et nüüd on meil täielik selgus selles suhtes, kuidas hakkab linna tööstus arenema ja vastavalt sellele tööraha materiaalne heaolu kasvama, mida käesoleval viisaastakul tehakse teeninduse, kaubanduse ja kultuuri arendamiseks ning arstiabi paremaks korraldamiseks. Meie poolt koostatud linna sotsiaalse arengu plaan on üsna üksikasjaline ja konkreetne, hõlmates kohtlajärvelaste kõiki tähtsamaid elualasid.

Sotsiaalse arengu plaani anname arutamiseks linnanõukogu istungjärgule, seejärel aga tutvustame seda Kohtla-Järve elanikele. Plaan ei määra ainult kindlaks kõigi linnanõukogu täitevkomitee osakondade tegevuse suuna, vaid — ja selles oleme kindlad — stimuleerib ka elanikkonna tööalast tegevust, muudab tööraha abi nõukogule veelgi tõhusamaks.

Kohtla-Järvel on elamispinna probleem ikka veel terav. Linnas paikneb rida üleliidulise alluvusega ettevõtteid. Linnanõukogu ja selle täitevkomitee informeerivad vastavaid üleliidulisi ministeeriume pidevalt linna tööraha vajadustest ja teevad neile oma ettepanekuid nende vajaduste rahuldamiseks. EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu toetusel saavutasime assigneeringute suurenemise elumajade ehitamiseks käesoleval viisaastakul. Märkigem vaid, et põlevkivibasseini kaevurid saavad 1,6 korda rohkem kortereid kui kaheksandal viisaastakul. Kuid me ei saa veel kiidelda sellega, et oleme suutnud elamuehitusse mahutada maksimaalselt võimalikul määral linna ettevõtete ja organisatsioonide summasid. Seni on ainult Kohtla-Järve Ehitustrust ja V. I. Lenini nimeline

Põlevkivitöötlemise Kombinaat nõustunud ehitama vastavate fondide arvel kaks elumaja noortele perekondadele.

Suurenevad assigneeringud sotsiaal- ja kultuuriobjektide ehitamiseks. Trust «Eesti Põlevkivi» on juba projekteerinud 800 kohaga kultuurimaja, mida tuleval aastal hakatakse püstitama Jõhvi linnaossa. Veidi hiljem hakkame ehitama 300 kohaga profülaktooriumi looduslikult kaunis Toilasse. V. I. Lenini nimeline Põlevkivitöötlemise Kombinaat juba ehitab suurt eriotstarbelist polikliinikut, mis varustatakse uusima diagnostika-aparatuuriga. Lisaks neile koolieelsetele lasteasutustele, mida rajab linna täitevkomitee kapitaalehituse osakond, ehitavad üleliidulised ministeeriumid kolm sellist asutust kokku 560 kohaga.

Energilisemalt kui varem koopereerib linnanõukogu vahendeid kommunaalehituse tarbeks. Linna ettevõtete ühissummadega ehitatakse puhastusseadmed üldmaksumusega 17,9 miljonit rubla, kusjuures üleliidulised ministeeriumid eraldavad sellest 14,7 miljonit rubla ja linna täitevkomitee 2,9 miljonit rubla. Oma osa annavad ka mõned vabariiklikud organisatsioonid.

Nii möödunud kui ka käesoleval aastal koordineerib linnanõukogu täitevkomitee hoopis aktiivsemalt mitmesuguste ametkondade tööd teede ehitamise ja heakorrastuse valdkonnas. Juba 1971. aasta aprillis püstitati linnanõukogu istungjärgul loosung: «Iga elanik hoolitsegu oma linna ilu ja eeskujuliku korra eest!» Istungjärg võttis vastu otsuse, kus on ette nähtud eranditult kõigi ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide osavõtt Kohtla-Järve heakorrastamisest.

Asja paremaks korraldamiseks jaotasime linna 19 mikrorajooniks. Igale mikrorajoonile on kindlaks määratud tööde maht ja lõpuleviimise tähtaeg. Palju on juba ära tehtud. Möödunud aasta jooksul kulutati elamute remontimiseks 30 protsenti rohkem vahendeid kui eelmisel aastal. Koristati hulk vanu tarasid ja istutati 3000 jooksvat meetrit hekki. Asfaldiga kaeti 60 000 ruutmeetrit tänavaid, teid ja kõnniteid. Terves pikkuses seati korda mitu tänavat, sealhulgas V. Kingissepa ja Kalevi tänav.

Käesoleval aastal on partei linnakomitee büroo ja linnanõukogu täitevkomitee ühise otsuse põhjal linn samuti jaotatud 19 mikrorajooniks, kuid seda mitte ainult heakorrastustööde organiseerimiseks, vaid ka kasvatus- töö tegemiseks elanikkonna hulgas. Igas mikrorajoonis täidavad neid ülesandeid selleks määratud parteiorganisatsioonid, rahvasaadikute grupid ja majavalitsused.

Paljudes mikrorajoonides on asi korraldatud hästi, töö käib täie hooga. Tahaksin esile tõsta mikrorajoone, mida juhivad põlevkivitöötlemise kombinaadi elamu-kommunaalosakonna juhataja A. Suhharev, «Viru» kaevanduse direktor A. Kukk ja linnanõukogu saadik E. Liepenš. Talvel rajati nendes mikrorajoonides ühiste jõududega liuväljad ja korraldati mitmesuguseid spordivõistlusi. Praegu tehakse seal tänavate ja hoovide heakorrastustöid ning valmistatakse suveks. Agaralt võtavad sellest tööst osa mikrorajoonides elavad kommunistid. Aprilli lõpul korraldasid Jõhvi mikrorajooni kommunistid isegi koosoleku, kus arutati, kuidas oma mikrorajooni puhtamaks ja kaunimaks muuta ja sealseid elutingimusi parandada.

Näib, et selline töötajate jõupingutuste ühendamine mikrorajoonide kaupa on üsna efektiivne, sest see võimaldab inimesi laialdasemalt kaasa

tõmmata ühiste ülesannete lahendamisele ja sotsiaalse arengu plaani realiseerimisele. Töö mikrorajoonide kaupa on eriti tähtis ka selle poolest, et NLKP Keskkomitee nõudis rajooni- ja linnanõukogudelt elanikkonna hulgas tehtava kasvatustöö igakülgset parandamist.

Pärast NLKP Keskkomitee otsuse avaldamist on märgatavalt tugevnenud linnanõukogu materiaalne ja rahanduslik baas. 1971. aastaks oli meil eelarve eduka täitmise tulemusena 700 000 rubla vaba ülejääki. Sellest assigneerisime kohe 300 000 heakorrastuseks, mille tõttu saime ära teha suuri lisatöid. 1. jaanuariks 1972 oli meil vaba ülejääki vähem, kuid sellegipoolest on meil märkimisväärseid summasid heakorrastuseks, teede ehitamiseks, meditsiiniaparatuuri ja koolide inventari muretsemiseks. Käesoleval viisaastakul ehitatakse linna täitevkomiteele uus administratiivhoone, mille järele tunneme suurt vajadust.

Seega tõi möödunud aasta linnanõukogu ja selle täitevkomitee tegevusse palju uut. Saanud uusi õigusi ja võimalusi, täidab nõukogu paremini ja täielikumalt oma funktsioone. Esmajoones avaldus see nõukogu osatähtsuse suurenemises majanduslikus ülesehitustöös, samuti tööraha kommunistlikus kasvatamises. Me peame kogu aeg meeles NLKP Keskkomitee seisukohta, et tihtipeale annab elanikkond tööraha saadikute nõukogude töö põhjal hinnangu kogu Nõukogude riigi poliitikale, selle demokraatlikule iseloomule, ja teeme kõik selleks, et lakkamatult parandada kohaliku riigivõimuorgani tegevust.

SOOVITUSED 1972/73. ÕPPEAASTAKS ETTEVALMISTUMISEKS MAJANDUSALASE HARIDUSE SÜSTEEMIS

1. NLKP Keskkomitee otsusega «Töötajate majandusliku hariduse parandamisest» on partei-, ametiühingu-, komsomoli-, riigi- ja majandusorganite ette seatud ülesanne tagada majanduslase hariduse kõrge tase:

juhtivale kaadrile ja rahvamajanduse spetsialistidele — marksistlik-leninliku majandusteooria ja partei majanduspoliitika, tänapäeva tootmise juhtimise teaduse ja praktika ning inimeste kasvatamise ja organiseerimise meetodite täiustamise valdkonnas;

töölisele, teenistujatele ja kolhoosnikutele — partei majanduspoliitika, majandusalaste teadmiste aluste, töö ja tootmise teadusliku organiseerimise ning ettevõtete, kolhooside ja sovhooside majandusliku tegevuse praktika alal.

NLKP Keskkomitee kohustas ministriume ja ametkondi tarvitusele võtma abinõud kaadri majandusteadusliku ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise kvaliteedi edasiseks parandamiseks kõrgemates õppeasutustes, tehnikumides, kutsekoolides ning kvalifikatsiooni tõstmise instituutides, teaduskondades ja kursustel. Uhtlasi on 1972/73. õppeaastast alates kavas laialdaselt organiseerida töötajate eri kategooriate majandusalast õpetamist tootmistööst vabal ajal. Käesoleva viisaastaku jooksul tuleb majanduslase õppetööga hõlmata töötajate põhilised kategooriad, esmajärjekorras materiaalse tootmise sfääris — töölised, kolhoosnikud ning tööstuse, ehituse ja põllumajanduse spetsialistid. Selleks on vaja rööbiti majanduslase õppetöö vormide kasutamise ja parteiharidussüsteemis, kommunistliku töö koolides ja rahvaülikoolides luua ettevõtetes, kolhoosides ja asutustes majanduskoolide võrk.

Siin ei ole jutt mitte majandusküsimuste tundmaõppijate kontingendi lihtsast suurendamisest, vaid kvalitatiivselt uuest suhtumisest töötajate majanduslase hariduse organiseerimisse, selle sisusse ja olukorra hindamisse. Majandusalast ettevalmistust tuleb käsitada kui iga töölise kvalifikatsiooni kohustuslikku külge, kui töötajate kasvatamise ja nende tööalase aktiivsuse tõstmise olulist suunda võitluses üheksanda viie aasta plaani eduka täitmise eest.

Vastutus majanduslase õppetöö planeerimise ja organiseerimise ning õppebaasi tugevdamise eest on pandud ministriumidele ja ametkondadele ning ettevõtete, kolhooside ja asutuste juhtkondadele. Parteiorganitele on ülesandeks tehtud pidevalt juhtida töötajate majanduslase hariduse andmist.

2. NLKP Keskkomitee otsuse täitmine sõltub eelkõige asja latusast praktilisest organiseerimisest. Igas ettevõttes, asutuses, rahvamajandusharus, rajoonis ja oblastis tuleb koostada majanduslase hariduse andmise perspektiivplaanid viis-aastaku peale. Õppetöö vormide kindlaksmääramisel ja majanduskoolide komplekteerimisel on vaja arvestada tööliste majanduslase ettevalmistuse olemasolevat taset ning nõudeid nende töö iseloomu ja sisu suhtes.

Majanduslase õppetöö organiseerimisel ei tohi lubada kiirustamist ega õppijate arvu paisutamist kvaliteedi arvel. Kommunistliku töö koolide kogemused räägivad sellest, et paljudes ettevõtetes komplekteeriti need koolid ilma küllaldase ettevalmistuseta, efektiivseks õppetööks vajalike tingimusteta.

Eeloleval 1972/73. õppeaastal tuleb jõupingutused eelkõige keskendada majanduslase õppetöö intensiivistamiseks kaadri ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise süsteemi kõigis statsionaarsetes vormides; õppuse organisatsioonilise külje parandamisele ja sisulise taseme tõstmisele senistes majanduslase õppetöö vormides, eriti kommunistliku töö koolides ja rahvaülikoolides. Majanduslase hariduse süsteemi tuleb uute majanduskoolide näol laiendada selleks vajalikke tingimusi luues, eelkõige kvalifitseeritud juhatajaid ette valmistades.

Töötajate majanduslase ettevalmistuse organiseerimise kogemused mitmetes rajoonides, linnades ja oblastite parteiorganisatsioonides ja rahvamajandusharudes näitavad, et 1972/73. õppeaastal võib praktiliselt majandusõppusega hõlmata ettevõtete, kolhooside ja sovhooside juhid, 30—40 protsenti tootmise juhtimise kesklii juhtidest ja spetsialistidest ning 15—20 protsenti töolistest ja kolhoosnikutest.

Ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste töötajate majanduslase ettevalmistamise perspektiivplaanid tuleb läbi vaadata partei rajooni- ja linnakomiteede vastavates osakondades.

Töötajate majanduslase haridusega tegelevate eri organisatsioonide töö teaduslik-metoodiliseks juhtimiseks ja koordineerimiseks on Usbekistani Kommunistliku Partei Keskkomitee, Sverdlovski, Donetsk, Kiievi ja mõnede teiste oblastite parteikomiteed ning NSV Liidu Rasketööstusettevõtete Ehitamise Ministeerium asutanud töötajate majanduslase hariduse nõukogud. See kogemus väärrib toetamist.

3. Töötajate eri kategooriate majanduslase õppetöö organiseeritakse järgmistele tüüpõppeplaanide ja -programmide alusel:

a) «Juhtimisteadus ja -praktika» (120 tundi) — ministeeriumide ja keskasutuste juhtivate kaadritele;

b) «Sotsialistliku tootmise teadusliku juhtimise alused» (120 tundi) — tööstuse ning teiste rahvamajandusharude ettevõtete ja koondiste juhtidele;

c) «Põllumajandusliku tootmise teadusliku juhtimise alused» (120 tundi) — sovhooside direktoritele, kolhooside esimeestele ja majandite peaspetsialistidele;

d) «Tootmise ökonomika ja juhtimise alused» (90 tundi) — ettevõtete juhtimisele lülile ja spetsialistidele tööstuses ja teistes rahvamajandusharudes;

e) «Põllumajandusliku tootmise ökonomika ja juhtimise alused» (90 tundi) — juhtimisele lülile kolhoosides ja sovhoosides;

f) «Majanduslase teadmiste alused» (60 tundi) — tööliste ja kolhoosnikutele, kes õpivad kaheaastastes majanduskoolides ja kommunistliku töö koolides;

g) «Töö ja tootmise ökonomika alused» (30 tundi) — tööliste ja kolhoosnikute majanduslaseks ettevalmistamiseks kutsehariduse süsteemis ja ettevõtete juures toimuvatel kursustel.

Tüüpõppeplaanide ja -programmide projektid tuuakse ära «Ekonomitšeskaja Gazetas». Neid tuleb kasutada majanduskoolide juhatajate ettevalmistamiseks.

Tüüpõppeprogrammid peavad saama majanduslase õppetöö aluseks niihästi kvalifikatsiooni tõstmise süsteemis kui ka tootmisest vabal ajal tegutsevates majanduskoolides. Ministeeriumid ja ametkonnad täiendavad tüüpõppeplaanide ja -programme iga tootmisharu spetsiifika arvestades ning täpsustavad kasutusolevaid programme kvalifikatsiooni tõstmise institututes, teaduskondades ja kursustel.

4. Käesoleval ajal peab partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja riigiorganite tähelepanu olema keskendatud 1972/73. õppeaastaks ettevalmistamisele.

Eelseisva õppeaasta vajadustest lähtudes on kohtadel tarvis organiseerida majanduskoolide juhatajate väljavalmimine kõrgemate õppeasutuste ja tehnikumide õppejõudude, majandusjuhtide, majandustalustite ja teadusliku uurimise asutuste töötajate ja rahvamajanduse spetsialistide hulgast ning nende õpetamine.

Majanduslase õppetöö juhatajate koosseis, nende õpetamise vormid ja tähtjad peavad olema läbi vaadatud ja heaks kiidetud parteikomiteede poolt. Täielikumalt tuleb kasutada marksismi-leninismi ülikoolide võimalusi, organiseerida lühiajalisi kursusi ja koole kõrgemate ja keskeriõppeasutuste ning kvalifikatsiooni tõstmise institutute ja teaduskondade baasil, korraldada kursusi partei rajooni- ja linnakomiteede poliithariduskabinetides ja poliitharidusmajades ning samuti suurema-

tes ettevõtetes. Sel eesmärgil võib kasutada majandusorganite summasid, mis on eraldatud kaadri ettevalmistamiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu j. a. Riiklikul Kirjastuskomiteel on välja töötatud majandusalase hariduse süsteemile vajaliku kirjanduse ja näitlike õppevahendite plaan. Kirjastused lasevad välja sarja populaarteaduslikke brošüüre tööstustöölisele, ehitajatele, põllumajandus-, kaubandus- ja teenindussfääri töötajatele ettenähtud õppeplaanide teemade järgi, teaduslik-metoodilisi õppevahendeid ja informatsioonimaterjale, mis kajastavad rahvamajandusharude spetsiifikat ja eesrindlike kogemuste rakendamist.

Ökonoomikaajakirjad ja -ajalehed hakkavad vastavalt õppeprogrammidele avaldama artikleid ja materjale õppijate eri kategooriatele.

5. Kaadri majandusalase õppetöö parandamise ülesannete lahendamisel on oluline osa täita parteiharidussüsteemil. Marksistlik-leninliku teooria koostisosade omandamise õiget korda ja järjekindlust säilitades on otstarbekohane majandusküsimuste õppimist lähendada majandusalase hariduse süsteemis sisseviidavatele uutele programmidele.

Algastme poliitkoolides õpitakse majandusalaste teadmiste aluseid kaheaastase majanduskooli programmi põhjal. Marksismi-leninismi aluste koolides võib pärast poliitilise ökonomia või teadusliku kommunismi aluste kursuse läbivõtmist tööliste organiseerida õppusi kursuse «Majandusalaste teadmiste alused» põhjal, juhtimise keskülile aga kursuse «Tootmise ökonomika ja juhtimise alused» programmi kasutades. Marksistlik-leninliku hariduse kõrgemas lülis viiakse teoreetiliste seminaride majandusprobleemide temaatika ning marksismi-leninismi ülikoolide ja rajoonide partei- ja majandusaktiivi koolide majanduskursused kooskõlla majandusalase hariduse süsteemi õppeplaanide ja -programmidega.

*

Hoolikas ettevalmistumine 1972/73. õppeaastaks on oluline ja vastutusrikas etapp NLKP Keskkomitee otsuse «Töötajate majandusliku hariduse parandamisest» täitmisel. Parteiorganisatsioonid peavad ära tegema suure organiseerimistöe, parandama riiklike, majanduslike ja ühiskondlike organisatsioonide jõupingutuste koordineerimist ning tagama süstemaatilise kontrolli nende organisatsioonide tegevuse üle kõigi töötajate majandusalase ettevalmistuse taseme tõstmisel.

MAJANDUSALASE HARIDUSE TÜÜPÕPPEPLAANID

SOTSIALISTLIKU TOOTMISE TEADUSLIKU JUHTIMISE ALUSED

Ettevõtete ja koondiste juhtijatele tööstuses ning teistes rahvamajandusharudes

I. MEIE MAA MAJANDUSE PRAEGUSE ARENGU AKTUAALSED PROBLEEMID

1. NSV Liidu majandus kui arenenud sotsialistliku ühiskonna majandus	2 tundi
2. NLKP XXIV kongress partei majanduspoliitikast käesoleval etapil. Rahvamajanduse arendamise üheksanda viie aasta plaani ülesanded	4 tundi
3. NSV Liidu majanduslik koostöö vennalike sotsialismimaadega. Rahvusvahelise sotsialistliku integratsiooni probleemid. NSV Liidu majandussidemed arengumaadega	4 tundi
4. Uued nähtused tänapäeva kapitalismi majanduses ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Kahe maailmasüsteemi majandusliku võistluse käesolev etapp	2 tundi

II. SOTSIALISTLIKU TOOTMISE JUHTIMISE SÜSTEEMI TÄIUSTAMINE KÄESOLEVAL ETAPIL

5. Juhtimise olemus sotsialismi ajal. Nüüdisaegne juhtimissüsteem ja tema iseärasused. NLKP XXIV kongress juhtimise osatähtsuse kasvust tootmise efektiivsuse suurenemisel	4 tundi
6. Sotsialistliku tootmise juhtimise seaduspärasused ja printsiibid; nende edasiarendamine NLKP XXIV kongressil. Süsteemne suhtumine juhtimises	4 tundi
7. Juhtimise organiseerimine. Tootmise juhtimise funktsioonide areng teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes	4 tundi
8. Juhtimisstruktuuri täiustamine teaduse ja tehnika progressi mõjul; tootmise spetsialiseerimine ja kontsentreerimine. Tootmise organiseerimise uued vormid (koondised, kombinaadid) ning kahe- ja kolmelülise juhtimissüsteemi areng	4 tundi
9. Juhtimismeetodite süsteem, nende sisu ja omavaheline side. Juhtimise efektiivsuse näitajad ja kriteeriumid. Majanduslike juhtimismeetodite osatähtsuse kasv tänapäeva tingimustes	2 tundi
10. Planeerimine kui tootmise majandusliku juhtimise keskne lüli. Prognoosimise ja pikaajalise perspektiivplaneerimise osatähtsuse kasv	4 tundi
11. Isemajandamise ja majandusliku stimuleerimise kui tootmise juhtimise meetodite täiustamine	4 tundi
12. Majanduslik analüüs kui ettevõtete ja koondiste tootmisalase ja majandusliku tegevuse juhtimise meetod. Majandusliku analüüsi sisu ja meetodid	10 tundi
13. Juhtimise organisatsiooniliste ja korraldavate meetodite edasiarendamine; reglementeerimine, normeerimine ja meetodiline instrueerimine tänapäeva tootmistingimustes	2 tundi
14. Sotsiaalpsühholoogilised juhtimisprobleemid. Töökollektiivide osatähtsuse kasv ettevõtete ja koondiste tegevuses. Kollektiivide sotsiaalse arengu planeerimine	10 tundi
15. Teaduse ja tehnika progressi ning toodangu kvaliteedi juhtimise ajakohased meetodid	6 tundi
16. Tootmise ja juhtimise organiseerimine. Tootmise ja juhtimise vormide ja meetodite arendamine on juhtimise efektiivsuse tõstmise vajalik tingimus	8 tundi
17. Sotsialistlik võistlus ja tootmise juhtimine. Võistluse juhtimise meetodid ja vormid. Sotsialistliku võistluse organiseerimise parandamisest käesoleval etapil	2 tundi
18. Juhtimise informatsiooniga varustamine. Informatsiooni osatähtsuse kasv juhtimissüsteemis. Informatsiooni kogumise, töötlemise ja kasutamise ajakohased meetodid	2 tundi
19. Juhtimise tehnikaga varustamine. Juhtimistehnika areng	4 tundi
20. Automatiseeritud juhtimissüsteemid. Juhtimise iseärasused automatiseeritud juhtimissüsteemide tingimustes. Juhtimise ökonoomilis-organisatsioonilised, informatsioonilised ja majandusmatemaatilised mudelid	12 tundi
21. Juhtimistegevus ja selle organiseerimine. Juhtimistegevuse kultuuri ja efektiivsuse tõstmine. Töö teaduslik organiseerimine juhtimissüsteemis	4 tundi
22. Otsused kui juhtimise alus. Eesmärkide kindlaksmääramine, otsuste ettevalmistamine ja vastuvõtmine ning nende täitmise organiseerimine ja kontrollimine. Otsuste täitmise tulemuste hindamise kriteeriumid. Situatsioonide lahendamine	8 tundi
23. Juhtiv kaader. Praegusaegsed nõudmised tootmisjuhtide isiklike omaduste ja asjatundlikkuse suhtes. Kaadri tundmaõppimine, valik ja paigutamine	4 tundi
24. Eesrindlike kogemuste tundmaõppimine tootmisharude spetsiifikat arvestades	10 tundi

Kokku 120 tundi

SOTSIALISTLIKU PÖLLUMAJANDUSLIKU TOOTMISE TEADUSLIKU JUHTIMISE ALUSED

Kolhooside, sovhooside ja tootmiskoondiste juhtijatele ja peaspetsialistidele

I. MEIE MAA MAJANDUSE PRAEGUSE ARENGU AKTUAALSED PROBLEEMID

1. NSV Liidu majandus kui arenenud sotsialistliku ühiskonna majandus	2 tundi
2. NLKP XXIV kongress partei majanduspoliitikast käesoleval etapil. Rahvamajanduse arendamise üheksanda viie aasta plaani ülesanded	4 tundi
3. NSV Liidu majanduslik koostöö vennalike sotsialismimaadega. Rahvusvahelise sotsialistliku integratsiooni probleemid. NSV Liidu majandussidemed arengumaadega	4 tundi
4. Uued nähtused tänapäeva kapitalismi majanduses ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Kahe maailmasüsteemi majandusliku võistluse käesolev etapp	2 tundi

II. SOTSIALISTLIKU PÖLLUMAJANDUSETTEVÖTTE JUHTIMISE SÜSTEEMI TÄIUSTAMINE KÄESOLEVAL ETAPIL

5. Põllumajanduse sotsialistlik süsteem. Sotsialistlike põllumajandusettevõtete põhilised vormid ja nende arenemine tänapäeva tingimustes	4 tundi
6. NLKP XXIV kongress juhtimise osatähtsuse kasvust tootmise efektiivsuse tõstmisel. Juhtimise olemus sotsialismi ajal. Praegusaegne juhtimissüsteem põllumajanduses	4 tundi
7. Sotsialistliku tootmise juhtimise seaduspärasused ja printsiibid ning nende edasiarendamine NLKP XXIV kongressil. Süsteemne suhtumine põllumajandusliku tootmise juhtimisse	4 tundi
8. Tootmise juhtimise funktsioonide areng teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes. Nende spetsiifika põllumajanduses	4 tundi
9. Juhtimise organiseerimine. Juhtimise organiseerimise täiustamine teaduse ja tehnika progressi ning tootmise spetsialiseerimise ja kontsentreerimise tingimustes	4 tundi
10. Juhtimismeetodite süsteem kolhoosides ja sovhoosides. Juhtimismeetodite täiustamise teed NLKP XXIV kongressi otsuste valguses	4 tundi
11. Planeerimine kui põllumajandusliku tootmise majandusliku juhtimise keskne lüli. Plaaninduse täiustamine igas majandis	4 tundi
12. Isemajandamise ja majandusliku stimuleerimise kui põllumajandusliku tootmise juhtimise meetodite täiustamine. Majandisisesel isemajandamise arenemine kolhoosides ja sovhoosides	4 tundi
13. Organisaatsiooni- ja administratiivsed juhtimismeetodid kolhoosides ja sovhoosides ning nende parandamise teed	4 tundi
14. Operatiivne juhtimine. Dispetšerialituse sisseadmine kui juhtimise operatiivsuse tõstmise vahend	4 tundi
15. Sotsiaalspühholoogilised juhtimisprobleemid. Töökollektiivide osatähtsuse kasv kolhooside, sovhooside ja koondiste tegevuses. Põllumajandusettevõtete kollektiivide sotsiaalse arengu planeerimine	10 tundi
16. Põllumajandusliku tootmise organiseerimine ja selle parandamise teed. Tootmise tööstuslikul alusel organiseerimise vormide ja meetodite arendamine kui taime- ja loomakasvatuse efektiivsuse tõstmise oluline tingimus	6 tundi
17. Sotsialistlik võistlus ja tootmise juhtimine. Võistluse juhtimise meetodid ja vormid. Sotsialistliku võistluse organiseerimise parandamine käesoleval etapil	4 tundi
18. Majanduslik analüüs kui põllumajandusliku ettevõtte tootmisalase ja majandusliku tegevuse juhtimise meetod. Majandusliku analüüsi sisu kolhoosides ja sovhoosides	10 tundi
19. Juhtimise informatsiooniga varustamine. Informatsiooni osatähtsuse kasv juhtimissüsteemis. Informatsiooni kogumise, töötlemise ja kasutamise ajakohased meetodid	2 tundi

20. Juhtimise tehnikaga varustamine. Juhtimistehnika areng. Tehniliste juhtimisvahendite hulga arvestamise meetodid sovhoosides ja kolhoosides	4 tundi
21. Automatiseeritud juhtimissüsteemid. Juhtimise iseärasused automatiseeritud juhtimissüsteemide tingimustes. Juhtimise ökonoomilis-organisatsioonilised, informatsioonilised ja majandusmatemaatilised mudelid	6 tundi
22. Juhtimistegevus ja selle organiseerimine. Juhtimistegevuse kultuuri ja efektiivsuse tõstmine. Töö teaduslik organiseerimine juhtimissüsteemis	4 tundi
23. Otsused kui juhtimise alus. Eesmärkide ja kriteeriumide kindlaksmääramine, otsuste täitmise tulemuste hindamine. Otsuste ettevalmistamine ja vastuvõtmine, nende täitmise organiseerimine ja kontrollimine	8 tundi
24. Juhtiv kaader. Praegusaegsed nõudmised põllumajandusliku tootmise juhtide isiklike omaduste ja asjatundlikkuse suhtes. Kaadri tundmaõppimine, valik ja paigutamine	4 tundi
25. Eesrindlike juhtimiskogemuste tundmaõppimine tootmisharus	10 tundi

Kokku 120 tundi

TOOTMISE ÖKONOOMIKA JA JUHTIMISE ALUSED

Ettevõtete juhtimise kesklülile ja spetsialistidele tööstuses ning teistes rahvamajandusharudes

I. PARTEI MAJANDUSPOLIITIKA PÕHISUUNAD KÄESOLEVAL ETAPIL

1. NSV Liidu majanduse kui arenenud sotsialistliku ühiskonna majanduse iseloomulikud jooned	4 tundi
2. NLKP XXIV kongress rahvamajanduse arendamise üheksanda viie aasta plaani ülesannetest	4 tundi
3. Vennalike sotsialismimaade majandusliku integratsiooni arenemine. Majanduse valdkonnas toimuva koostöö kompleksprogramm	2 tundi
4. Uued nähtused tänapäeva kapitalismi majanduses ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Kahe maailmasüsteemi majanduslik võistlus teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes	2 tundi

II. JUHTIMISE ORGANISEERIMISE JA JUHTIMISMEETODITE TÄIUSTAMINE ETTEVÕTETES TÄNAPÄEVA TINGIMUSTES

5. Tööviljakuse ja tootmise efektiivsuse tõstmise ülesanded üheksandal viisaastakul. Juhtimise osa nende ülesannete elluviimisel	2 tundi
6. Juhtimise olemus ja koht tänapäeva ühiskondliku tootmise süsteemis	2 tundi
7. Sotsialistliku tootmise juhtimise põhiprintsiibid ja nende edasiarendamine NLKP XXIV kongressil. Süsteemne suhtumine juhtimisse	4 tundi
8. Tootmise juhtimise organisatsiooniline struktuur ning selle täiustamine teaduse ja tehnika progressi tingimustes. Partei-, riigi- ja majandusorganite osa juhtimises	2 tundi
9. Ettevõtte NSV Liidu rahvamajanduses. Ettevõtte, tsehhi, osakonna juhtimise organiseerimine. Tsehhijuhataja ja meistri osa nüüdisaegses tootmise juhtimise süsteemis	2 tundi
10. Majanduslike juhtimismeetodite süsteem ja selle osatähtsuse tõstmine ettevõtte ja tema alljaotuste tegevuses tänapäeva tingimustes	2 tundi
11. Planeerimine kui keskne lüli tootmise juhtimise süsteemis. Ettevõtte sisemine planeerimine kui ettevõtte, tsehhi, osakonna juhtimise meetod	4 tundi
12. Isemajandamine ettevõttes, selle sisu ja vormid. Isemajandamise organiseerimine brigaadides, osakondades ja tsehhides. Isemajandamise kui juhtimismeetodi kasutamine, kokkuhoiurežiimi elluviimine ja tootmise rentaabluse tõstmine	4 tundi
13. Ettevõtte töötajate materiaalne ja moraalne ergutamine. Palga ja stimuleerimisfondide osatähtsuse suurenemine brigaadide, osakondade ja tsehhide tegevuse juhtimisel ning kõigi töötajate tööaktiivsuse tõstmisel	2 tundi

14. Organisatsioonilised ja administratiivsed juhtimismeetodid, nende osa ja koht osakonna ja tsehhi tegevuse reguleerimisel. Ettevõtte ja selle allüksuste õiguslik seisund. Uus tööseadus	2 tundi
15. Sotsiaalpsühholoogilised juhtimisprobleemid. Sotsialistlik tootmiskollektiiv ja tema osatähtsuse kasv tänapäeva tootmistingimustes. Soodsa psühholoogilise kliima loomine kollektiivis. Kollektiivide sotsiaalse arengu planeerimine	4 tundi
16. Teaduse ja tehnika progressi juhtimine ettevõttes, tsehhis, osakonnas. Uue tehnika ja tootmistehnoloogia juurutamine ja kasutamine. Inse-neride, tehnikute ja tööliste tehnilise omaloomingu arendamine	4 tundi
17. Toodangu kvaliteedi juhtimine. Toodangu kvaliteedi parandamise teed tsehhis, osakonnas, töökohal. Toodangu kvaliteedi taseme hindamine. Riiklik kvaliteedimärk	2 tundi
18. Tootmisfondide efektiivne kasutamine. Varude reguleerimine ettevõt-tes, tsehvides, osakondades. Töökohtade, osakondade, tsehhide mate-riaal-tehnilise varustamise organiseerimine	2 tundi
19. Töö teaduslik organiseerimine tsehhis, osakonnas, brigaadis, igal töö-kohal. Töö normeerimise täiustamine, organiseerituse suurendamine ja distsipliini tugevdamine	4 tundi
20. Sotsialistliku võistluse osatähtsuse kasv brigaadi, osakonna ja tsehhi juhtimises. Võistluse uued vormid. Sotsialistlikud kohustused ja plaan	2 tundi

III. TOOTMISE JUHTIMISE TEHNOLOOGIA JA TEHNIKA ETTEVÕTTES

21. Meistri ja tsehhijuhataja töö sisu. Nende juhtimistegevuse peamised võtted ja vahendid. Juhtimisstiil ja -kultuur	4 tundi
22. Ettevõtte, tsehhi, osakonna majandusliku tegevuse analüüs kui otsuste langetamise alus. Tsehhide ja osakondade majandusliku tegevuse ana-lüüsi eesmärk, ülesanded, sisu ja meetodid	6 tundi
23. Tehnilised ja graafilised juhtimisevahendid. Nende praktilise kasuta-mise organisatsioonilised vormid	4 tundi
24. Tootmise juhtimise automatiseeritud süsteemid. Nende osatähtsuse kasv teaduse ja tehnika progressi tingimustes. Tootmise juhtimise automatiseeritud süsteemide kasutamine praktikas	4 tundi
25. Otsuste langetamine tsehhi ja osakonna juhtimise protsessis. Eesmärgi ja selle saavutamise vahendite kindlaksmääramine. Vastuvõetud otsuste täitmise organiseerimine, vastutuse kindlaksmääramine ja kontrollimisüsteem	4 tundi
26. Praegusaegsed nõudmised meistrite ja tsehhijuhatajate kui tootmise juhtijate suhtes. Meistrid ja tsehhijuhatajad kui oma kollektiivi kas-vatajad ja organiseerijad	2 tundi
27. Eesrindlike kogemuste tundmaõppimine tootmisharude spetsiifikat arvestades	10 tundi
Kokku	90 tundi

PÖLLUMAJANDUSLIKU TOOTMISE ÖKONOOMIKA JA JUHTIMISE ALUSED

Kolhooside ja sovhooside juhtimise kesklülile ja spetsialistidele

I. PARTEI MAJANDUSPOLIITIKA PÕHISUUNAD KÄESOLEVAL ETAPIL

1. NSV Liidu majanduse kui arenenud sotsialistliku ühiskonna majan-duse iseloomulikud jooned. Partei majanduspoliitika kõrgeim eesmärk ja selle elluviimise teed üheksandal viisaastakul	4 tundi
2. Põllumajanduse ja küla sotsiaalse ja majandusliku arenemise komp-leksprogrammi väljatöötamine NLKP XXIV kongressil	4 tundi

3. Vennalike sotsialismiaade majandusliku integratsiooni arenemine. Majanduse valdkonnas toimuva koostöö kompleksprogramm	2 tundi
4. Uued nähtused tänapäeva kapitalismi majanduses ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Kahe maailmasüsteemi majanduslik võistlus teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes	2 tundi

II. KOLHOOSIDE JA SOVHOOSIDE MAJANDUSE ARENEMINE TEADUSE JA TEHNIKA PROGRESSI TINGIMUSTES

5. Sotsialistlik põllumajandusettevõtte. Kolhooside ja sovhooside arenguperspektiivid. Kolhooside ja sovhooside töötingimuste üksteisele lähenemine. Majanditevaheliste sidemete arenemine	4 tundi
6. Põllumajandusliku tootmise efektiivsuse suurendamine on kolhooside ja sovhooside oluline ülesanne üheksandal viisaastakul	4 tundi
7. Teaduse ja tehnika progress ning tootmise intensiivistamine on põllumajanduse arendamise ja tema efektiivsuse tõstmise peasuund. Tehnika progressi ja tootmise intensiivistamise iseärasused ja teed põllumajanduses	2 tundi
8. Maa ratsionaalne kasutamine teaduse ja tehnika progressi tingimustes	2 tundi
9. Põllumajanduse materiaal-tehnilise baasi arenemine. Kompleksne suhtumine põllumajanduse tehnilise ümbervarustamisse. Masinate ja tootmisfondide kasutamise parandamine kolhoosides ja sovhoosides	4 tundi
10. Tööviljakus ja selle tõstmise allikad. Küla tööjõuresursid ja nende kasutamine tehnika progressi tingimustes. Muutused põllumajandustöötajate struktuuris ja nende kvalifikatsiooni tõstmine	4 tundi
11. Töö teaduslik organiseerimine kui tööviljakuse tõstmise tegur kolhoosides ja sovhoosides	4 tundi
12. Põllumajandusliku tootmise industriaalsete meetodite rakendamine, uued taime- ja loomakasvatuse edendamise võtted ja vormid	4 tundi
13. Spetsialiseerimine põllumajanduses, põllumajanduse arenemise tingimused ja perspektiivid. Ettevõtete ja nende allüksuste spetsialiseerimise süvendamine põllumajandusliku tootmise edasise industrialiseerimise tingimustes	2 tundi
14. Põllumajanduse ja tööstuse koopereerimine ning selle vormid käesoleval ajal. Põllumajandusliku tootmise ühendamine tema toodangu tööstusliku töötlemisega	2 tundi

III. TOOTMISE JUHTIMISE TÄIUSTAMINE KOLHOOSIDES JA SOVHOOSIDES

15. Tootmise juhtimise sisu ja funktsioonid kolhoosides ja sovhoosides põllumajanduse käesoleval arenguetapil	2 tundi
16. Süsteemne suhtumine juhtimisse. Tootmise juhtimise struktuur ja organiseerimine põllumajanduses	2 tundi
17. Põllumajandusettevõtete ja nende allüksuste tegevuse majanduslik analüüs kui juhtimise ja planeerimise alus. Majandite tegevuse hindamise kriteeriumid ja näitajad	4 tundi
18. Majandisisene planeerimine kui tootmise ja kõigi majandi allüksuste tegevuse reguleerimise süsteemi oluline lüli. Põhjendatud plaanide väljatöötamise põhimõtted ja kord	4 tundi
19. Majanduslikud juhtimismeetodid. Isemajandamine ettevõttes ja tema allüksustes. Materiaalsed ja moraalsed stiimulid juhtimissüsteemis	4 tundi
20. Sovhooside töö edasise täiustamise kogemused ja probleemid täieliku isemajandamise tingimustes	2 tundi
21. Töötasu taseme ja vormide majanduslik reguleerimine. Tarbimise ja akumulatsiooni ühitamine kolhoosides garanteeritud töötasu korral. Töötasu seos tootmise lõpptulemustega	4 tundi
22. Sotsialistlik võistlus ja tootmise juhtimine. Võistluse osa kolhoosnikute ja sovhoositöölise loominguks aktiivsuse tõstmisel. Võistluse uued vormid ja meetodid. Võistluse tulemuste hindamise kriteeriumid. Sotsialistlikud kohustused ja plaan	2 tundi
23. Juhtimistegevuse teaduslik organiseerimine ja kultuur. Juhtijate ja spetsialistide funktsioonid ja kohustused. Tehnilised juhtimisvahendid. Dispetšerialituse sisseseadmine kui operatiivse juhtimise tingimus	4 tundi

24. Sotsiaalpsühholoogilised juhtimisküsimused. Praegusaegsed nõudmised tootmisjuhtide isiklike omaduste ja asjatundlikkuse suhtes. Töökollektiiv ja tema osa tootmise juhtimisel ja töötajate kasvatamisel	4 tundi
25. Kolhoosi ja sovhoosi kollektiivi sotsiaalse arengu planeerimine. Küla töö- ja olmetingimuste lähendamine linna omadele	4 tundi
26. Eesrindlike kogemuste tundmaõppimine	10 tundi
	<hr/>
	Kokku 90 tundi

MAJANDUSALASTE TEADMISTE ALUSED

Tööstuse ja teiste rahvamajandusharude töölistele (kaheaastased majanduskoolid)

1. Majandusalaseid teadmisi on tarvis anda kõikidele töötajatele. Kaadri majandusalase ettevalmistuse tähtsus ettevõtte eduka tegevuse ja kommunistliku töössesuhtumise seisukohalt	2 tundi
2. Meie sotsialistlik majandus. Maa majandusliku arengu iseärasused käesoleval etapil. NSV Liidu ja vennalike sotsialismimaade majandussidemete laienemine. Sotsialismi edusammud majanduslikus võistluses kapitalismiga	4 tundi
3. NLKP XXIV kongress partei majanduspoliitika põhisuundadest. Tootmise efektiivsuse suurendamise ülesanded üheksandal viisaastakul	4 tundi
4. Sotsialistlik tootmisettevõte. Töökollektiiv kui nõukogude ühiskonna põhirakuke	4 tundi
5. Sotsialistliku tootmise juhtimine. Töötajate loov osavõtt juhtimisest	4 tundi
6. Sotsialistlik planeerimine. Kuidas toimub planeerimine ettevõttes? Pingeliste plaankohustuste väljatöötamine	4 tundi
7. Tööviljakuse igakülgne tõstmine on majanduslik põhiülesanne. Tööviljakuse tõstmise teed ettevõttes, tsehhis ja töökohal	4 tundi
8. Toodangu kvaliteet ja tootmiskultuur. Kvaliteedi parandamise teed ettevõttes	4 tundi
9. Teaduse ja tehnika progressi kiirendamine. Töötavate hulkade tehnilise omaloomingu arenemine. Leiutajate ja ratsionaliseerijate liikumine	4 tundi
10. Kokkuhoiurežiim kui sotsialistlik majandamisemeetod. Materiaalsete ressursside kokkuhoiu teed ettevõttes, osakonnas, töökohal	4 tundi
11. Töö teaduslik organiseerimine ettevõttes. Tootmis- ja töödistsipliini tugevdamine	4 tundi
12. Töötasu organiseerimine. Tööliste materiaalse ja moraalse stimuleerimise vormid ja meetodid	4 tundi
13. Sotsialistliku tootmise rentaablus. Millest koosneb toodangu omahind ja kuidas saavutada selle alanemine?	4 tundi
14. Ettevõtte täielik isemajandamine. Ettevõttesesise isemajandamise organiseerimine	4 tundi
15. Sotsialistliku võistluse arendamine tänapäeva tingimustes. Eesrindlike kollektiivide ja tootmisnovaatorite kogemuste levitamine	2 tundi
16. Eesrindlike kogemuste tundmaõppimine	8 tundi
	<hr/>
	Kokku 64 tundi

MAJANDUSALASTE TEADMISTE ALUSED

Kolhoosnikutele ja sovhoositöölistele (kaheaastased majanduskoolid)

1. Meie sotsialistlik majandus. Majandusalased teadmised on vajalikud kõikidele kolhoosnikutele ja sovhoositöölistele	2 tundi
2. Meie maa majanduse käesoleva arenguetapi iseärasused. NSV Liidu ja vennalike sotsialismimaade majandussidemete laienemine. Sotsialismi edusammud majanduslikus võistluses kapitalismiga	4 tundi

3. NLKP XXIV kongress partei majanduspoliitika põhisuundadest. Põllumajandusliku tootmise efektiivsuse suurendamise teed üheksandal viisaastakul	4 tundi
4. Sotsialistlik põllumajandusettevõtte. Kolhooside ja sovhooside ühised jooned ja iseärasused. Töökollektiiv kui nõukogude ühiskonna põhirakuke	4 tundi
5. Tootmise juhtimine kolhoosides ja sovhoosides. Töötajate osavõtt juhtimisest ja selle vormid	4 tundi
6. Põllumajandusliku tootmise planeerimine. Kuidas toimub tootmise planeerimine kolhoosides ja sovhoosides? Kollektiivide plaanid ja kohustused	4 tundi
7. Iga maahektari ratsionaalne kasutamine on põllumajanduskultuuride viljakuse tõstmise ja loomakasvatuse söödabaasi tugevdamise põhiline tee	4 tundi
8. Tehnika progress põllumajanduses. Põllumajandusliku tootmise industriaalsete meetodite juurutamine. Rahvahulkade tehnilise omaloomingu arendamine	4 tundi
9. Tööviljakus põllumajanduses. Tööviljakuse tõstmise teed kolhooside ja sovhooside tootmistegevuse kõigis lõikudes	4 tundi
10. Töö teaduslik organiseerimine kolhoosides ja sovhoosides. Tootmis- ja töödistsipliini tugevdamine majandites	2 tundi
11. Kuidas organiseeritakse töö normeerimist ja töötasu kolhoosides ja sovhoosides? Materiaalse ja moraalse stimuleerimise vormid ja meetodid	4 tundi
12. Taime- ja loomakasvatustoodangu kvaliteedi tõstmine on kolhooside ja sovhooside oluline ülesanne. Toodangu kvaliteedi parandamise teed	2 tundi
13. Kokkuhoiurežiimist kinnipidamine majandites. Kuidas saavutada materiaalsete ressursside kokkuhoid kolhoosides ja sovhoosides	4 tundi
14. Põllumajandusettevõtte isemajandamise organiseerimine. Sovhooside töö kogemusi täieliku isemajandamise tingimustes. Ettevõttesesise isemajandamise juurutamise iseärasused	4 tundi
15. Majandi rentaablus ja selle tõstmise teed. Millest koosneb põllumajandusliku toodangu omahind ja kuidas saavutada selle alanemine	4 tundi
16. Sotsialistliku võistluse uued vormid ning kolhoosnike ja sovhoositöölise loominguaktiivsuse arendamine	2 tundi
17. Eesrindlike kogemuste tundmaõppimine	8 tundi
Kokku	64 tundi

TÖÖ JA TOOTMISE ÖKONOOMIKA ALUSED

Töölise majandusalaseks ettevalmistamiseks kutsekoolides ja ettevõtete juures toimuvatel kursustel

1. Meie maa majandus ja selle arenemine üheksandal viisaastakul. Milleks on töölistele vaja majandusalaseid teadmisi?	2 tundi
2. Tootmisettevõtte kui sotsialistliku majandussüsteemi põhilüli. Rahvamajandusplaan kui ettevõtte tegevuse organiseerimise alus	2 tundi
3. Mispärast omandab tootmise efektiivsus tänapäeval erilisel olulise tähtsuse? Tehnika progress on tootmise efektiivsuse suurendamise alus	4 tundi
4. Sotsialistliku töö iseloomulikud jooned. Nüüdisaegse tootmise poolt töölistele esitatavad nõudmised. Töö füsioloogilised ja psühholoogilised alused	2 tundi
5. Töö teaduslik organiseerimine ettevõttes. Mida annab töö teaduslik organiseerimine töölistele ja tootmisele? Töö ja puhkuse ratsionaalne režiim ning selle mõju inimese töövõimele ja tervisele	4 tundi
6. Kuidas normeeritakse tööliste tööd ettevõttes? Töölise osavõtt töö normeerimisest	2 tundi
7. Töötasustamine sotsialistlikes ettevõtetes. Töölise materiaalne ja moraalne stimuleerimine	2 tundi
8. Tootmis- ja töödistsipliin ettevõttes. Uus tööseadus	2 tundi

9. Millest oleneb toodangu kvaliteet? Toodangu kvaliteedi parandamine on iga töölise asi	2 tundi
10. Säästlik suhtumine rahva varasse, range kokkuhoiurežiim igal töökohal. Isemajandamise osa kokkuhoiurežiimi tugevdamisel	2 tundi
11. Tootmiskulud ja ettevõtte tulud. Kuidas kasutatakse tulusid meie ettevõtetes?	2 tundi
12. Kuidas koostatakse ettevõtetes plaane? Plaaniülesannete täitmine on kõigi tööliste kohus	2 tundi
13. Töökollektiiv ja töötajate osavõtt tootmise juhtimisest. Sotsialistliku võistluse uued vormid. Eesrindlaste kogemused peavad jõudma kõigi töötajateni	2 tundi

Kokku 30 tundi

TÖÖ JA TOOTMISE ÖKONOOMIKA ALUSED

Kolhoosnikute ja sovhoositöölise majandusalaseks ettevalmistamiseks kutseharidussüsteemis ja ettevõtete juures toimuvatel kursustel

1. Meie maa majandus ja selle arenemine üheksandal viisaastakul. Milleks on kolhoosnikutele ja sovhoositöölisele vaja majandusalaseid teadmisi?	2 tundi
2. Põllumajandus kui nõukogude majanduse eluliselt tähtis haru. Kolhooside ja sovhooside kollektiivide osa nõukogude rahva heaolu parandamisel	2 tundi
3. Põllumajanduslik tootmisettevõtte kui sotsialistliku põllumajanduse põhilülil. Rahvamajandusplaan kui kolhooside ja sovhooside tegevuse organiseerimise alus	2 tundi
4. Mispärast omandab tootmise efektiivsus tänapäeval eriti olulise tähtsuse? Tehnika progress on põllumajandusliku tootmise efektiivsuse tõstmise alus	4 tundi
5. Põlluviljakuse suurendamine ja iga maahektari kasutamise parandamine on põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmise ning loomakasvatusele kindla söödabaasi loomise oluline tee	2 tundi
6. Sotsialistliku töö iseloomulikud jooned. Põllumajandusliku töö iseärasused ning tema füsioloogilised ja psühholoogilised alused	2 tundi
7. Töö teaduslik organiseerimine põllumajanduses. Mida annab töö teaduslik organiseerimine igale töölisele ja tootmisele?	2 tundi
8. Kuidas organiseeritakse töö normeermist ja tasustamist põllumajanduses? Kolhoosnikute ja sovhoositöölise materiaalne ja moraalne ergutamine	2 tundi
9. Tootmis- ja töödistsipliin kolhoosides ja sovhoosides. Uus tööseadus	2 tundi
10. Millest oleneb toodangu kvaliteet? Toodangu kvaliteedi parandamine on iga töölise asi	2 tundi
11. Säästlik suhtumine rahva varasse, range kokkuhoiurežiim igal töökohal. Isemajandamise osa kokkuhoiurežiimi tugevdamisel	2 tundi
12. Põllumajandusettevõtete tootmiskulud ja tulud. Kuidas kasutatakse tulusid kolhoosides ja sovhoosides?	2 tundi
13. Kuidas koostatakse tootmisplaane kolhoosides ja sovhoosides? Plaaniülesannete täitmine on kõigi kolhoosnikute ja sovhoositöölise kohus	2 tundi
14. Töökollektiiv ja töötajate osavõtt tootmise juhtimisest. Sotsialistliku võistluse uued vormid. Eesrindlaste kogemused peavad jõudma kõigi töötajateni	2 tundi

Kokku 30 tundi

AJAKIRJADE VEERGUDEL T

«KOMMUNIST»

4. numbriga juhtkiri «Rahvaste leninliku sõpruse võimas kants» on pühendatud ettevalmistustele NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaks ja NLKP Keskkomitee vastavale otsusele.

Rubriik «NLKP XXIV kongressi otsused on meie maa edasise tõusu eest võitlemise programm» sisaldab kolm artiklit. Esimene neist, G. Pavlovi «Partei osa ja kommunistide vastutuse kasv» räägib põhjustest, mis tingivad partei juhtiva ja suunava osa suurenemise nõukogude ühiskonna praegusel arenguetaapil, ning parteiorganisatsioonide ja iga kommunisti ülesannet NLKP XXIV kongressi ja Keskkomitee hilisemate otsuste täitmisel. Moskva linna täitevkomitee esimehe V. Promõslovi artiklis «Terve nõukogude rahva auasi» jutustatakse meie kodumaa pealinna arendamise generaalplaani elluviimisest. V. Zahharovi, V. Medvedevi ja N. Jašenkini artikkel kannab pealkirja «Mõningaid tehnika progressi stimuleerimise probleeme».

V. I. Lenini kuulsa artikli «Võitleva materialismi tähtsusest» ilmumise 50. aastapäeva puhul avaldatakse vaadeldavas ajakirjanumbris suur rubriik, mille juhatas sisse toimetuseartikkel «Marksistlik-leninliku filosoofia programmdokument». Sellele järgnevad G. Flerovi ja V. Barašenkovi «Dia-

lektiline materialism ja nüüdisaegse füüsika areng», M. Mtsedlovi «Usuvastase tegevuse teaduslikud alused» ning J. Melvili «Filosoofia ajaloo uurimise leninlikud põhimõtted».

Bulgaaria Rahvavabariigi Ministrite Nõukogu esimees S. Todorov oma artiklis «Tootlike jõudude arendamine ja tootmissuhete täiustamine Bulgaarias käesoleval etapil» lähtub BKP X kongressi otsustest, kus püstitati ülesanne ehitada Bulgaaria Rahvavabariigis arenenud sotsialistlik ühiskond, ning peatub lähemalt selle ülesande täitmise võimalustel ja teedel.

Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei Keskkomitee ajakirjast «Tribuna» on ümber trükitud J. Kučera artikkel «Viia lõpule parempoolsete purustamine ideoloogia valdkonnas». Elu on kinnitanud, et parempoolsed on poliitikas ja majanduses täielikult lööduks osutunud. Suurt edu on Tšehhoslovakkia KP saavutanud ka võitluses inimeste teadvuse pärast. Kuid ometi tuleb ideoloogia valdkonnas veel palju ära teha, et likvideerida parempoolse oportunisti mõju ning välja juurida inimeste teadvuses säilinud kodanlikud igandid ja tarbijalik ellusuhtumine. See on seda vajalikum, et parempoolsed on vahetanud kesta ja kasutavad uusi taktikalisi võtteid oma positsioonide kindlustamiseks.

* * *

«Kommunisti» 5. numbriga juhtkiri «Kommunismi ehitamine ja ametiühingud» käsitleb NSV Liidu ametiühingute XV kongressi otsuseid ja nende suurt tähtsust ametiühingute tegevuse suunamisel kommunistliku ülesehitustöö vastutusringkaste ülesannete lahendamisele.

Rubriik «Sotsialismi maailmasüsteem» koosneb kolmest artiklist. Need on NLKP Keskkomitee sekretäri K. Katuševi «Sotsialismi maailmasüsteem: peamised arengutendentsid», Mongoolia RV Suure Rahvahuraali Presiidiumi esimehe Ž. Sambu «Rahvaste sõpruse leninlike ideede triumf» ja Bulgaaria RV Minist-

rite Nõukogu esimehe asetäitja Ž. Živkovi «Sotsialistlik integratsioon on BKP majanduspoliitika nurgakivi».

Parteiühituse teooriat ja praktikat valgustavas rubriigis on avaldatud NLKP Leningradi Oblastikomitee esimese sekretäri G. Romanovi kirjutis «Uued tingimused — uued nõuded kaadriale», milles toonitatakse, et mida laiemal ulatuse võtab meie loov tegevus ja mida rohkem keerulisi küsimusi elu üles tõstab, seda suuremaks muutub Kommunistliku Partei osa ja vastutus kaadri valiku, paigutamise ja kasvatamise eest. Autor toob rohkesti näiteid Leningradi

parteiorganisatsiooni tegevusest selles valdkonnas.

Teadusliku mõttevahetuse korras on sõna antud akadeemik N. Fedorenkole, kelle artikkel kannab pealkirja «Sotsiaal-majanduslikud eesmärgid ja planeerimine».

Rubriik «Ülemaailme revolutsiooni-protsess» sisaldab Brasiilia KP Keskkomitee peasekretäri L. C. Prestese juubelikirjutise «50 aastat Brasiilia Kommunistliku Parteid», mis annab hea ülevaate Brasiilia revolutsioonilise liikumise ajaloost ja BKP praegusest võitlusest töörahva huvide eest tema sotsialistliku tulevikul nimel. Teist materjalina on selles rubriigis avaldatud G. Drambajantsi «Internatsionaalse sõidaarsuse poliitika», milles käsitletakse NSV Liidu välispoliitikat seoses tema igakülgse

abiga rahvuslikule vabadusliikumisele ning võitlusega agressiooni ja neokolonialismi vastu.

I. Sokolovi artikkel «Imperialismi majandusstrateegia kriis» koosneb peatükkidest «Tänapäeva kapitalismi kasvu ja roiskumise dialektika», «Kapitalismi majanduslike vastuolude süvenemine», «Riiklik-monopolistlik reguleerimine ja turustiihia» ning «Sotsiaalse ebastabiilsuse suurenemine».

Imperialismi kriitikat kujutab endast ka S. Tsviguni «Ideoloogiline diversioon on imperialistliku reaktsiooni relv». Selles käsitletakse imperialistide taktika muutumist antikommunistliku õnnestutöö, jutustatakse nende ideoloogilise diversiooni peamistest keskustest ning peatatakse meile vaenuliku ideoloogia vastase võitluse ülesannetel.

«RAHU JA SOTSIALISMI PROBLEEMID»

Ajakirja aprillinumbri esimene kirjutis on NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liikme, Keskkomitee sekretäri A. Kirilenko sulest ja kannab pealkirja «Aasta pärast NLKP XXIV kongressi». Siin käsitletakse meie partei organisatsioonilist, majandusalast ning välispoliitilist tegevust kongressist möödunud aja jooksul.

Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee Poliitbüroo liige, Keskkomitee sekretär G. Mittag jutustab oma artiklis partei tööst majanduse juhtimisel.

Rubriigis «Meie ümmarguse laua taga» on antud ülevaade Prahaj kirjja «Rahu ja Sotsialismi Probleemid» toimetuse poolt organiseeritud arvamustevahetusest Ladina-Ameerika kommunistlike ja töölisparteiide ideoloogilise võitluse probleemide üle. Siit saab informatsiooni selle kohta, kuidas need parteid võitlevad oma vanade vaenlaste — parempoolsete ja «pahempoolsete» oportunistide — vastu ning millises suunas seda võitlust jätkata.

Käesoleva aasta märtsis tähistas Brasiilia Kommunistlik Partei oma 50. aastapäeva. Sel puhul on ajakirjas avaldatud partei Keskkomitee liikme L. Ribeiro'i artikkel, mis teeb kokkuvõtteid Brasiilia kommunistliku liikumise arenguolust.

Bulgaaria Kommunistliku Partei Keskkomitee liikmekandidaadi P. Matevi artikkel käsitleb partei poliitikat kultuuri valdkonnas.

1970. aasta 11. numbrist alates avaldati ajakirjas sari artikleid sotsialistliku integratsiooni olemuse, avaldusvormide

ja arenemisteede kohta. Selle sarja viimase, k. a. 4. numbris publitseeritud artikli autor on T. Davadorž, kes käsitleb huvitavat ainevalda: sotsialistliku integratsiooni osa sotsialistlike riikide majandusliku arenemise taseme ühtlustumises.

Üldist huvi peaks pakkuma Prantsuse Kommunistliku Partei Keskkomitee Poliitbüroo liikme, Keskkomitee sekretäri R. Leroy artikkel «Pseudosotsialismi erikujud ja tõeline sotsialism». Artiklis analüüsitakse kolme võitssotsialismi erikuju: reaktsioonilist kodanlikku sotsialismi, reformistlikku sotsialismi, kusjuures peamine tähelepanu on pööratud Rootsi sotsiaaldemokraatia teooriale ja praktikale, ning «pahempoolsete» ekstremistide (trotskistide, mauistide jt.) kontseptsioone. Sm. Leroy artiklist peaksid lektorid ja propagandistid neis küsimustes saama täieliku selguse.

Venetsueala Kommunistliku Partei Keskkomitee liige H. Mujica artikkel kannab pealkirja «Keda teenivad massinformatsiooni vahendid» ja selles analüüsitakse Ladina-Ameerika kapitalistliku ajakirjanduse, raadio ja televisiooni olukorda. Teema aktuaalsusest annab tunnistust autori alljärgnev sissejuhatus: «Ladina-Ameerika on üks jänkide imperialismi ideoloogilise ekspansiooni «traditsioonilisi» objekte. See on omamoodi eksperimentaallaboratoorium, kus katsetatakse massinformatsiooni vahendeid, kujundatakse välja vorme ja meetodeid avaliku arvamuse kujundamiseks selles vaimus, mis on kasulik Põhja-Ameerika monopolidele ja kohalikule oligarhiale.»

Teise artiklina, mis käsitleb Ladina-Ameerika probleeme, peaks märkima J. Texieri kirjutist «Üldine ja eriline vabastusprotsessis». Sm. Texier peatub sellistel küsimustel, nagu «Antiimperialism ja tööliklass», «Antiimperialismi sotsiaalse baasi laienemine», «Imperialismivastaste rinnete kujunemine» ning «Vabadusliikumise spetsiifilised iseärasused eri maades».

Jan Pražsky võtab sõna Hiina Rahvavabariigi välispoliitika kohta.

Euroopa julgeoleku probleeme käsitle-

vas rubriigis on avaldatud Soome Sotsiaaldemokraatliku Partei sekretäri, Soome välisministri K. Sorsa artikkel ning intervjuud Inglise parlamendi tööerakondlastest liikme R. Fletcheri ja Louvaini katoliikliku ülikooli professori, kanoonik R. Gooriga. Ehkki nende inimeste vaated mitmetes tähtsates Euroopa julgeolekut puudutavates küsimustes märksa erinevad meie seisukohtadest, võib täheldada ka palju ühtelan-gevusi. Seetõttu on need kirjutised üsn-huviäratavad.

«RABOTŠI KLASS I SOVREMENNŌI MIR»

Aprillis ilmus ajakirja plaanikohane 2. number, mis sisaldab hulga mitmekest materjali ideoloogia alal töötajatele.

Esimeste artiklitena leiab lugeja ajakirjast kaks Georgi Dimitrovi pühendatud kirjutist: NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liikme, Keskkomitee sekretäri M. A. Suslovi artikli «Ülemaailmse kommunistliku liikumise väljapaistev tegelane» ja NLKP Keskkomitee sekretäri B. N. Ponomarjovi artikli «Georgi Dimitrov võitluses fašismi vastu». Sellega alustatakse ajakirjas artiklite sarja, kus käsitletakse tööliklassi revolutsioonilise võitluse teooriat ja ajakogu Kominterni perioodist alates.

Kõnesolevas ajakirjanumbris on avaldatud rida artikleid ja materjale, kus analüüsitakse neid uusi nähtusi ülemaailmses revolutsiooniprotsessis, mis on hakanud selgemini ilmsiks tulema NLKP XXIV kongressi järgsel perioodil. Nende materjalide hulgast tuleks kõigepealt nimetada J. Krassini artiklit «Üldise ja erilise dialektika revolutsiooniprotsessis», kus põhjalikult käsitletakse selliseid aktuaalseid probleeme, nagu üldise ja erilise ühtsus, revolutsiooni seadused ja nende avaldumisvormid, teooria ja meetodi ühtsus jm.

Järgmistel materjalidena sellest sarjast on avaldatud kaks ülevaadet arutelu-

dest, mis NSV Liidu Teaduste Akadeemia asjaomaste asutuste poolt mõni aeg tagasi korraldati esiteks sotsialistliku maailmasüsteemi arenemisprobleemide kohta ning teiseks Tšiili Kommunistliku Partei 50. aastapäeva puhul.

Sarjast «Tööraha olukord kapitalimaades» leiab lugeja kolm kirjutist: J. Borko artikli «Imperialistlik integratsioon ja proletariaat», E. Novikova ülevaate «Töötavate naiste olukord ja võitlus» ning R. Barojani kirjutise «Automatiseerimine ja töötajateervis».

Erirubriigis «Ametiühinguliikumine käesoleval etapil» avaldatud artiklites ja ülevaadetes käsitletakse selliseid probleeme, nagu ametiühingute osa Euroopa julgeoleku ja koostöö tagamises, ametiühingute rahvusvaheline solidaarsus, Stüuria tööraha sotsiaalne olukord, Poola ametiühingute osatähtsus ühiskonna elus jt.

Ajakirja 2. numbris avaldatakse teine osa Kanada ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise veterani Tim Bucki mälestustest. Erilist huvi pakuvad sm. Bucki memuaaride need leheküljed, kus on juttu omaegsest võitlusest, mida Kanada Kommunistliku Partei leninlik tiib pidas trotskistlike elementide vastu.

«MIROVAJA EKONOMIKA I MEŽDUNARODNŌJE OTNOŠENIJA»

Ajakirja 4. number sisaldab palju huvitavat materjali mittereolüstliku maailma majanduse, teaduse, tööraha olukorra, sealsete riikide sise- ja välispoliitika jt. probleemide kohta.

G. Ponomarjovi artiklis «Uus etapp

Euroopa nõupidamise eest peetavas võitluses» on analüüsitud võitlevate poolte jõudude vahetõrja, erinevate poliitiliste ringkondade ja ühiskonnategelaste seisukohti antud küsimuses jt. probleeme.

Rikkalikke andmeid ja üldistusi Jaapani majanduse kohta leidub J. Pevzneri artiklis «**Jaapan: need kolm aastat (1969—1971)**».

R. Avakovi artiklis «**Kolmanda maailma**» rahvuslik teadus ja arenemisstrateegia» käsitletakse selliseid väheuuritud probleeme, nagu arengumaade osa maailma teaduse ja tehnika edenemises, nende maade rahvusliku teaduse arenemine ja teadusepoliitika jms.

Vastava ala spetsialistidele on mõeldud M. Barabanovi artikkel «**Pikaegsed tendentsid USA majanduses**» ning V. Afanasjevi artikkel «**D. Ricardo ja tänapäeva kodanlik majandusteadus**».

Üsna laialdast huvi peaks aga äratama V. Zubtšaninovi artikkel «**Tänapäeva teaduslik-tehnilise revolutsiooni mõnedest iseärasustest**». Siin püütakse anda ammendav vastus küsimusele: mida tuleb mõista nüüdisaegse teaduslik-tehnilise revolutsiooni all, mille poolest see revolutsioon erineb varemate aegade tehnilistest revolutsioonidest?

Käesoleva aasta jaanuari lõpul toimus Moskvas rahvusvaheline sümposium teemal «**Integratsiooniprotsessid tänapäeva kapitalismisüsteemis**». Ajakirjas on antud sellest ülevaade.

«VOPROSSÕ EKONOMIKI»

Ajakirja aprillinumbris on avaldatud Tartu professori M. Bronšteini artikkel «**Tootmistingimuste tsoonisene ühtlustamine põllumajanduses**». Autor rõhutab majandamistingimuste objektiivsetest teguritest tulenevate erinevuste ühtlustamise vajalikkust ja probleemi keerukust. Artiklis analüüsitakse majandamistingimuste ühtlustamiseks astutud sammude õigsust. Pikemalt peatutakse tsoonisestest kokkuostuhindade diferentseerimisel, mis on juba teoks saanud Leedus ja Gruusias.

Kuid sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamine põllumajanduses ei piirdu üksnes majandamistingimuste ühtlustamisega. Vähenähtis pole ka tootmise kontsentreerimise ehk teisiti öeldes suurte spetsialiseeritud tootmiskomplekside rajamise probleem. Majandamistingimuste ühekülgne ühtlustamine killustab kapitalmahutused ning sellega kaasneb vana (väljakujunenud) struktuuri taastootmine. Kuid üleliigne kontsentreerimine, mille puhul kõik vahendid suunatakse väga suurte unikaalsete komplekside ehitamisele, teeb ehitamise kallimaks, süvendab majandite majanduslikku ja sotsiaalset diferentseerumist, konservee-

Kuna meie ajakirjanduses üsna napilt leidub materjale Türgi majandusliku ja poliitilise olukorra kohta, siis pakub lektoritele ja propagandistidele kindlasti huvi G. Startšenkovi vastavateemaline artikkel pealkirjaga «**Pakiliste probleemide lahenduse otsingul**».

I. Onõstšuki artikkel «**Ülikool tänapäeval**» analüüsib Prantsusmaa kõrgemate koolide olukorda. Kirjutist on soovitatav lugeda meie kõrgemate õppeasutuste õppejõududel ja ühiskondlike organisatsioonide esindajatel.

Populaarse kirjatükina, kust igaüks enda poliitilise silmaringi laiendamiseks midagi leiab, paistab silma rubriigis «**Monopoli portree**» avaldatud M. Kušini artikkel «**Kontsern**» ja «**Siemens**».

Pikematest kirjutistest tuleks veel nimetada L. Stepanovi ülevaadet maailmapoliitika jooksvatest sündmustest ajavahemikul 15. detsembrist 1971 kuni 15. märtsini 1972, G. Matjuhhini artiklit «**Mõnedest erapankade välisekspansiooni vormidest**», I. Ureneva ülevaadet Austraalia maapõuevaradest ja E. Obminski kirjandusülevaadet «**Kodanlikud majandusteadlased arengumaade osast rahvusvahelises tööjaotuses**».

rib nõrkade majandite mahajäämuse ning arengu disproportsioonid. «Partei- ja majandusorganid on sunnitud lahendama vastuolu kontsentreerimise ja tootmise ühtlustamise vahel, otsima ja leidma nende majanduslikult ja sotsiaalselt põhjendatud vahekorra,» kirjutab M. Bronštein.

Põllumajanduse industriaalsesse arengustaadiumi ülemineku perioodil on vaja niisugust majanduslikku mehhanismi, mis soodustaks niihästi majanduslike võimaluste ühtlustamist kui ka tootmise kontsentreerumise seaduspärasest protsessist ja tootmise efektiivsuse suurendamist ning võimaldaks plaanipäraselt neid protsesse juhtida.

Autor teeb ettepaneku luua vabariigis tsentraliseeritud spetsiaalne ümberjaotamisfond, mis peab garanteerima ühesuguse töötasu ühesuguse töö eest ebavõrdses majandamistingimustes tegutsevates põllumajandusettevõtetes ning aitama kõrvaldada niisugused objektiivselt ebasoodsad tingimused, nagu seda on majandite väljaehitamatus, tootmisvahendite hulga ebapiisavus, vahendite piiratus parandatud maade intensiivseks kasutuselevõtmiseks jms.

Nagu lugeja mäletab, avaldati meie ajakirja veebruarinumbris Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi filosoofiaosakonna juhataja L. Valdi artiklil «Võitleva materialismi leninlik programm», mis oli pühendatud V. I. Lenini kuulsale tööle «Võitleva materialismi tähtsusest» ilmumise 50. aastapäevale. Nüüd on lugejal võimalus veelgi sügavamini tundma õppida Lenini selle filosoofilise testamendi mitmesuguseid aspekte, kui ta võtab kätte ajakirja «Voprossõ Filosofii» käesoleva aasta kolmanda numbriga. Siin leiab ta tervelt 9 artiklit (100 ajakirjalehekülge), kus tuuakse esile Lenini ideede tähtsus tänapäeva nõukogude filosoofiateaduse, eriti dialektika arendamisel, filosoofia ja loodusteaduse liidu leninliku idee tähtsus, leninlike traditsioonide osa kodanliku ideoloogia ja religiooni vastases võitluses. Nende publikatsioonide autorid on tuntud nõukogude teadlased: akadeemikud B. Kedrov, M. Mitin ja N. Dubinin, NSV Liidu Teaduste Akadeemia korrespondentliige T. Oizerman, Kasahhi NSV Teaduste Akadeemia korrespondentliige A. Kasõmžanov, professorid S. Odujev ja I. Frolov ning filosoofiateaduste kandidaat L. Filippov. Raske on neist publikatsioonidest üht või teist esile tõsta, sest need kõik on kirjutatud kõrgel teoreetilisel tasemel ja käsitlevad Lenini kõnesoleva töö tähtsaid seisukohti. Ja kui me siiski eraldi märgime akadeemik B. Kedrovi artiklit «**Lenini juhendid dialektika viljelemise kohta**», siis ainult sellepärast, et see on pühendatud probleemile, mis kujutab endast kogu marksistliku õpetuse «hinge». Pealegi on siin üsna üksikasjaliselt räägitud põhjustest, mis ajendasid V. I. Leninit esinema selle artikliga ajakirjas «Pod Znamenem Marksizma». Olgu muuseas märgitud, et see ajakiri eksisteeris ligi veerand sajandit ja selle otseks järglaseks sai ajakiri «Voprossõ Filosofii», mis käesoleval aastal tähistab oma 25. aastapäe-

va ja mis teeb suurt tööd Lenini filosoofilise testamendi täitmiseks.

Artiklite sarjast «Sotsiaalsete protsesside dialektikast» leiab lugeja kaks publikatsiooni: V. Svõrjovi artikli «**Sotsiaalse tunnetuse spetsiifika probleemist**» ja K. Ahmetovi artikli «**Utoopiast sotsiaalse progressi reaalsete teede otsingule**».

Nagu teada, on sotsiaalsete nähtuste tunnetamine loodusnähtuste tunnetamisega võrreldes hoopis keerulisem, kuid sellegipoolest täiesti võimalik. V. Svõrjovi kirjutises räägitakse selle tunnetamise iseärasustest, sellest, kuidas ühiskonnaelu ja selle peamiste tendentside teaduslik, marksistlik-leninlik lahtimõtetamine võimaldab Kommunistlikul Parteil ette näha ühiskondlike protsesside kulgu, välja töötada õiget poliitilist kursi ning vältida vigu ja subjektivistlikke otsuseid. Ühtlasi kritiseerib autor tänapäeva kodanlike filosoofide ja sotsioloogide vaateid sotsiaalsete nähtuste tunnetamise valdkonnas.

K. Ahmetovi artiklis analüüsitakse marksistlikelt seisukohtadelt sotsialismi kontseptsioone, mis on leviku osaliseks saanud Aafrika noortes sõltumatutes riikides ja mille peamine esindaja, propageerija, «aafrika sotsialismi» teoreetik on Julius Nyerere.

Mõlema eespool mainitud artikliga on kasulik tutvuda kõigil meie propagandistidel ja lektoritel.

Rubriigist «Filosoofia välismaal» võib kõige laiematele lugejate ringkondadele soovitada J. Mirskaja huvitavat retsensiooni «**Uinuv mõistus sünnitab monstrumeid**», kus antakse ülevaade raamatust, mille ameerika tuntud teadlane R. Dubos on kirjutanud teaduse ja ühiskonna vahekorra probleemide kohta.

Ajakirja lõpus on nimekiri raamatutest, mida on kasulik lugeda neil, kes võtavad osa seminarist teemal «Sotsiaalsete protsesside dialektika».

UUT KIRJANDUST

KIRJASTUSE «EESTI RAAMAT» VÄLJAANDED

Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost III. 500 lk., hind 1 rbl. 39 kop.

L. Arkadin. **Otsida ja leida.** 164 lk., hind 34 kop.

Raamatus on vaatluse all noorte kutsevaliku probleemid.

V. Davidovitš. **Inimene ja tema vabadus.** 200 lk., hind 37 kop.

Teoses käsitletakse inimvabaduse probleeme: töö ja vabadus, inimese füüsiline areng ja vabadus, loomingu- ja mõttevabadus, moraal ja vabadus, demokraatia ja vabadus jt.

A. Dovba. **Kõige tähtsam, kõige peamine.** 95 lk., hind 17 kop.

Brošüüris on juttu V. I. Lenini ideedest tööviljakuse tõstmise küsimuses ja nende tähtsusest sotsialistliku majanduse arendamisel.

Juhtimine kohalikes nõukogudes. Kogumik artikleid. 172 lk., hind 28 kop.

Raamatus käsitletakse mitmeid probleeme, millega tuleb kokku puutuda niihästi riiklikus kui ka ühiskondlikus juhtimistegevuses.

M. Sonkin. **Soomuskambrite võtmed.** 316 lk., hind 79 kop.

Siin jutustatakse Nõukogude Venemaa diplomaatiast ja diplomaatidest aastatel 1917—1922.

KIRJASTUSE «VALGUS» VÄLJAANDED

S. Vladimirov ja M. Karev. **Informatsioon ja meie.** 160 lk., hind 40 kop.

Raamat tutvustab lugejat informatsiooni ja ühiskonna vastastikuste suhetega, keskendab tähelepanu teaduslik-tehnilise informatsiooni organiseerimise ja juhtimise küsimustele.

A. Winchester. **Bioloogia alused.** 440 lk., hind 1 rbl. 88 kop.

POLIITILISE KIRJANDUSE KIRJASTUSE VÄLJAANDED

(VENE KEELES)

K. Daniševski ja S. Kamenev. **Mälestusi Leninist.** 80 lk., hind 10 kop.

N. Miljutin. **Lenini ülesandel.** 24 lk., hind 4 kop.

A. Kudrjavtsev, L. Muravjova ja I. Sivolap-Kaftanova. **Lenin Ber-
nis ja Zürichis.** Unustamatud kohad. 256 lk., hind 84 kop.

J. Stassova. **Õpetaja ja sõber.** (Mälestusi V. I. Leninist.) 32 lk., hind 4 kop.

I. Radtšenko. **Lenin kui majandusrinde juht.** 48 lk., hind 6 kop.

J. Jacovskis. **Trellide taga.** Poliitvangide võitlus reaktsiooni ja fašismi vastu kodanlikus Lätis (1919—1940). 160 lk., hind 60 kop.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu. Kuues köites. Neljas köide. **Kom-
munistlik Partei võitluses sotsialismi ülesehitamise eest NSV Liidus 1921—1937.**

Teine raamat (1929—1937). 608 lk., hind 1 rbl. 50 kop.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu. Näitlikud õppevahendid neljas
andes. Teine, täiendatud ja ümbertöötatud trükk. Neljas anne (1937—1971).

144 lk., hind 1 rbl. 40 kop.

NLKP ajaloo metoodika õpik. Marksismi-leninismi aluste koolidele. Teine, täiendatud
ja ümbertöötatud trükk. 320 lk., hind 44 kop.

- V. Loginov. **Leninlik «Pravda»** (1912—1914). 408 lk., hind 1 rbl. 58 kop.
- Ateislikud loengud**. 5. väljaanne. 128 lk., hind 54 kop.
- Marksistlik-leninliku filosoofia alused**. Õpik kõrgematele ja keskeriõppeasutustele. Teine trükk. 544 lk., hind 1 rbl. 4 kop.
- V. Staroverov. **Linn või küla**. (Sari «Meie ühiskond täna ja homme».) 88 lk., hind 14 kop.
- Teaduslik kommunism ja selle võltsimine renegaatide poolt**. 112 lk., hind 19 kop.
- Poliitiline ökonomia**. Õpik marksismi-leninismi aluste koolidele. Kolmas trükk. 368 lk., hind paberköites 55 kop., kalingurköites 66 kop.
- NLKP organisatsioonilised ja põhikirjalised küsimused. 1972**. Käsiraamat küsimuste ja vastuste näol. 224 lk., hind 27 kop.
- NSV Liidu välispoliitika dokumendid**. 17. köide. 1. jaanuar — 31. detsember 1934. 880 lk., hind 1 rbl. 75 kop.
- Ei pöördunud toimetusse tagasi...** Esimene raamat. Teine trükk. 448 lk., hind 1 rbl. 14 kop.

Raamat jutustab Suures Isamaasõjas langenud ajakirjanikest.

KIRJASTUSE «EKONOMIKA» VÄLJAANDED (VENE KEELES)

- V. Azar. **Majandus ja turismi organiseerimine**. 184 lk., hind 59 kop.
- V. Atšarkan ja V. Krjažev. **Ühiskondlikud tarbimisfondid NSV Liidus**. (Sari «Majandusalased teadmised rahvahulkadesse».) 63 lk., hind 9 kop.
- A. Bulatov. **Põhifondide taastootmise seaduspärasused põllumajanduses**. 167 lk., hind 89 kop.
- G. Emerson. **Tööviljakuse kaksteist printsiipi**. Tõlge inglise keelest. 223 lk., hind 70 kop.
- N. Fassoljak. **Tootmisvarude juhtimine**. (Probleemi majanduslik aspekt.) 271 lk., hind 1 rbl. 8 kop.
- L. Fjodorova ja A. Šubnikov. **Materiaalsete ressursside vajaduste kindlaksmääramise meetodid**. (Sari «Abiks materiaal-tehnilise varustamise ja turustamise töötajale».) 61 lk., hind 59 kop.
- A. Frenkel. **Tööviljakuse dünaamika ja prognoosimise analüüsi matemaatilised meetodid**. 190 lk., hind 59 kop.
- K. Gorfan, A. Modin ja A. Prohhožjev. **Raalide kasutamine juhtimistegevuses**. (Jaapani kogemusi.) 103 lk., hind 26 kop.
- Juhtimise automatiseerimise organisatsioonilised küsimused**. Tõlge inglise keelest. 263 lk., hind 94 kop.
- J. Kolomin. **Riiklik kindlustus ja kolhooside isemajandamine**. (Sari «Põllumajanduse ökonomika aktuaalsed probleemid».) 163 lk., hind 33 kop.
- N. Kopatš. **Ühiskondlik töö põllumajanduses ja selle kokkuhoiu reservid**. 223 lk., hind 1 rbl. 20 kop.
- A. Kotšergin. **Sovhoosi materiaalse ergutamise fond; kujunemine ja jaotamine**. (Sari «Põllumajanduse ökonomika aktuaalsed probleemid».) 95 lk., hind 32 kop.
- L. Melnikov ja F. Kosmolinski. **Lilled ja valgus tootmises**. (Sari «TTO raamatukogu».) 23 lk., hind 5 kop.
- A. Omarov ja F. Novruzov. **Tootmiskollektiiv ja reform**. (Sari «Majandusalased teadmised rahvahulkadesse».) 62 lk., hind 9 kop.
- K. Prihhodko. **Abitöölise töö materiaalne stimuleerimine**. 95 lk., hind 14 kop.
- J. Rõženkov. **Tootmise rentaabius ja akumulatsioon kolhoosides**. 192 lk., hind 62 kop.
- G. Sarkisjan. **Reaaltulu tase, kasvutempo ja proportsioonid sotsialismi tingimustes**. 215 lk., hind 71 kop.
- A. Sujumbajev. **Nõukogude Kirgiisia majandus tugevneb**. 95 lk., hind 25 kop.
- I. Zagaitov. **Täiendavate mahutuste efektiivsus maaviljeluses ja diferentsiaalrent II**. 183 lk., hind 96 kop.
- V. Zahharov. **Põhifondide taastootmise iseärasused teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes**. 199 lk., hind 63 kop.
- G. Vorobjov ja G. Rukossujev. **Dispetšerialitus sovhoosides**. 79 lk., hind 12 kop.

LÜHIDALT AUTORITEST

DANIIL RUDNEV (sünd. 1911. a.) töötab ajakirja «Eesti Kommunist» toimetuse nõukogude ehitustöö osakonna juhatajana-toimetajana; ajalooteaduste kandidaat, Eesti NSV teeneline ajakirjanik.

HARRI ÕISMETS (sünd. 1931. a.) töötab «Õhtulehe» toimetuse partei elu osakonna juhatajana.

VELLO REKKARO (sünd. 1939. a.) on Eesti NSV TA Majanduse Instituudi aspirant. Aastatel 1969—1971 juhtis teeninduskombinaati «Kiir».

JUHAN SILLASTE (sünd. 1943. a.) töötab Eesti NSV Teenindusministeeriumi osakonnajuhatajana; õpib mittetatsionaarselt aspirantuuris.

HANS JALASTO (sünd. 1927. a.) töötab NSV Liidu TA Majandusmatemaatika Keskinstituudi Eesti Filiaalis liiduvabariigi rahvamajanduse majandusmatemaatiliste mudelite laboratooriumi vanema teadusliku töötajana, ökonoomikakandidaat.

SISUKORD

NSV LIIDU MOODUSTAMISE 50. AASTAPÄEVAKS

A. Vader — Sotsialistlik eesti rahvus kui uue ajaloolise inimeste ühenduse orgaaniline osa	3
Näidistemaatika loenguteks, ettekanneteks, vestlusteks ja teoreetilisteks seminarideks	13

Säästkem tööaega!	15
D. Rudnev — Rindekorrespondendi meenutusi «Pravda» sünnipäeva puhul	20

PARTEITÖÖ PRAKTIKA

H. Õismets — Sotsialistlik võistlus viisaastaku ülesannete kõrgusel	29
Vastus lugeja küsimusele	37
Kroonika	38

JÄTKAME ARUTELU TEENINDUSTEEMADEL

V. Rekkaro, J. Sillaste — Teeninduse koht ja tähtsus rahvamajanduse süsteemis	42
H. Jalasto — Teenindus areneb ja muutub	48

NÕUKOGUDE E HITUSTÖÖ

E. Mikker, A. Tsõganova — Aasta tööd tähtsa otsuse elluviimisel	54
---	----

ABIKS PARTEIHARIDUSSÜSTEEMILE

Soovitused 1972/73. õppeaastaks ettevalmistumiseks majandusalase hariduse süsteemis	59
Majandusalase hariduse tüüpõppeplaanid	61

KRIITIKA JA BIBLIOGRAAFIA

Ajakirjade veergudelt	70
Uut kirjandust	75

Toimetuse aadress:
Tallinn, Kinga 6, V korrus, post-
kast 410.

Telefonid:

Üldtelefon 451-75, peatoimetaja ase-
täitja 425-56, vastutav sekretär
421-80, propagandaosakond ja kul-
tuuriosakond 464-12, partei elu osa-
kond ja ökonomikaosakond 432-91,
nõukogude ehitustöö osakond 495-54,
«Küsimuste ja Vastuste» osakond
464-11 ja 499-59.

TOIMETUSE KOLLEGIUM

**H. Allik, H. Haug (peatoimetaja),
P. Kuusberg, A. Kõörna, I. Mord-
vinov (peatoimetaja asetäitja),
V. Ranne, G. Sarri, L. Šišov,
M. Šturm, J. Undusk**

Tehniline toimetaja H. Mustmets

Korrektorid A. Kongas ja S. Krigulson

Ladumisele antud 18. IV 1972. Trükkimisele antud 17. V 1972. MB-04674. Tellimuse nr. 861.
Trüklarv 15 700. Trükipoognaid 5. Tingtrükipoognaid 6,5. Arvestuspoognaid 7,6. Paber
70×100/16. ЕКР Keskkomitee Kirjastuse Trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt. 67-a.

«Коммунист Эстонии» («Ээсти Коммунист»). Журнал ЦК Компартии Эстонии. На эстон-
ском языке. Выходит 12 номеров в год. Издательство ЦК Компартии Эстонии. 5 печ.
листов. Зак. № 861. Тираж 15 700 экз. Типография Издательства ЦК Компартии Эстонии,
г. Таллин, Пярнуское шоссе, 67-а. Адрес редакции: г. Таллин, ул. Кинга, 6, V этаж.

Цена номера 20 коп.

TLÜ AKADEEMILINE RAAMATUKOGU

1 0200 00458964 8

Hind 20 kop.

ИНДЕКС
78278